

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Peto nacionalno poročilo o izvajanju Konvencije o biološki raznovrstnosti

Junij 2015

Kazalo:

Povzetek	7
I. DEL: STANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI, TRENDI IN GROŽNJE TER POSLEDICE ZA BLAGINJO LJUDI	
1 Vprašanje: Zakaj je biodiverzitetna pomembna za državo?	13
1.1 Pomen ekosistemskih storitev za dobrobit človeka in socio-ekonomski razvoj	13
1.2 Aktivnosti na področju ekosistemskih storitev v obdobju poročanja	14
1.2.1 Nekateri primeri dobrih praks	17
2 Katere so glavne spremembe stanja biotske raznovrstnosti?	18
2.1 Pregled stanja, trendov in ogroženosti biotske raznovrstnosti	18
2.1.1 Ohranjanje ekosistemov	21
2.1.2 Obalni in morski habitatni tipi	21
2.1.3 Celinske vode, barja in močvirja	22
2.1.4 Habitatni tipi v kmetijski krajini	22
2.1.5 Gozdni habitatni tipi	24
2.1.6 Podzemeljski habitatni tipi	24
3 Katere so največje grožnje za biodiverzitetno v državi?	28
3.1 Glavni vzroki za negativne spremembe	28
3.2 Opis glavnih neposrednih in posrednih vzrokov za izgubo biodiverzitetno za glavne biome in komponente biodiverzitetno	29
3.2.1 Ekosistemi kmetijske krajine	29
3.2.2 Gozdni ekosistemi	30
3.2.3 Celinske vode in mokriščni ekosistemi	31
3.2.4 Gorski ekosistemi	32
3.2.5 Obalni in morski ekosistemi	32
3.2.6 Podzemeljski ekosistemi	33
3.2.7 Rastlinske in živalske vrste	33
3.2.8 Genski viri	33
3.2.9 Podnebne spremembe	34
3.2.10 Zavarovana območja	34
4 Kakšne so možne bodoče spremembe biodiverzitetno in njihovi učinki, ter socio-ekonomske in kulturne posledice teh sprememb?	36
4.1 Kmetijski ekosistemi	36
4.2 Gozdni ekosistemi	36

4.3 Celinske vode in mokriščni ekosistemi	37
4.4 Gorski ekosistemi:	38
4.5 Obalni in morski ekosistemi	39
4.6 Podzemeljski ekosistemi.....	39
4.7 Rastlinske in živalske vrste	39
4.8 Genski viri	40
4.9 Podnebne spremembe	40
II DEL: NACIONALNA STRATEGIJA OHRANJANJA BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI, NJENO IZVAJANJE TER VKLJUČEVANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI	
5 Kateri so biodiverzitetni cilji države?.....	42
5.1 Cilji Nacionalnega programa varstva okolja na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti.....	43
5.2 Cilji strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti (SOBR) 2002 - 2012.....	44
5.2.1 Ohranjanje ekosistemov	44
5.2.2 Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja	45
5.2.3 Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi.....	46
5.3 Cilji Programa upravljanja območij Natura 2000	47
5.4 Predlagani cilji posodobljene strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti	47
6 Kako sta nacionalna strategija in akcijski načrt posodobljena, da vključujeta globalne biodiverzitetne cilje ter da služita kot učinkovit inštrument za vključevanje biodiverzitete v druge sektorje?.....	49
7. Katere ukrepe je sprejela in izvedla država za izvajanje konvencije od 4. nacionalnega poročila ? .	54
7.1 Zakonodajni ukrepi povezani z izvajanjem konvencije, ki so bili sprejeti v obdobju od 4. nacionalnega poročila	54
7.2 Načrti, strateški in planski dokumenti.....	56
7.2.1 Upravljanje naravnih parkov	56
7.3 Institucionalni mehanizmi za izvajanje konvencije in kadrovska struktura javne službe ohranjanja narave v Sloveniji	57
7.4 Mehanizmi financiranja	58
7.4.1 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v zavarovanih območjih.....	58
7.4.2 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v jamskih ekosistemih	59
7.4.3 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju gozdarstva.....	59
7.4.4 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti kmetijskih ekosistemov	59
7.4.5 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju ribištva.....	60
7.4.6 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti vodnih ekosistemov	60
7.4.7 Financiranje raziskav biotske raznovrstnosti	60

7. 4. 8	Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju podatkovnih zbirk	60
7. 4. 9	Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju komunikacije in ozaveščanja	61
8	Kako učinkovito je biodiverziteteta vključena v ustrezne sektorske in medsektorske strategije, plane in programe ?	62
8.2	Integracija biotske raznovrstnosti v sektorske politike	64
8. 2. 1	Gozdarstvo.....	65
8. 2. 2	Lovstvo.....	65
8. 2. 3	Ribištvo	66
8. 2. 4	Kmetijstvo	66
8. 2. 5	Vodno gospodarstvo.....	66
8. 2. 6	Raziskave.....	67
8. 2. 7	Industrija.....	67
8. 2. 8	Turizem	67
8. 2. 9	Energetika	68
8. 2. 10	Promet	68
8. 2. 11	Podnebne spremembe	68
8.3	Vključenosti biodiverzitetete v mehanizme načrtovanja in prostorsko planiranje.....	68
9	V kolikšni meri sta bila nacionalna strategija OBR in akcijski načrt izvedena?.....	70
9.1	Ocena izvedbe Strategije.....	70
9. 1. 1	Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti	70
9. 1. 2	Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja	71
9. 1. 3	Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi.....	74
9. 1. 4	Izvedbena struktura za doseganje ciljev strategije.....	75
9. 1. 4. 1	SPREJETJE AKCIJSKEGA NAČRTA	75
9. 1. 4. 2	SPREMLJANJE USPEŠNOSTI DOSEGANJA CILJEV	76
9. 2	Ocena izvedbe Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013.....	76
9. 2. 1	Ukrepi varstva narave.....	76
9. 2. 2	Kmetijstvo	78
9. 2. 3	Gozdarstvo.....	78
9. 2. 4	Upravljanje z vodami in ribištvo	78
9. 3	Poročanje o izvajanju strategije	79

9.3.1 Sklepne ugotovitve analize doseganja ciljev strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti 2001-2011.....	79
--	----

III. DEL: NAPREDEK PRI DOSEGANJU AICHIJSKIH CILJEV DO LETA 2020 IN RAZVOJNIH CILJEV TISOČLETJA DO LETA 2015

10. Kakšen napredek je naredila država pri doseganju globalnih biodiverzitetnih ciljev do leta 2020 ?	81
11 Kakšen je bil prispevek ukrepov za izvajanje konvencije pri doseganju ustreznih Milenijskih razvojnih ciljev v državi ?	89
11.1 Prispevek Slovenije pri doseganju 7. milenijskega cilja	89
11.2 Aktivnosti nevladnih organizacij.....	93
11. 2. 1 Društvo za Združene narode za Slovenijo.....	94
11. 2. 2 UNICEF Slovenija.....	94
11. 2. 3 Slovenska filantropija	94
11. 2. 4 Humanitas.....	94
11. 2. 5 Zavod Voluntariat	95
Priloga 1.....	96
Viri	96

Kazalo shem, grafov in preglednic:

Shema 1: Pomen končnih ekosistemskih storitev morskega okolja v Republiki Sloveniji	16
Shema 2 Pregledna skica organov in organizacij za izvajanje nalog povezanih z ohranjanjem biotske raznovrstnosti v Sloveniji	57
Preglednica 1: Statistično značilni trendi rasti oziroma zniževanja koncentracij onesnaževal v vodnih telesih podzemne vode v obdobju od leta 1998 do leta 2012.....	25
Preglednica 2: Mapping of national targets/objectives to global and EU biodiversity targets.....	49
Preglednica 3: Pregled kadrovske strukture po obstoječih javnih službah varstva narave v Sloveniji (stanje, december 2013)	58
Preglednica 4: Uradna razvojna pomoč Slovenije za biotsko raznovrstnost v obdobju 2006 – 2012... ..	90
Preglednica 5: Prispevek Slovenije k uresničevanju Milenijskih razvojnih ciljev v državah v razvoju (uradna razvojna pomoč) v obdobju od 2010 do 2013	90
Graf 1: Delež habitatnih tipov glede na stanje ohranjenosti l. 2007 in 2013.....	18
Graf 2: Primerjava stanja posameznih skupin habitatnih tipov v l. 2007 in 2013.....	19
Graf 3: Delež vrst glede na stanje ohranjenosti l. 2007 in 2013.....	19
Graf 4: Primerjava stanja skupin vrst v l. 2007 in 2013.	20
Graf 5: Sestavljeni indeksi ptic kmetijske krajine v Sloveniji v obdobju 2008-2014 (kk – 29 indikatorskih vrst, ge – generalisti, tr – travniške vrste, me – vrste mejic).....	23
Graf 6: Pritiski in grožnje – rezultati poročanja po Direktivi o habitatih iz l. 2013.....	29

Povzetek

Biotska raznovrstnost je za Slovenijo pomembna iz različnih razlogov saj je temelj življenja, njen del pa je tudi človek, zato je njen pomen za družbo in državo neprecenljiv. **Ekosistemske storitve** v Sloveniji še niso bile v celoti popisane in ekonomsko ovrednotene, narejenih pa je bilo nekaj študij, ki obravnavajo posamezna območja. V poročevalskem obdobju se je v Sloveniji okrepila zavest, tako na lokalni kot državni ravni, da zdravi ekosistemi prinašajo koristi ljudem. Kljub temu odločitve mnogokrat niso posledica zavedanja o pomenu biodiverzitete. Na ravni Evropske unije, katere članica je tudi Slovenija, je razumevanje pomena zdravih ekosistemov vedno večje. Nedavni razvoj kaže, da odločevalci spreminjajo svoj pogled in vključujejo ekosistemski pristop v nekatere področne politike.

Na področju **ohranjanja vrst** imamo o populacijskih trendih razmeroma skope podatke, obstoječi podatki pa kažejo, da se stanje številnih vrst slabša. V Sloveniji smo v zadnjem desetletju zaradi velikega obsega območij Natura 2000 in obveznostmi, ki so s tem povezane, osredotočeni zlasti na stanje evropsko pomembnih vrst in habitatov. Stanje ohranjenosti je najslabše pri dvoživkah, plazilcih in nekaterih členonožcih (rakah, metuljih, hroščih in kačjih pastirjih). Razpoložljivi podatki za ptice kažejo na precejšen obseg vrst z negativnim populacijskim trendom, problematičen je tudi visok delež vrst, za katere trend ni poznan. Od treh velikih zveri je stanje ohranjenosti medveda ugodno, zaskrbljujoče pa je predvsem stanje risa, saj je populacija v zadnjih letih močno upadla. Ponovnih naselitev v Sloveniji še ni bilo veliko. Kot primer dobre prakse lahko navedemo projekt repopulacije soške postrvi (*Salmo marmoratus*) v porečju reke Soče. Rezultati ihtioloških raziskav kažejo, da se stanje izboljšuje. Najslabše ocenjeno stanje ohranjenosti imajo **ekosistemi** sladkih voda in travniški habitatni tipi. Še vedno je večinoma ugodno stanje gozdnih habitatnih tipov, čeprav se tudi v gozdnem prostoru pritiski povečujejo. Zaskrbljujoče je predvsem slabšanje stanja travniških habitatnih tipov, ki se spreminjajo v intenzivno gojene travnike. Zaraščanje pa je po drugi strani splošen problem, s katerim se srečujemo na skoraj vseh območjih. Gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji večinoma poteka trajnostno, kar se kaže tudi v pretežno ugodnem stanju gozdnih habitatnih tipov. Ogroženi so predvsem poplavni in drugi nižinski gozdovi ter nekateri gozdni habitatni tipi, ki se pojavljajo na majhnih površinah.

V primerjavi s prejšnjim poročevalskim obdobjem največje **grožnje** za biotsko raznovrstnost v Sloveniji ostajajo večinoma nespremenjene, bolj pa so izraženi negativni vplivi širjenja invazivnih tujerodnih vrst in podnebnih sprememb. Vsi ključni vzroki so povezani z dejavnostjo človeka in njegovimi posegi v prostor, zaradi česar prihaja do izgube, fragmentacije in slabšanja ekosistemov, habitatov vrst in populacij. Še vedno so pereči pritiski urbanizacije na ekosisteme celinskih voda, obalne in morske ekosisteme, podzemne ekosisteme ter ekosisteme ekstenzivne kulturne krajine. Pritiski na biotsko raznovrstnost se povečujejo, zlasti zaradi netrajnostnega gospodarjenja in posegov v prostor še posebno v nižinskih območjih države. Med posledice dejavnosti človeka sodijo tudi globalne spremembe, predvsem širjenje invazivnih vrst in klimatske spremembe. V poročevalskem obdobju je zaznati intenzivnejši vpliv teh vzrokov na biotsko raznovrstnost nekaterih ekosistemov v Sloveniji. Med evidentiranimi pritiski in grožnjami najbolj izstopajo tiste, ki so povezane s kmetijstvom in antropogenim spreminjanjem vodnih ekosistemov, kar se odraža tudi v slabih ocenah stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov, vezanih na kmetijske površine in vodne ekosisteme. Najpomembnejše grožnje ekosistemom kmetijske krajine predstavlja intenziviranje kmetijske proizvodnje in večje uporabe gnojil in biocidov, siromaši tako vrstno kot krajinsko pestrost. Drugi razlog je opuščanje tradicionalne kmetijske dejavnosti na ekonomsko nezanemljivih območjih in

njihovo zaraščanje v gozd. Pritisk na habitatne tipe voda, barij in močvirij se je nadaljeval tudi v tem poročevalskem obdobju. Pomembnejša dejavnika ogrožanja sta urejanje vodotokov zaradi pridobivanja novih površin za kmetijstvo in urbanizacijo ter onesnaževanje. Vedno pomembnejši dejavnik, ki vpliva na ekosisteme celinskih voda v Sloveniji postajajo podnebne spremembe. S klimatskimi spremembami so povezane tudi pogostejša in dalj časa trajajoča sušna obdobja. Z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v gorskih območjih še vedno ostaja problem zaraščanje zaradi opuščanja tradicionalne rabe. Trend ogroženosti gorskih ekosistemov zaradi turizma je še vedno naraščajoč. Dejavniki ogrožanja obalnih in morskih ekosistemov ostajajo v tem poročevalskem obdobju večinoma nespremenjeni (degradacija in fragmentacija habitatov zaradi urbanizacije, turizma, intenzivne marikulture itd.). Stanje onesnaženosti zaradi izlivov komunalnih odpadkov in onesnaženih vodotokov v morje se je z izgradnjo in delovanjem novih čistilnih naprav nekoliko izboljšalo. Jamske ekosisteme v Sloveniji ogrožajo posegi v podzemelju kot tudi dejavnosti na površju, katerih vpliv seže v podzemlje (onesnaževanje). V veliki meri ostaja nerešen problem upravljanja jam. Na področju rabe genskih virov za kmetijstvo in prehrano glavno grožnjo genski pestrosti domačih pasem in sort predstavlja globalizacija kmetijskega trga. Razširjene so kmetijske prakse z uvajanjem novih pasem in sort, bolj prilagojenih intenzivnemu načinu kmetovanja. **Tujerodne vrste** so tudi v Sloveniji že prepoznane kot velika grožnja biotski raznovrstnosti. Invazivne rastline se hitro širijo vzdolž vodotokov ter tudi vzdolž prometnic. Problematika je najbolj izrazita na mokriščih in vzdolž velikih rek (Sava, Drava, Mura) kjer so na obsežnih površinah popolnoma nadomestile naravno vegetacijo. Na zavarovanih območja sta bolj izraziti grožnji turizem in rekreacija ter invazivne tujerodne vrste. Povečujejo se tudi pritiski zaradi nedovoljene vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju. Med vzroki ogrožanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji vedno pomembnejšo vlogo zavzemajo **podnebne spremembe**. V tem poročevalskem obdobju so območje Slovenije prizadeli nekateri ekstremni vremenski dogodki. Vse pogostejše so tople zime kar vpliva tudi na biotsko raznovrstnost (porušeni vzorci hibernacije, širjenje toploljubnih vrst itd.).

Demografska rast človeške populacije v Sloveniji ni vzrok za **ogroženost biotske raznovrstnosti** kot je to primer marsikje po svetu, saj so napovedi za Slovenijo neugodne (povečuje se delež prebivalstva starejšega od 65 let). Na glede na to dejstvo, v Sloveniji lahko pričakujemo povečevanje pritiskov na naravno okolje ter slabšanje stanja rastlinskih in živalskih vrst v povezavi z manjšanjem raznovrstnosti ekosistemov. V naslednjem poročevalskem obdobju pričakujemo nadaljevanje drobljenja in slabšanja naravnih habitatov zaradi urbanizacije, gradnje prometnic in energetskih objektov ter intenzivnejšega kmetijstva. Pomemben dejavnik ogroženosti bo tudi v prihodnje širjenje tujerodnih vrst. Pomankanje naravnih plenilcev v gozdovih lahko povzroči občutne težave pri zagotavljanju naravne obnove gozda, velike težave lahko povzročajo tujerodne vrste. Med dejavnike, ki v prihodnosti lahko znatneje ogrozijo biotsko pestrost gozdov v Sloveniji sodi tudi povečana potreba po biomasi. Projekcije sprememb podnebja v naslednjih desetletjih nakazujejo, da se bomo z vremenskimi in podnebnimi ekstremi ter nevarnimi dogodki v prihodnje soočali pogosteje kot v preteklosti. Med najbolj ogrožene pokrajine spadata Slovenska obala in kras ter severovzhodna Slovenija. Z nadaljevanjem podnebnih sprememb pa lahko v prihodnje pričakujemo pogostejše in še bolj intenzivne ujme.

V Republiki Sloveniji je biodiverziteteta vključena v temeljne državne, kakor tudi v različne sektorske strategije, načrte in programe. Vključevanje okoljskih zahtev v vse politike in dejavnosti je bistveno za uveljavljanje in spodbujanje trajnostnega razvoja. Načrtovanje na področju ohranjanja narave v Republiki Sloveniji se izvaja z **Nacionalnim programom varstva narave (NPVN)**. Veljavnost prvega

NPVN, ki je bil sprejet kot del Nacionalnega programa varstva okolja se je iztekla z letom 2014. NPVN opredeljuje operativne programe, ki prispevajo k doseganju ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti, in sicer: operativni program ohranjanja biotske raznovrstnosti s programom upravljanja območij natura 2000, operativni program – strategija upravljanja populacij velikih zveri ter operativni program – strategija ravnanja s tujerodnimi invazivnimi vrstami. Obveznost priprave strategije OBR je Slovenija izpolnila s sprejetjem prve Strategije za obdobje 2002-2012. Ta dokument je določil sklop specifičnih ciljev in usmeritev za usklajeno izvajanje ukrepov, ki prispevajo k doseganju treh glavnih ciljev CBD. Strategija je predvidevala, da bodo njeni cilji doseženi s sprejetjem in izvajanjem akcijskega načrta, vendar ta ni bil sprejet. Zaradi velikega deleža območij Natura 2000 v Sloveniji (37,16 odstotkov površine) je za ohranjanje biotske raznovrstnosti ključen **Program upravljanja območij Natura 2000. Strategija razvoja Slovenije 2014 - 2020** je temeljni strateški dokument države, ki navaja da bodo spremembe v gospodarstvu in družbi usmerjene k večanju blaginje generacij, ob upoštevanju prostorskih ter okoljskih omejitev in skrbi za zdravje ljudi. **Nacionalni reformni program (NRP)** je srednjeročni načrt vlade o prioritetnih ukrepih in projektih, usmerjenih v izpolnjevanje ciljev Strategije Evropa 2020. Program navaja da bomo ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in vitalnih ekosistemov zagotavljali z učinkovitim upravljanjem obstoječih zavarovanih območij in pospešenim izvajanjem ukrepov za vzdrževanje omrežja Natura 2000. **Državni razvojni program Republike Slovenije za obdobje 2007–2013** med temeljnimi cilji navaja tudi ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti. **Program razvoja podeželja** je strateški dokument, v okviru katerega se izvajajo kmetijsko-okoljski ukrepi, katerih cilj je uveljavljanje koncepta trajnostnega kmetijstva in ohranjanju naravnih virov ter biotske raznovrstnosti. **Operativni program izvajanja evropske kohezijske politike 2014-2020** je posebna prednostna naložba posvečena varstvu in obnovi biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanju ekosistemskih storitev. Na sektorski ravni je biotska raznovrstnost vgrajena v vse ključne podporne dejavnosti. **Gospodarjenje z gozdovi** zagotavlja večnamensko gospodarjenje z gozdovi v skladu z varstvom okolja in naravnih vrednot in spremljanje stanja gozda kot ekosistema. **Upravljanje z divjadjo** zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske funkcije divjadi in njenega življenjskega prostora ter obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi. Ribišstvo v Sloveniji se izvaja na morju in celinskih vodah, pri čemer se na morju izvaja tudi gospodarski ribolov. V celinskih vodah se gospodarski ribolov ne izvaja. Strateška vizija **ribiškega sektorja** je doseči trajnostni razvoj sektorja, v katerem bo ribolovni napor (npr. kapaciteta ribiškega ladjevja) usklajen z razpoložljivimi ribolovnimi viri. Poleg tega je cilj tudi doseganje konkurenčnega in okolju bolj prijaznega ribogojstva. S pripravo in sprejemom prvega Načrta **upravljanja voda** na vodnem območju Donave in Jadranskega morja se je leta 2011 prvič uveljavil in izvedel celovit pristop k analizi problematike, povezane z doseganjem tako okoljskih ciljev, kot tudi ciljev rabe in ciljev urejanja voda. V nacionalnem **Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije** je med ključnimi dolgoročnimi usmeritvami Slovenije navedena ustavitev upadanja biotske raznovrstnosti in zagotavljanje trajnostne rabe njenih sestavin. Program navaja pomen biotske raznovrstnosti kot ekonomske razvojne prednosti in priložnosti. Slovenska **industrijska politika** navaja, da je pri načrtovanju industrijskega razvoja potrebno upoštevati tudi omejenost naravnih virov. **Vizija razvoja slovenskega turizma** temelji na trajnostnem razvoju. Predvideno je ozaveščanje javnosti o pomenu varstva biotske raznovrstnosti in ohranjanja narave in spodbujanje razvoja trajnostnega turizma. Vizija aktivnosti **na področju energetike** v Sloveniji je vzpostavitev pogojev za prehod v nizkoogljično družbo. Nacionalni akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010-2020 za Slovenijo določa, da mora do leta 2020 doseči najmanj 25% delež obnovljivih virov energije v končni bruto uporabi energije. Pri izvajanju ukrepov se upoštevajo tudi cilji na področju biotske

raznovernosti. Skupni cilj **programa razvoja prometa** v Sloveniji je zagotoviti pogoje za rast trajnostne mobilnosti, med katere je zajet tudi segment narava in biotska raznovernost. Sestavine programa varstva narave se obvezno upoštevajo pri **urejanju prostora** in rabi naravnih dobrin, saj morata biti NPVN in državni prostorski plan usklajena. Za plane in posege, ki lahko pomembno vplivajo na okolje se izvaja celovita presoja vplivov na okolje, za plane s čezmejnimi vplivom pa tudi čezmejna presoja vplivov na okolje.

V obdobju poročanja so se izvajali številni **ukrepi in aktivnosti**, ki so neposredno ali posredno prispevali k ohranjanju biotske raznovernosti, najboljše pa tisti cilji, ki so vezani na uresničevanje skupne zakonodaje Evropske unije. Skoraj tretjina opredeljenih ukrepov ni bila zadostno izvedena v smislu prispevka k ohranjanju biotske raznovernosti, okrog polovico opredeljenih ukrepov pa se je izvajalo dobro, samo 15 % opredeljenih ukrepov je bistveno prispevalo k ohranjanju biotske raznovernosti. Na področjih, ki se ne urejajo na ravni EU, je bilo ukrepov bistveno manj. V desetletnem obdobju je bil vzpostavljen nov zakonodajni in organizacijski okvir varstva narave, spremenjeni so bili tudi temeljni predpisi na področjih dejavnosti trajnostne rabe. Tudi na ravni načrtovanja in sektorskih politik se je stanje bistveno izboljšalo. Težave pa se pojavljajo na izvedbeni ravni. Upoštevanje predpisov je šibko.

Slovenija je leta 2004 vzpostavila omrežje območij **Natura 2000**, ki z manjšim povečanjem v letu 2013 obsega 37 % državnega ozemlja. Gre za pomemben dosežek na področju ohranjanja narave, ki je v Slovenijo prinesel večje upoštevanje varstva narave pri prostorskem načrtovanju in načrtovanju rabe naravnih dobrin. Z Operativnim programom upravljanja območij Natura 2000 so bili sektorjem naloženi upravljalovski ukrepi glede na njihove pristojnosti v prostoru.

V zadnjem obdobju je bilo veliko storjenega na področju upravljanja s populacijami velikih zveri. Pripravljene so bile strategije in akcijski načrti za medveda, volka in risa. Vlada RS je potrdila akcijski načrt za trajnostno upravljanje populacije volka za obdobje 2013-2017, pripravljen je osnutek strategije za upravljanje populacije risa za obdobje 2015-2025, pomembni so tudi izsledki številnih projektov na temo velikih zveri.

Vključevanje biotske raznovernosti v zakonodajne mehanizme in politike se je nedvomno izboljšalo, manj učinkoviti pa so bili na ravni izvajanja ukrepov. Nekateri vplivi **kmetijstva** so se v zadnjem obdobju zmanjšali, predvsem na področju zmanjševanja vnosa gnojil in fitofarmaceutskih sredstev. Kot pozitivno lahko ocenimo izvajanje ukrepov za ohranjanje avtohtonih pasem in sort, saj se je stanje izboljšalo. Kot dobro lahko ocenimo izvajanje ukrepov na področju **gozdarstva**, kar se odraža tudi v razmeroma dobrem ohranitvenem stanju večine gozdnih habitatov in vrst. Na področju **ribištva** je še posebej v zadnjih petih letih zaznati postopen napredek pri vključevanju ciljev ohranjanja biotske raznovernosti na ravni predpisov in sektorskih politik. Vključenost naravovarstvenih usmeritev in ukrepov v načrte s področja **lovstva** se je v zadnjih letih izboljšala. Podatki kažejo, da je stanje vrst, ki so opredeljene kot divjad, ugodno. Vključevanje ohranjanja biotske raznovernosti v **upravljanje z vodami** še ni zadovoljivo urejeno in je v praksi na tem področju še veliko težav. Usmeritve strategije za področje **industrije in energetike in prometa** niso bile uresničene. Kljub nekaterim ukrepom za izboljšanje energetske učinkovitosti raba energije še vedno narašča. Na ravni politike **turizma** je ohranjena narava pogosto izpostavljena kot primerjalna prednost, vendar se je to v zadnjem obdobju šibko odražalo na konkretnih politikah in aktivnostih. Na področju **urejanja prostora** smo tudi v tem obdobju poročanja beležili velike pritiske na območja

pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Stanje na področju **monitoringa** se je v zadnjem obdobju izboljšalo, v zadnjih letih pa je zaradi javnofinančne krize zaskrbljujoče pomanjkanje sredstev. Monitoring je v celoti usmerjen v spremljanje stanja evropsko pomembnih vrst. V zvezi z naravovarstvenimi podatki je bil vzpostavljen učinkovit spletni Naravovarstveni atlas, ki omogoča dostop javnosti do podatkov o naravovarstveno pomembnih območjih. Slovenija na nacionalni ravni še ni oblikovala programa za **raziskovanje** biotske raznovrstnosti. Pomanjkanje usmerjenega delovanja na področju raziskovanja se odraža tudi v skromnem podpiranju raziskovalnih projektov s področja biotske raznovrstnosti. Na področju **ozaveščanja in komuniciranja** usmeritve strategije niso bile dosežene, saj se aktivnosti izvajajo razpršeno, večinoma na projektni ravni, njihova trajnost pa ni zagotovljena. **Posredovalnica informacij** o biotski raznovrstnosti (CHM) se slabo vzdržuje. Tudi s stanjem na področju **izobraževanja** o biotski raznovrstnosti ne moremo biti zadovoljni, vendar so izboljšave mogoče. Nekoliko boljše je stanje na področju univerzitetnega izobraževanja, saj se je število programov s področja varstva narave povečalo in je sedaj na voljo na vseh stopnjah študija. Priprava in sprejemanje **načrtov upravljanja zavarovanih območij** zamujata zaradi vsebinske zahtevnosti in obsežnosti nalog. Nacionalni cilj ustanovitve novih **zavarovanih območij** zaradi omejenih kadrovskih in finančnih virov ni bil dosežen (trenutno stanje okrog 13 %, ciljno l. 2014 22 %).

V Republiki Sloveniji je varstvo narave praviloma neprofitna dejavnost, ki jo morajo zagotavljati država in lokalne skupnosti v skladu s svojimi pristojnostmi. **Sistem financiranja** poteka praviloma preko državnega proračuna. Pomembni dodatni viri so Evropski sklad za regionalni razvoj, Program razvoja podeželja, program LIFE, Kohezijski sklad, Finančna mehanizma EGP in Norveške ter Švicarski prispevek. Plačevanje za ekosistemske storitve v Sloveniji še ni razvito, predstavlja pa potencialno možnost za financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Mehanizem »Business & Biodiversity« v Sloveniji ni zaživel. Ustanovitev novih zavarovanih območij se praviloma financira iz proračunskih virov. Ena od temeljnih novosti, ki jih prinaša reforma skupne kmetijske politike EU za obdobje od leta 2015 do 2020, je večji obseg sredstev v okviru kmetijsko okoljskih in podnebnih plačil. S temi ukrepi naj bi se zmanjšali negativni vplivi kmetijstva na okolje. Sistemsko financiranje, ki bi omogočilo sprotno polnjenje podatkovnih zbirk ter njihovo vzdrževanje še ni bilo vzpostavljeno. Dejavnosti ozaveščanja so v določenem obsegu del rednega dela vseh javnih zavodov in izvajalcev javne službe, ki delujejo na področju ohranjanja narave v Sloveniji in so financirane iz proračuna in drugih virov.

Poročila o razvoju ugotavljajo, da se načelo trajnostnega razvoja v Sloveniji postopno uresničuje, vendar ob ohranjanju slabosti in neravnovesij pri vseh treh njegovih sestavinah (gospodarski, socialni in okoljski) ter še vedno veliki energetske intenzivnosti. Veliko je še treba storiti na področju ozaveščanja, saj lahko potrošniki dosežejo spremembo gospodarske usmerjenosti. Slovenija še ni dosegla cilja CBD o ustanovitvi zadostnega obsega **morskih zavarovanih območij**. V zavarovana območja je vključenega le 0,4 % slovenskega morja. V Sloveniji so se mnogi ukrepi za izboljšanje stanja številnih vrst izvajali skozi programe ekosistemskega varstva in z upravljanjem nekaterih krovnih vrst, kot so npr. velike zveri.

Ekosistemi, ki zagotavljajo ključne storitve za prebivalstvo so v Republiki Sloveniji večinoma varovani na podlagi sektorskih zakonodaj. Čeprav mnoga od teh območij niso bila razglašena prvenstveno zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti imajo veliko vlogo pri vzdrževanju vitalnih ekosistemov. Skupni izpusti toplogrednih plinov so v Sloveniji leta so se v obdobju poročanja zmanjšali, povečanje

je bilo zabeleženo samo v prometu. Slovenija je **Nagojski protokol** podpisala leta 2011, ni pa ga še ratificirala. Za izvajanje Nagojskega protokola je EU sprejela *Uredbo (EU) št. 511/2014 Evropskoga parlamenta in Sveta o ukrepih za izpolnjevanje obveznosti uporabnikov iz Nagojskega protokola o dostopu do genskih virov ter poštenu in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, v Uniji*. Slovenija bo Protokol na področju izpolnjevanja obveznosti uporabnikov izvajala skozi ta predpis, v prihodnjih letih najverjetneje uredila tudi področje dostopa do genskih virov.

Zaradi gospodarske in finančne krize smo bili v obdobju poročanja soočeni z izzivom pri uvrščanju ohranjanja biotske raznovrstnosti med nacionalne prioritete z zmanjšanimi sredstvi, s katerimi je bilo treba dosežati še več ciljev kot doslej. Področje ohranjanja biotske raznovrstnosti ima v Sloveniji v primerjavi z drugimi sektorji razmeroma majhno težo. Slovenija v poročevalskem obdobju ni mogla dati finančnih zavez, ki jih ne bi mogla izpolniti.

Posodobljena nacionalna strategija in akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti sta trenutno v pripravi. V primerjavi s preteklo SOBR, so predlagani cilji nove strategije bolj osredotočeni na izvajanje globalnih ciljev. V letu 2014 so bile narejene strokovne podlage, strategija pa bo predvidoma sprejeta do konca leta 2015.

Slovenija je v poročevalskem obdobju aktivno prispevala k uresničevanju **Milenijskih razvojnih ciljev** do leta 2015 (cilji 1, 7 in 8). Slovenija z nudenjem tehničnih in človeških kapacitet, izmenjavami in usposabljanji sodeluje v številnih projektih in programih v državah v razvoju. Na tem področju so bile poleg Vlade RS aktivne tudi mnoge nevladne organizacije. Prispevek Slovenije je bil predvsem usmerjen v razvojno pomoč na področju okolja v državah Zahodnega Balkana. Zaradi neugodnega javnofinančnega stanja, je bila neposredna uradna razvojna pomoč v obdobju poročanja zmanjšana.

Zaradi finančne in gospodarske krize, ki je v obdobju poročanja izrazito prizadela Slovenijo, se je razpoložljivost javnih sredstev na področju varstva narave zmanjšala. To se je odrazilo na zmanjšanem udejstvovanju Slovenije v mednarodnih forumih, saj smo pokrivali le najnujnejše zadeve. Omejeno je bilo tudi uresničevanje nekaterih obveznosti iz ratificiranih mednarodnih pogodb (plačevanje članarin, udeležba na COPih in organih konvencij, financiranje projektov ipd.).

I. DEL: STANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI, TRENDI IN GROŽNJE TER POSLEDICE ZA BLAGINJO LJUDI

1 Vprašanje: Zakaj je biodiverzitetna pomembna za državo?

Biotska raznovrstnost je za Slovenijo pomembna iz različnih razlogov. V osnovi je vrednota sama po sebi, torej intrinzična vrednota. Biotska raznovrstnost je temelj življenja, njen del pa je tudi človek, zato je njen pomen za družbo in državo neprecenljiv. Z biodiverzitetno so neločljivo povezane ekosistemske storitve, ki v Sloveniji še niso bile v celoti popisane in ekonomsko ovrednotene, vendar se proces razumevanja pomena vitalnih ekosistemov in njihovih storitev nadaljuje.

1.1 Pomen ekosistemskih storitev za dobrobit človeka in socio-ekonomski razvoj

V Sloveniji na ravni države še ni bil opravljen celovit pregled ekosistemskih storitev, narejenih pa je bilo nekaj študij, ki obravnavajo posamezna območja. Glede na dejstvo, da se Slovenija nahaja na stičišču štirih biogeografskih regij, so ustrezno pestri tudi njeni ekosistemi ter storitve, ki jih ti nudijo. V nekaterih primerih v praksi Slovenija potrjuje zavedanje da je ohranjanje biodiverzitetne in s tem posledično ekosistemskih storitev ključno za njen nadaljnji socio-ekonomski razvoj. V poročevalskem obdobju se je v Sloveniji okrepila zavest, tako na lokalni kot državni ravni, da zdravi ekosistemi prinašajo koristi ljudem. V grobem so te koristi naslednje: močnejše gospodarstvo, trajnostni načini življenja, ter pozitiven vpliv na zdravje prebivalcev. Kljub temu odločitve mnogokrat niso posledica zavedanja odločevalcev o pomenu biodiverzitetne in ekosistemskih storitev, temveč zakonske prisile. To je potrdila tudi leta 2012 opravljena obsežna analiza doseganja nacionalnih ciljev pretekle strategije biotske raznovrstnosti (2002 – 2012), ki je pokazala, da so bili najboljše izvajani tisti cilji, ki so vezani na uresničevanje skupne zakonodaje Evropske unije¹. Nezavedanje odločevalcev, kakor tudi premajhna zainteresiranost javnosti velikokrat vodi v odločitve, ki poslabšujejo ekosistemske storitve in zmanjšujejo biotsko raznovrstnost.

Kakor drugod, tudi v Sloveniji koristi biotske raznovrstnosti predstavljajo tudi primeri, ko ljudje genske vire neposredno uporabljajo. Do takšne rabe prihaja v razvoju farmacevtskih izdelkov, za vzpostavitev in vzdrževanje genskih baz za kmetijstvo ter za vzdrževanje industrije (npr. gozdarstvo). Pričakujemo, da bo ob rasti rabe biotehnologije ekonomska vrednost genetskega materiala iz narave le še narasla. Druga večja skupina vrednot povezanih z biotsko raznovrstnostjo so posredne vrednote, ki jih zagotavljajo ekosistemske storitve. Ohranjanje in vzdrževanje površin, ki vključujejo gozd, travišča in vodne sisteme, pripomore k trajnemu delovanju ekosistemskih storitev. Vrednost teh storitev je neizmerljiva, če upoštevamo, da brez njih ni življenja. Njihovo vrednost lahko kljub temu ocenimo, če izračunamo, koliko bi stalo, če bi jih hoteli nadomestiti z nadomestki, ki bi jih izdelali sami. Povezave med ekosistemskimi storitvami in biotsko raznovrstnostjo je težko pokazati. Kljub temu lahko trdimo, da je biotska raznovrstnost v Sloveniji podcenjena, saj nadaljujemo z uporabo prostora in razvojem, ki zmanjšuje biotsko raznovrstnost. Na lokalni ravni lahko izgubo biotske raznovrstnosti merimo z izgubo prej naravnih območij. V primeru, da je šlo za izgubo mokrišč, so posledice lahko npr. pogostejše in obilnejše poplave. Za reševanje tega problema se najpogosteje uporabljajo različni protipoplavni ukrepi, ki velikokrat dodatno uničujejo prostor in so poleg tega zelo dragi. Ohranjeno naravo potrebujemo za vzpostavljane psihičnega in fizičnega ravnovesja ljudi, zato je pomemben vidik pri vrednotenju biotske raznovrstnosti tudi raba narave za rekreacijo in estetsko uživanje v okolju. Oboje predstavlja veliko vrednost za kvaliteto življenja ljudi. V Sloveniji naravo ljudje obiskujejo kot pohodniki, nabiralci, kolesarji, tekači, ribiči, fotografi, ... Rekreacija v naravnem okolju vzdržuje in izboljšuje zdravstveno stanje ljudi, kar zmanjšuje stroške zdravniške oskrbe.

Poseben vidik vrednosti biotske raznovrstnosti, ki ga je težje opredeliti, vključuje občutke etične zavezanosti varovanja ostalih vrst pred izumrtjem.

Na ravni Evropske unije, katere članica je tudi Slovenija, je razumevanje pomena zdravih ekosistemov vedno večje. Nedavni razvoj kaže, da oblikovalci politike spreminjajo svoj pogled in vključujejo ekosistemski pristop v nekatere področne politike. Naprimer: uporaba pesticidov v kmetijstvu se prilagaja, da bi zagotovili boljše stanje oprasovalcev, kot so čebele; politika razvoja podeželja EU zagotavlja pomoč za kmete, ki sprejmejo okoljske zaveze itd².

Med dobrine ekosistemov v Sloveniji, med drugim, lahko štejemo rastlinske in živalske vrste pomembne za prehrano in kmetijstvo, vodo, les ipd., medtem ko njihove storitve vključujejo čiščenje vode in zraka, naravno recikliranje odpadkov, nastajanje prsti, oprasovanje in mehanizme za uravnavanje padavin (npr. poplave, podnebnih razmer in populacij organizmov³). Vsak poseg, ki vodi k zmanjšanju biotske pestrosti, ima na začetku pogosto neopazne, toda daljnosežne posledice za ekosistemске storitve. Čeprav se v nekaterih krogih v Sloveniji utrjuje prepričanje, da je biotska pestrost pomembna za ekosistemске storitve in torej posledično za človeško blaginjo, zavest odločevalcev mnogokrat ne sledi temu prepričanju. Pri tem je pomembno izpostaviti nepripravljenosti vrednotiti ekosistemске storitve in naravo sploh⁴.

1.2 Aktivnosti na področju ekosistemskih storitev v obdobju poročanja

Prva študija o ekosistemskih storitvah v Sloveniji je bila izvedena v okviru transnacionalnega projekta NATREG. Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation led the preparation of a study on evaluating ecosystem services for small protected area on Pohorje. Study followed the guidelines on economic evaluation of ecosystem services which are a part of the NATREG's Joint Strategy for Integrated Management of Protected Areas in the SEE. Study is called Economic evaluation of ecosystem services of the lakes Lovrenška jezera. Lovrenška jezera represents the southernmost and the largest active raised bog in Slovenia. This is the first study on ecosystem services in Slovenia in which we wanted to show the »hidden« values of protected areas. We calculated total economic value for two scenarios: 1st is with conservation and the 2nd without conservation of Lovrenška jezera. Study showed that conservation for the next 50 years is needed if we do not want to loose 151 millions euro of the ecosystem services⁵.

Na področju ekonomskega vrednotenja ekosistemskih storitev, je bil leta 2010 pod okriljem projekta NATREG opravljen tudi pregled najpogosteje uporabljenih metod za ekonomsko vrednotenje ekosistemskih storitev na varovanih območjih narave. Študija je izpostavila, da je izbira metode odvisna od tehničnih, institucionalnih, uporabnih in finančnih vidikov. Veljavnost in zanesljivost rezultatov sicer določata tehnično primernost uporabe nekega postopka ali orodja vrednotenja, vendar sta poglobljena kriterija za dokončno izbiro metode samo vrednotenje in uporabnost rezultatov. Študija je pokazala, da so predstavljene metode zelo zapletene in zahtevajo široko paleto znanja in izkušenj iz različnih področij, zato je priporočljivo, da ocene izvajajo interdisciplinarne skupine strokovnjakov s področja biologije, ekologije, ekonomije in drugih strok⁶.

Celovita študija vrednotenja ekosistemskih storitev posameznega območja je bila opravljena leta 2011 v Parku Škocjanske jame. Predmet študije je vrednotenje ekosistemskih storitev Parka Škocjanske jame z namenom opredelitve prispevka Parka Škocjanske jame k lokalni, nacionalni in svetovni ekonomiji in z namenom ustvarjanja lokalne in politične podpore za ohranjanje in trajnostno rabo ekosistemskih storitev regijskega parka. S pomočjo vrednotenja ekosistemskih storitev je bila pridobljena celovita informacija o vplivih posameznih ukrepov na okolje in na ljudi, ki tam živijo. Študijo štejemo med vzorčne primere v Sloveniji z namenom preprečevanja t.i. slabih odločitev, ki lahko okolje degradirajo in tako poslabšajo življenjske razmere ljudi. Študija je nastala v okviru projekta „Zavarovana območja za planet življenja – Zavarovana območja v dinarski regiji“. V okviru

istega projekta je aprila 2011 v prostorih regijskega parka Škocjanske jame potekala tudi delavnica »Ekosistemske storitve parka Škocjanske jame«⁷.

Slovenijo v pretežnem delu pokrivajo gozdovi, zato je trajnostno gospodarjenje že dolgo vgrajeno v sistem upravljanja z gozdom. Med pomembnejšimi dogodki v poročevalskem obdobju na področju obravnavanja ekosistemskih storitev gozda velja omeniti delavnico, ki je potekala leta 2013 pod okriljem mednarodnega projekta Recharge Green, ki ga sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj znotraj programa transnacionalnega teritorialnega sodelovanja Območje Alp. Glavni cilj projekta je proučiti vpliv rabe obnovljivih virov energije na naravno okolje, ekosistemske storitve ter preveriti, ali je v občutljivem alpskem svetu mogoče uravnoteženo zagotavljati različne rabe prostora. Tema delavnice je bila Razvoj koncepta večnamenskega gospodarjenja z gozdovi: funkcije gozda, ekosistemske storitve in prednostna območja. Njen namen je bil predstaviti novosti pri načrtovanju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi v širšem prostoru ter oceniti razmere v Sloveniji. Posvetovanja so se udeležili načrtovalci, strokovnjaki s področja urejanja gozdov ter področij, povezanih z načrtovanjem večnamenske rabe gozdnega prostora⁸.

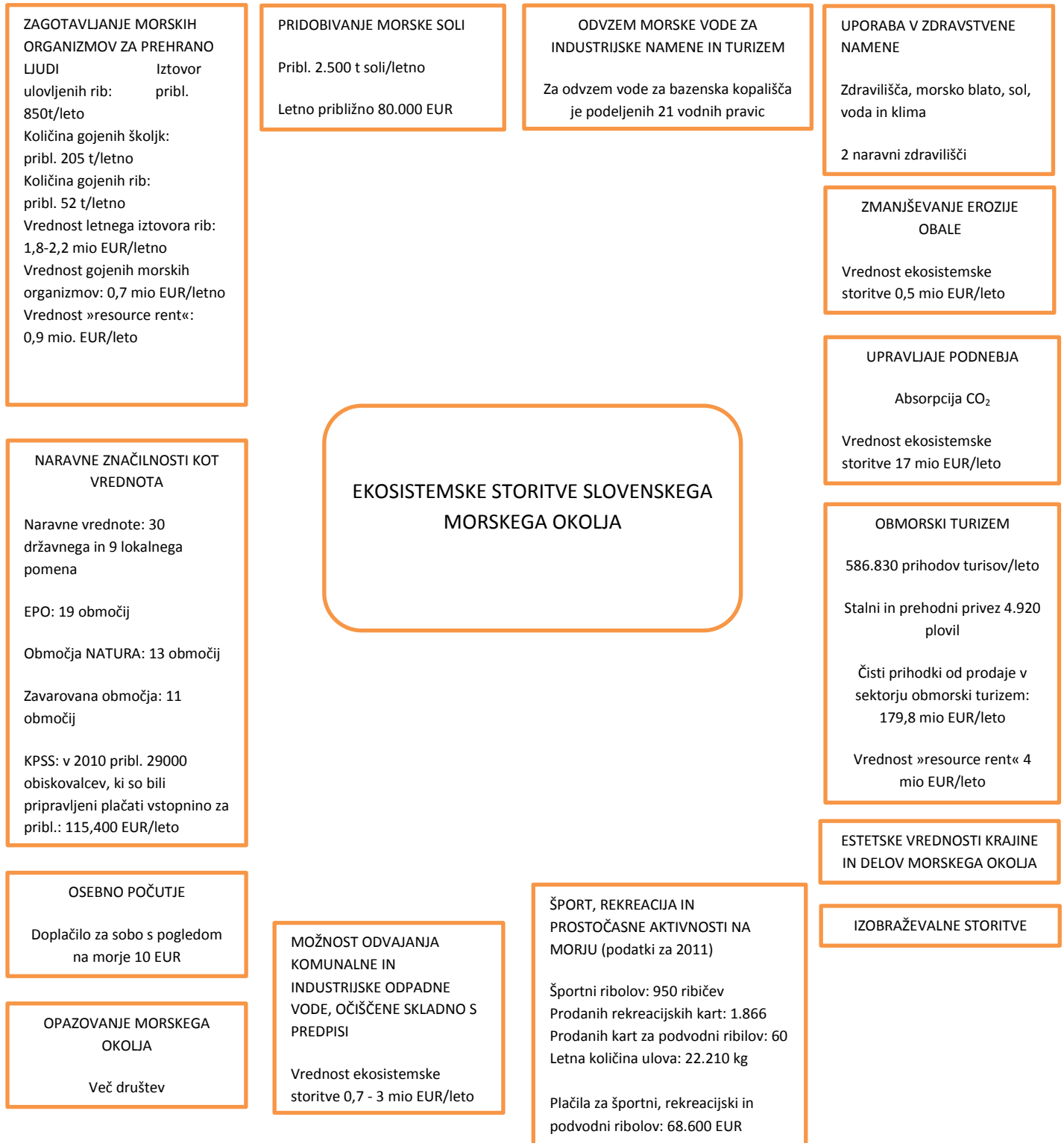
Oktober leta 2011 je potekala 2. Regionalna delavnica pod okriljem projekta Biomura, na kateri je bil predstavljen tudi prispevek Zavoda RS za varstvo narave z naslovom »Naravni viri in ekosistemske storitve«⁹.

Pri obravnavanju ekosistemskih storitev velja omeniti program Finančnega mehanizma EGP za obdobje 2009-2014. Cilj programa za področje »Biotska raznovrstnost in ekosistemske storitve« je zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti, zahtevan učinek tega programskega področja pa je povečana sposobnost učinkovitega upravljanja in spremljanja območij Natura 2000. Razpis finančnega mehanizma EGP je osredotočen na upravljanje ekstenzivnih travnikov in/ali varovanih poplavnih gozdov in/ali mokrišč, na spremljanje stanja vrst in/ali habitatnih tipov v neugodnem stanju ohranjenosti in posledično na krepitev podatkovnih baz ter na povečanje sprejemljivosti izvajanja programov upravljanja območij Natura 2000 s strani ključnih deležnikov. Za doseg rezultata je nujno financiranje in izvajanje učinkovitih varstvenih ukrepov na terenu. Spremljanje stanja vrst in habitatnih tipov je potrebno za učinkovito izvajanje ukrepov in merjenje učinkov. Strategija programa stremi k razširitvi obstoječega spremljanja stanja pri vrstah Natura 2000, kjer zaradi pomanjkanja podatkov stanje ohranjenosti ni znano (približno tretjina). Za učinkovito povezanost zbranih podatkov s potrebnimi ukrepi in njihovo usmerjanje v najbolj ključne dele območij je potrebna krepitev podatkovnih baz in spletnih portalov. Informiranje in izobraževalne dejavnosti naj spremljajo vsakega izmed projektov, kar zagotavlja sodelovanje ključnih interesnih skupin in lokalnih skupnosti¹⁰.

Ena izmed celovitih analiz ekosistemskih storitev, ki je bila narejena v obdobju poročanja je socio-ekonomska analiza uporabe morskih voda in stroškov poslabšanja morskega okolja, ki jo je opravil Inštitut za vode RS¹¹. Analiza je bila izdelana po konceptu morskih računov in podaja informacije o koristih, ki jih slovenskemu gospodarstvu in družbi nudi morsko okolje ter o obremenitvah, ki jih dejavnosti, povezane z morskim okoljem, lahko povzročajo. Prikazani so podatki o prostorski porazdelitvi dejavnosti, trendih in pričakovanem razvoju dejavnosti v prihodnosti. Izraba morskega prostora v Republiki Sloveniji je intenzivna in izredno raznolika. Ljudje z izvajanjem dejavnosti na morju in kopnem vplivamo na stanje morskega okolja. Pri tem je ključno zavedanje, da je zdravo in čisto morsko okolje osnovni pogoj za opravljanje različnih dejavnosti, in kot tako prinaša slovenskemu gospodarstvu in družbi določene koristi. Mnoge dejavnosti so odvisne od dobrega okoljskega stanja morja (npr. ribištvo, gojenje morskih organizmov, turizem, poselitev, kmetijstvo, obramba, pridobivanje soli, šport, rekreacija in priložne aktivnosti). Poslabšanje okoljskega stanja morja lahko ogrozi določene vire prihodkov in delovna mesta v teh dejavnostih ter povzroči izgubo drugih družbenih koristi in posledično vpliva na zmanjšanje kakovosti življenja prebivalstva. Dejavnosti, povezane z morskim okoljem, prispevajo 2 % k celotni dodani vrednosti v državi in omogočajo delo 2

% zaposlenih v Republiki Sloveniji. Sektorji pomorski promet, industrija in skladiščenje v obalnih občinah ter turizem so glede na dodano vrednost in zaposlenost trije najpomembnejši sektorji, povezani z morskim okoljem, pri čemer ustvari sektor pomorski promet skoraj polovico vse dodane vrednosti dejavnosti, povezanih z morskim okoljem v Republiki Sloveniji. Študija potrjuje, da so ključni sektorji, ki obremenjujejo morsko okolje predvsem poselitev, turizem, pomorski promet in ribištvo.

Shema 1: Pomen končnih ekosistemskih storitev morskega okolja v Republiki Sloveniji¹²

1.2.1 Nekateri primeri dobrih praks

Primerov dobrih praks pomena ekosistemskih storitev za dobrobit človeka in socio-ekonomski razvoj je v Sloveniji veliko. Na tem mestu izpostavljam pomen nekaterih mokrišč za razvoj turistične dejavnosti. Na dveh ramsarskih lokalitetah v Sloveniji je z ustreznim upravljanjem dosežena določena stopnja vodene turistične dejavnosti. Na teh območjih so bile izvedene tudi študije ali pregledi ekosistemskih storitev, zato ta območja na tem mestu navajamo kot primere dobrih praks. (http://www.ramsar.org/cda/en/ramsar-documents-list-anno-slovenia/main/ramsar/1-31-218%5E16186_4000_0).

Zagotavljanje dobrih turističnih praks na mokriščih in v njihovi soseščini ter ozaveščanje obiskovalcev o njihovi pomembnosti lahko prispevata k njihovemu dobremu stanju. Treba je poudariti, da je turizem le ena od ekosistemskih storitev, ki jih omogočajo mokrišča v Sloveniji. V Krajinskem parku Sečoveljske soline, prvi slovenski ramsarski lokaliteti, se od oktobra 2010 izvaja projekt LIFE MANSALT Človek in narava v Sečoveljskih solinah (<http://www.kpss.si/si/o-parku/naloge-parka/projektno-delo/life>). Glavni cilj projekta je ohraniti biotsko raznovrstnost na solinah. V shemi 1 je prikazan pomen ekosistemskih storitev morskega okolja v Sloveniji, ki je rezultat socio-ekonomske analize slovenskega morja, katerega del so tudi Sečoveljske soline. ter regijskega parka Škocjanske jame. Celovita študija vrednotenja ekosistemskih storitev v Parku Škocjanske jame, podzemeljske ramsarske lokalitete, ki je bila opravljena leta 2011 pa je predstavljena v prejšnjem poglavju. V nadaljevanju podajamo primer ekosistemskih storitev še enega pomembnega mokrišča, Krajinskega parka Ljubljansko barje (<http://www.ljubljanskobarje.si/ljubljansko-barje/ekosistemske-storitve>):

- Obramba pred poplavami (razlivna površina): Šota in šotni mah lahko nakopičita velikanske količine vode. Območje delujeta kot ogromna goba, ki varuje glavno mesto pred poplavami.
- Blažilec ekstremnih vremenskih pojavov: v času obilnih padavin kopiči vodo, v sušnem obdobju pa jo oddaja in tako hladi okolico
- Zaloga pitne vode
- Naravna čistilna naprava, ki prečiščuje vodo. Odstranjujejo mnoge škodljive snovi, ki jih v okolje spuščamo ljudje.
- Ponor ogljikovega dioksida: Mokrišče ustvarja velike količine zelene mase, ki iz ozračja srkajo toplogredni plin ogljikov dioksid, v ozračje pa sproščajo kisik.
- Zibelka biotske pestrosti
- Območje bogate kulturne dediščine (vključno z arheološko in etnološko dediščino, kulturno krajino itd.)
- Učilnica na prostem
- Zeleno zaledje za rekreacijo, sprostitev...bogati življenje prebivalcev barja in prestolnice.
- Vir prehrane ljudi so vrtovi in njive

2 Katere so glavne spremembe stanja biotske raznovrstnosti?

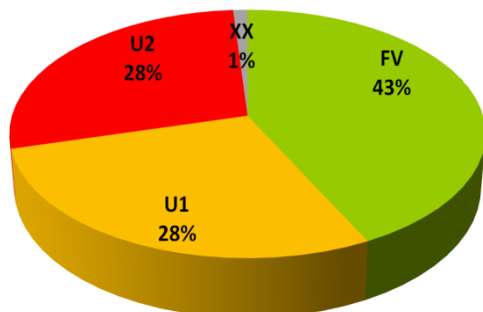
Analize stanja biotske raznovrstnosti so pokazale, da se je stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov v poročevalskem obdobju poslabšalo, zlasti tistih, ki so vezani na kmetijske in vodne površine. Stanje habitatnih tipov v Sloveniji kaže, da je tam, kjer je prišlo do sprememb, stanje večinoma sedaj slabše, spremembe na boljše pa so redke. Trendi populacij nekaterih indikatorskih vrst, zlasti nekaterih ptic, so negativni, izstopajo ptice kmetijske krajine, stanje populacij se poslabšuje tudi nekaterim gozdnim vrstam ptic, ki so specialisti ter dvoživkam in členonožcem (travniški metulji in nekatere vrste kačjih pastirjev).

2.1 Pregled stanja, trendov in ogroženosti biotske raznovrstnosti

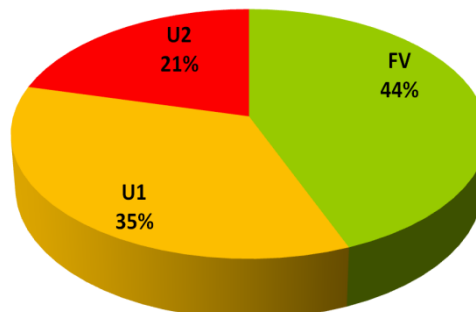
V Sloveniji smo v zadnjem desetletju zaradi velikega obsega območij Natura 2000 in obveznostmi, ki so s tem povezane, osredotočeni zlasti na stanje evropsko pomembnih vrst in habitatov. Poročilo o izvajanju habitatne direktive za Slovenijo iz l. 2013¹³ za 56 habitatnih tipov in 105 vrst kaže, da je ocena stanja za 38 habitatnih tipov ugodno (FV), za 25 nezadostno (U1), za 25 slabo (U2). Pri vrstah pa je ocena stanja za 95 vrst ugodno, za 134 nezadostno, za 35 slabo. Za en habitatni tip in za 67 vrst je stanje neznano (XX). To pomeni, da je stanje ugodno za 43 % habitatnih tipov in za 29% vrst. Nezadostno je stanje za 28% habitatnih tipov in za 40% vrst. Slabo pa je stanje za 28% habitatnih tipov in za 11% vrst.

Primerjava med poročiloma iz leta 2007 in 2013 kaže, da je tam, kjer je prišlo do sprememb, stanje večinoma sedaj slabše, spremembe na boljše so redke.

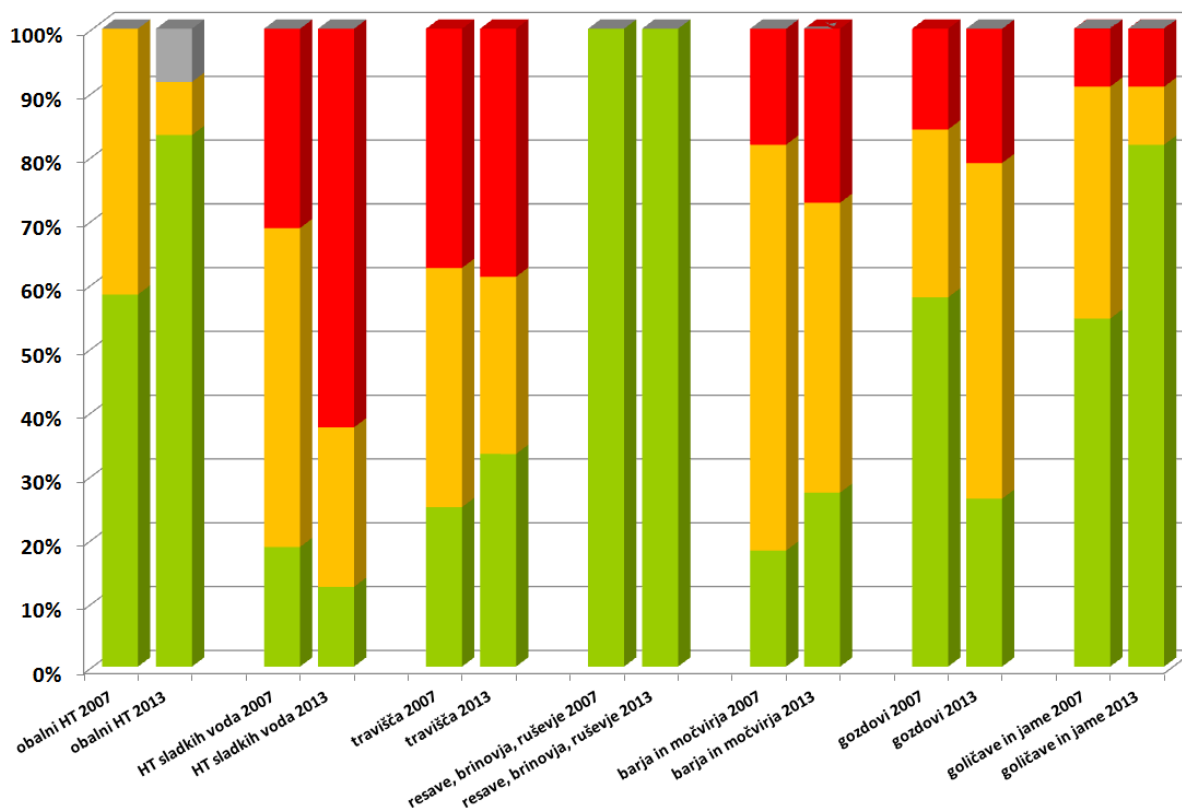
2013

2007

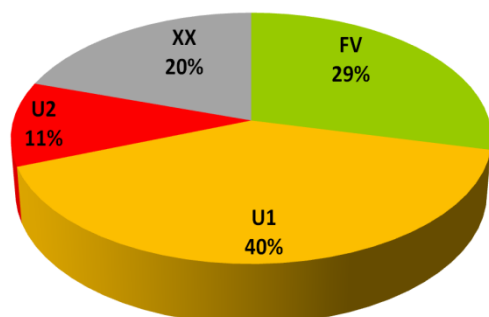
Graf 1: Delež habitatnih tipov glede na stanje ohranjenosti l. 2007 in 2013.

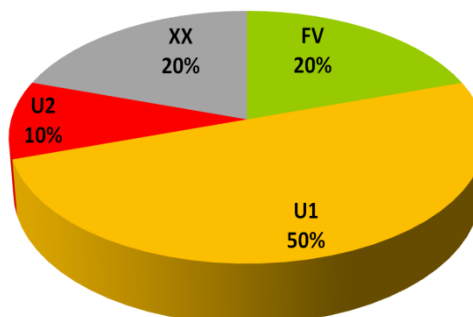
Graf 2: Primerjava stanja posameznih skupin habitatnih tipov v l. 2007 in 2013.

Med habitatnimi tipi imajo najslabše ocenjeno stanje ohranjenosti habitatni tipi sladkih voda in travniški habitatni tipi. Glede na leto 2007 se je delež habitatnih tipov z oceno slabo povečal za 7 %, delež habitatnih tipov z oceno ugodno, pa se je zmanjšal za 1 %. Veliko ocen se je spremenilo tudi zaradi uporabe drugačne metode in strožjih meril ocenjevanja, nekaj pa zaradi boljših podatkov.

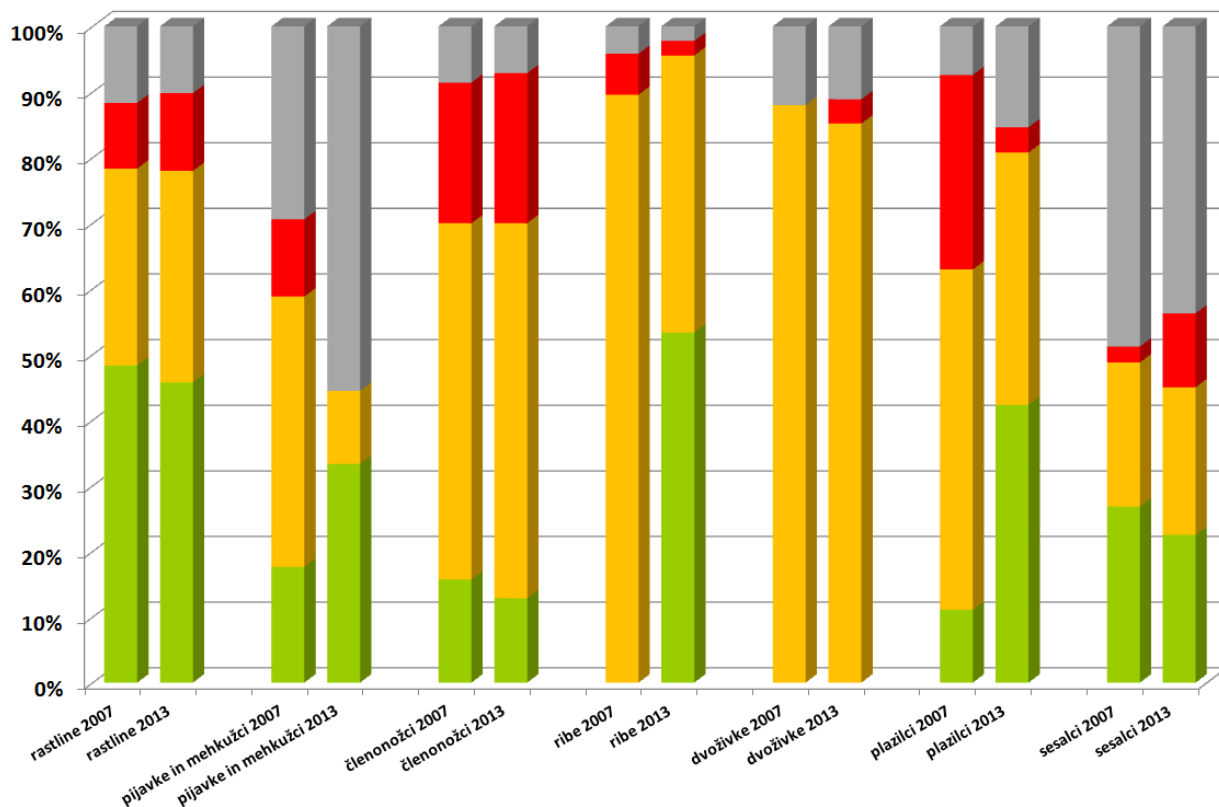
2013

2007

Graf 3: Delež vrst glede na stanje ohranjenosti l. 2007 in 2013.

Graf 4: Primerjava stanja skupin vrst v l. 2007 in 2013.

Pri vrstah so najslabše ocenjene vrste iz skupin dvoživk ter travniških metuljev in nekaterih vrst kačjih pastirjev (členonožci). Za razliko od habitatnih tipov je tu kar petina vrst, za katere zaradi pomanjkanja podatkov ocene niso bile podane. V primerjavi z letom 2007 se je povečalo število vrst z oceno ugodno za 9 %. V večini primerov je šlo za spremembo ocene zaradi boljših podatkov (npr. ribe) ali zaradi spremembe metode (npr. plazilci). Povečal se je tudi delež vrst z oceno slabo.

Slovenija je aprila 2014 oddala poročilo po 12. Členu Direktive o pticah¹⁴. Metoda poročanja po ptičji direktivi je bila leta 2013 precej spremenjena in je težko narediti primerjavo s prejšnjimi poročili. Za 50 gnezdečih vrst ptic od skupaj 210, podatki za obdobje 2001-2012 kažejo negativen trend, za 69 gnezdečih vrst pa trend ni poznan.

Ocena za vrste na podlagi poročila po 17. členu habitatne direktive iz leta 2013 16 je naslednja: v ugodnem stanju je 29 % vseh Natura 2000 vrst, v neugodnem stanju jih je 40 %, v slabem stanju pa 11 % vrst. Za 20 % vrst stanja ni bilo mogoče opredeliti. V najslabšem stanju so vrste s skupine členonožcev, kjer je v ugodnem stanju le nekaj več kot 10 % vrst, v neugodnem stanju jih je skoraj 60 %, v slabem pa okrog 20 % vrst. Nič bolje ne kaže dvoživkam, kjer je kar okrog 80 % vrst v neugodnem stanju, v slabem jih je nekaj odstotkov, v ugodnem stanju pa ni niti ena vrsta. Od leta 2007 do leta 2013 se je stanje poslabšalo predvsem netopirjem. Malemu podkovernjaku se je tako stanje iz ugodnega spremenilo v slabo. Za razliko od habitatnih tipov je tu kar petina vrst, za katere zaradi pomanjkanja podatkov ocene niso bile podane. Iz poročila po 12. členu Direktive o pticah iz leta 2014 poslala v letu 2014 17. Iz tabel je razvidno, da je kratkoročen trend (2001-2012) populacij prezimujočih vrst negativen v slabih 15 %, dolgoročen trend (1980-2012) populacij prezimujočih vrst pa negativen v 40 %. Kratkoročen trend (2001-2012) populacij ptic gnezdičk je negativen v slabih 24

%, dolgoročen trend (1980-2012) populacij ptic gnezdičk pa negativen v 19 %. Zadnje poročilo monitoringa splošno razširjenih vrst ptic iz leta 2014 je pokazalo, da je sestavljeni indeks ptic kmetijske krajine v letu 2014 znašal 78,1, kar je za 0,8 % slabše od leta 2013. Sestavljeni indeks generalistov je bil v letu 2014 90,1 (-0,6 % glede na leto 2013), travniških vrst 62,8 (-4,5 % glede na leto 2013) in vrst mejič 69,5 (+0,3 % glede na leto 2013). SIPKK znaša tako že peto leto okoli 80, sestavljeni indeks travniških vrst ptic pa nadaljuje z upadom.

Podatki o vseh monitoringih, ki izhajajo iz obveznosti Slovenije zaradi omrežja Natura 2000 ter nacionalnih predpisov, so javno dostopni¹⁵. Ti podatki so podlaga za poročanje po obeh direktivah, pripravo naravovarstvenih smernic, presoje sprejemljivosti planov in posegov, upravljanje zavarovanih območij ter pripravo drugih poročil in izvedbo nalog na področju ohranjanja narave.

2.1.1 Ohranjanje ekosistemov

Podatki o območjih s kartiranimi habitatnimi tipi so dostopni na spletni strani ZRSVN¹⁶. Zaradi pomanjkanja sredstev v zadnjih letih ni bilo systemskega financiranja za ponovitve kartiranja za namen monitoringa. V analizi izvajanja prejšnje strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti¹⁷ je ugotovljeno, da novejši podatki o trendih stanja habitatnih tipov obstajajo le za redka območja, na katerih so že bila ponovljena kartiranja. Na Ljubljanskem barju, se je v prvem varstvenem območju v zadnjih desetih letih delež njiv povečal za skoraj 7 % (Trčak, Erjavec, Govedič, & Grobelnik, 2010). Hitro zmanjševanje naravnih habitatov zaznavamo tudi na Goričkem, kjer ustanovitev Krajinskega parka Goričko očitno ni zaustavila intenzifikacije kmetijstva. Na delu Goriškega se je med letoma 2003–2009 število mokrotnih travnikov zmanjšalo kar za 65 % (iz 113 ha na 39 ha) (Paušič, Somodi, & Čarni, 2011).

2.1.2 Obalni in morski habitatni tipi

Na podlagi prej omenjene analize je slovenska obala razmeroma gosto poseljena, pritiski pa se še povečujejo, predvsem zaradi želja po gradnji počitniških hiš in turističnih objektov ter marin. Le še 25 % slovenske obale je v naravnem stanju, 38 % je zmerno spremenjene, 37 % pa je občutno do močno spremenjene (pristanišča, marine, urbana območja) (ARSO, 2007). Podrobne raziskave so pokazale, da se je med letoma 1991 in 2007 v Mestni občini Koper površina urbaniziranih območij povečala kar za 39 % (749 ha) (Berdavs, 2010). Ker je obalno biogeografsko območje v Sloveniji zelo majhno, lahko sklepamo, da so bile posledice za biotsko raznovrstnost zaradi urbanizacije zelo velike.

Obalno območje je pod velikim pritiskom zaradi tujerodnih vrst. Čeprav za večino tujerodnih vrst nimamo sistematično zbranih podatkov, lahko na podlagi analitične primerjave podatkov o taksonih, ki jih tuji podatkovni zbirki Neobiota in Österreich in zbirka DAISIE navajata kot tujerodne, vidimo, da so zgostitve teh vrst na Obali in vzdolž doline Soče, v širši okolici Ljubljane ter v večjih rekah in na njihovih brežinah (Sava, Drava, Mura) (Kotarac, 2009). Veliko število tujerodnih vrst na Obali je posledica naslednjih dejavnikov: (1) submediteransko podnebje z milimi zimami omogoča preživetje več tujerodnim vrstam, ki izvirajo iz toplejših predelov, (2) Obala je brez večjih geografskih preprek (gorstev) povezana s Padsko nižino (Italija), od koder se lahko tujerodne vrste hitreje razširijo, (3) le v tem delu Slovenije imamo morsko okolje, v katerem je kar nekaj morskih tujerodnih organizmov, (4) na Obali je zaradi pristanišča v Koprju precej več transporta iz oddaljenih krajev kot v drugih delih Slovenij. Na osnovi podatkov monitoringa kemijskega stanja morja v letih 2006–2008, ki ga obravnava kazalnik MR06: Kemijsko in ekološko stanje morja, je pet vodnih teles uvrščenih v slabo kemijsko stanje, zaradi previsoke vsebnosti tributilkositrovih spojin. Ekološko stanje vodnih teles morja je določeno za tri vodna telesa, ki so v dobrem ali zelo dobrem stanju (Mateja Poje & Sever, 2010). Po izgradnji sodobnih čistilnih naprav v obalnih občinah lahko pričakujemo postopno

izboljšanje kakovosti voda. Za ugotavljanje vpliva onesnaženja na organizme (biomonitoring) Nacionalni inštitut za biologijo izvaja meritve metalotioneinov v tkivih klapavic (*Mytilus galloprovincialis*) in poškodbe DNA, v celicah hemolimfe klapavic. Glede na rezultate onesnaženja z alifatskimi in policikličnimi aromatskimi ogljikovodiki v sedimentu je slovensko morje v primerjavi s podatki drugih obalnih področij v Mediteranu, zmerno onesnaženo, pomembni pa so predvsem pritiski s kopnega in pomorskega prometa. Koncentracije ogljikovodikov kot tudi kadmija in živega srebra v vzorcih školjk klapavic (*Mytilus galloprovincialis*) v letu 2013 ne kažejo sprememb v primerjavi s predhodnimi leti. Koncentracije alifatskih ogljikovodikov v sedimentu kažejo na pomemben vpliv pomorskega prometa¹⁸.

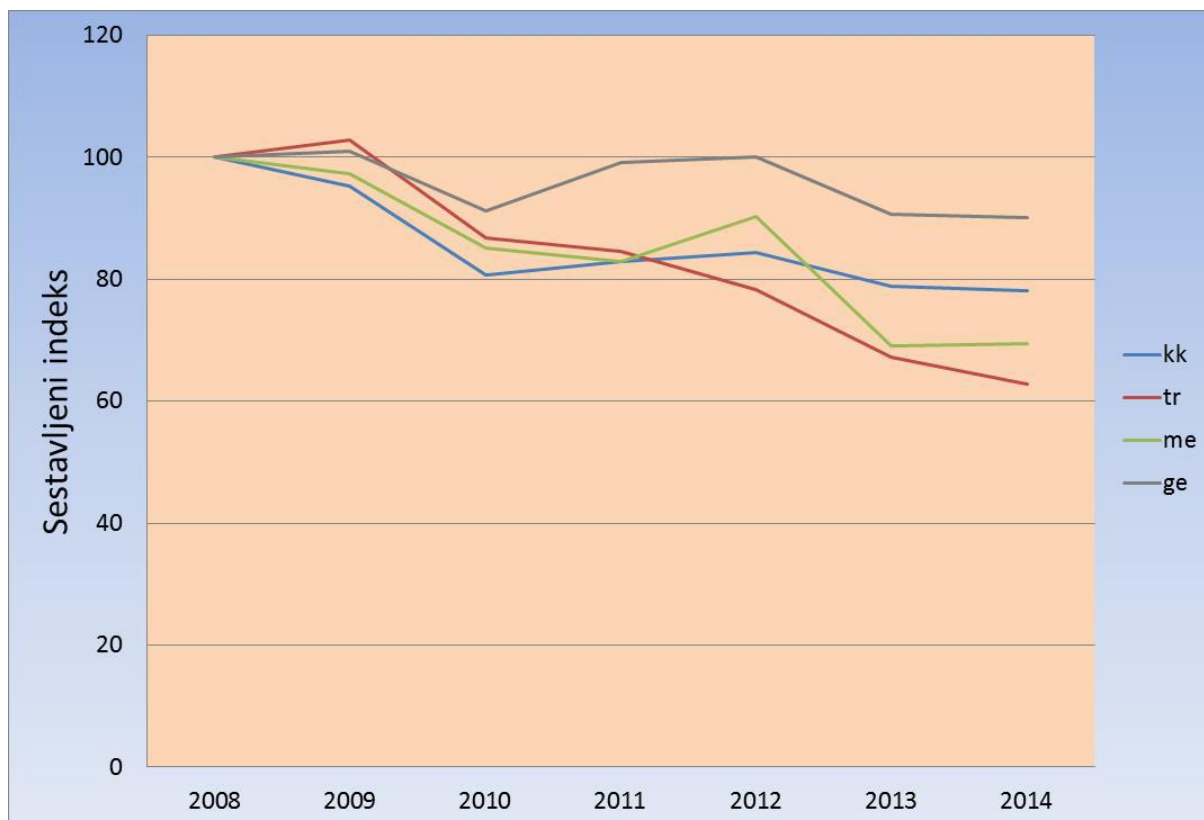
2.1.3 Celinske vode, barja in močvirja

Iz zadnjega poročila o stanju habitatnih tipov iz skupin sladkih voda ter barij in močvirij pa lahko sklepamo, da stanje ni zadovoljivo in se še slabša. Izmed šestnajstih habitatnih tipov sladkih voda (posebej po obeh biogeografskih regijah), sta v ugodnem stanju le dva, pri habitatnih tipih barij in močvirij pa je od enajstih zgolj stanje treh ocenjeno kot ugodno, stanje petih ocenjeno kot nezadostno, treh pa kot slabo.

2.1.4 Habitatni tipi v kmetijski krajini

Monitoring ptic kmetijske krajine v Sloveniji poteka od leta 2007, ko je bil izveden pilotni popis. Po pilotnem letu je bil popis izveden vsako leto. Za prikaz stanja biotske raznovrstnosti v kmetijskih ekosistemih uporabljamo slovenski indeks ptic kmetijske krajine (SIPKK), ki zajema 29 značilnih vrst ptic slovenske kmetijske krajine. SIPKK je v letu 2014¹⁹ znašal 78, kar je za 0,8% slabše od leta 2013. Sestavljeni indeks generalistov je bil v letu 2014 90 (-0,6% glede na leto 2013), travniških vrst 63 (-4,5% glede na leto 2013) in vrst mejic 70 (+0,3% glede na leto 2013). SIPKK znaša tako že peto leto okoli 80, sestavljeni indeks travniških vrst ptic pa nadaljuje z upadom. Relativno strm upad populacij ptic kmetijske krajine je značilen za vso Evropo in je v večini primerov neposredna posledica intenziviranja kmetijstva. Nujno so potrebne raziskave vzrokov za ta upad (vzroki so vrstno in lokalno specifični), potrebno pa je tudi nadaljevati časovno serijo monitoringa ptic kmetijske krajine.

Zelo zaskrbljujoč je upad tudi večine vrst na IBA/SPA, ki so vezane na kmetijsko krajino: kosca, črnočlega srakoperja, hribskega škranca, velikega skovika, pisane penice in vrtnega strnada. Črnočeli srakoper in vrtni strnad sta v Sloveniji na robu izumrtja. Edina Natura 2000 vrsta kmetijske krajine s porastom populacije je bela štoklja. Izginjanje travniških habitatov in mozaičnih struktur v kmetijski krajini sta dve od ključnih groženj za ptice v IBA/SPA.

Graf 5: Sestavljeni indeksi ptic kmetijske krajine v Sloveniji v obdobju 2008-2014 (kk – 29 indikatorskih vrst, ge – generalisti, tr – travniške vrste, me – vrste mejic)

Stanje evropsko pomembnih travniških habitatov glede na zadnje poročanje ni ugodno. Še posebej slabo je stanje v celinski biogeografski regiji, v kateri je večji del nižinskih območij. V tej regiji sta od sedmih habitatnih tipov travišč in grmišč v neugodnem stanju dva, ostali so v slabem stanju. V alpski biogeografski regiji, je v dobrem stanju slaba polovica travniških habitatnih tipov, vendar gre pretežno za tiste habitatne tipe, ki so na visokih nadmorskih višinah in na njih ni mogoča intenzivna kmetijska raba. Travniški habitati v nižinskih predelih alpske regije so prav tako ogroženi.

Ker monitoring habitatnih tipov še ni vzpostavljen, imamo podatke o trendih le za maloštevilna območja. Na teh območjih pa ekstenzivni travniki hitro izginjajo na račun spreminjanja v intenzivne travniške površine ali v njive.

Iz analiza doseganja ciljev programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 kaže, da na področju kmetijstva nismo bili uspešni²⁰. Intenziviranje kmetijske rabe se sicer pojavlja na le manjšem številu območij Natura 2000 (npr. Ljubljansko barje, Šentjernejsko polje, Goričko,...), vendar so na teh območjih težave zelo velike. Zaskrbljujoče je predvsem vztrajno slabšanje stanja traviščnih habitatnih tipov, ki se bodisi preoravajo v njive bodisi se z dognojevanjem in dosejevanjem spreminjajo v intenzivno gojene travnike. Zaraščanje pa je po drugi strani splošen problem, s katerim se (vsaj delno) srečujemo na malodane vseh območjih Natura 2000. Zelo velika težava, s katero se soočamo zadnja leta, je tudi odstranjevanje krajinskih prvin, ki so sicer značilne za kmetijsko krajino (npr. mejice, vodne prvine, suhozidi, posamezna drevesa), vendar imajo v praksi kmetje z njimi precej težav. Pravila pridobivanja kmetijskih subvencij tovrstnim krajinskim elementom niso bila naklonjena, zato so bili marsikje uničeni.

Ukrepi KOP so v Programu upravljanja območij Natura 2000 opredeljeni kot sistemski instrument za upravljanje s kmetijskimi zemljišči znotraj območij Natura 2000. Analiza doseganja ciljev kaže, da nismo bili uspešni, saj so bili cilji leta 2012 doseženi le na 11 % območij.

Spreminjanje kmetijske krajine v smislu intenziviranja je še posebej hitro na območjih, kjer so bile izvedene komasacije. Po komasacijah se spremembe kulturne krajine v največji meri odražajo prav na območjih preteklih parcelnih mej.

2.1.5 Gozdni habitatni tipi

Gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji poteka trajnostno in sonaravno, kar se kaže tudi v pretežno ugodnem stanju gozdnih habitatnih tipov. Stanje petih od sedemnajstih habitatnih tipov je ugodno. Ogroženi so predvsem poplavni in drugi nižinski gozdovi ter nekateri gozdni habitatni tipi, ki se pojavljajo le na majhnih površinah.

Največje grožnje gozdnim ekosistemom v Sloveniji so naravne katastrofe in širjenje bolezni, gozdni požari, krčenje gozdov in fragmentacija zaradi urbanizacije in kmetijstva, odstranjevanje starih in trhljih dreves, spreminjanje vodnega režima, tujerodne vrste ter poškodbe, ki jih povzroča divjad z objedanjem mladja in lupljenjem debel. Med živalskimi vrstami so v gozdovih še posebej ogrožene gozdne kure (gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*) ter belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*). Populacije gozdnih kur upadajo zaradi zaraščanja gozdnih jas, gorskih pašnikov in gozdnih robov ter zaradi vznemirjanja s strani človeka. Detle pa ogroža zmanjševanje gozdov, bogatih z odmrlo lesno maso.

2.1.6 Podzemeljski habitatni tipi

Jame, ki so pomembne za ohranjanje območij Natura, in kjer lahko pride do potrebe po določitvi skrbništva jam ali podelitve koncesije, so jame, ki so opredeljene kot zaprte jame in odprte jame z nadzorovanim vstopom. Takih jam je skupaj 199. Od teh je ca. 80 jam fizično zaprtih z vrati, ca. 20 jam se po Zakonu o varstvu podzemnih jam (ZVPJ) šteje za jame, ki so urejene za turistični obisk²¹. Ukrepi pri podzemnih jamah za ohranitev jame in jamskega živega sveta se nanašajo na omejitve rabe – 'obiskovanje, ki pomeni namerno vznemirjanje živali v vseh razvojnih oblikah, ki živijo v jamah ali se v njih občasno zadržujejo'. Leta 2007 je bilo načrtovano, da se omejitve rabe izvede v 33-ih jamah, za katere naj bi se podeljevalo skrbništva ali koncesije za upravljanje jame po ZVPJ z določitvijo pogojev pri njihovi podelitvi. Prednostna območja naj bi se določila vsakič v letnem programu pripravljavca strokovnih podlag (ZRSVN). Če se v tem obdobju podeli skrbništvo ali koncesija za katero od preostalih jam, pomembnih za ohranjanje območij Natura, se ukrep omejitve obiskovanja vključi tudi v to podelitev. ZRSVN je konec leta 2007 na MKO oddal letno poročilo o jamah v Skladu z Zakonom o varstvu podzemnih jam, v katerega pa je vključil tudi strokovni predlog za ukrepe varstva jam. Med njimi sta bila bistvena ukrepa varstva 'koncesija za turistično rabo jame' in 'skrbništvo'. ZRSVN je strokovne predloge za jame pripravil v sodelovanju s ključnimi deležniki, pripravil je strokovno mnenje ZRSVN o sprejemu skrbništva in koncesij za jame, vključno s strokovnim predlogom za zaprtje nekaterih biodiverzitetno pomembnih jam, predvsem zaradi nelegalnega nabiranja jamskih hroščev. V letih med 2007 in 2012 je ZRSVN s strokovnim mnenjem in preko sredstev naravovarstvenih akcij sodeloval oz. organiziral zaprtje 11-ih jam (pri dveh jamah le obnovo vrat), med katerimi je 5 biološko pomembnejših jam. Za Škocjanske jame se omejitve rabe (obiskovanja) izvaja v okviru upravljanja zavarovanega območja (Regijskega parka Škocjanske jame). Za jame Postojnskega in Predjamskega jamskega sistema je bila koncesija podeljena od leta 2003. Naravovarstveno sprejemljiv obseg in način rabe določata Kratkoročni program rabe (2009–2013) in Dolgoročni program rabe (2009–2028) naravnih vrednot Postojnski jamski sistem in Predjamski jamski sistem, ki sta sestavna dela koncesijske pogodbe. Skrbništvo nad jamami se od leta 2007 formalno ni podeljevalo zaradi premalo definirane razmejitve do inštrumenta koncesije ter, posredno v povezavi s koncesijo, tudi zaradi neurejenih premoženjskih razmerij na državni jamski infrastrukturi med sedanjimi "upravljavci" jam in državo. Skrbniške naloge v smislu izvajanja posameznih nalog

varstva jam pa ne glede na to izvajajo nekatera jamarska društva, ki delujejo v javnem interesu na področju ohranjanja narave. Izdelan je bil tudi model za podeljevanje pravic rabe jam, v katerem so upoštevani omejujoči dejavniki zaradi varstva jamskih habitatnih tipov in jamske favne. S tem je bila pripravljena podlaga za izvajanje teh varstvenih ukrepov v prihodnjem Programu upravljanja območij Natura 2000.

Zadnje ocene stanja vodnih teles podzemnih voda kažejo, da so najbolj obremenjena vodna telesa podzemne vode bila v osrednjem in severovzhodnem delu Slovenije, kjer so pretežno vodonosniki z medzrnsko poroznostjo. Obremenjenost z nitrati je verjetno posledica kmetijstva, lahko pa je tudi posledica industrijskih in komunalnih izpustov na teh območjih. Najbolj kakovostna je bila podzemna voda kraških in razpoklinskih vodonosnikov, predvsem na manj poseljenih visokogorskih območjih. Podzemna voda je bila najbolj obremenjena z nitrati, pesticidi in njihovimi razgradnimi produkti. Močnejše onesnaženje s kloriranimi organskimi topili je ugotovljeno v osrednjem delu Murske kotline. Omenjeni parametri so najbolj pogost vzrok za preseganje standardov kakovosti oziroma vrednosti praga in s tem posledično za slabo kemijsko stanje podzemne vode.

V obdobju od leta 1998 do leta 2013 kažejo rezultati monitoringa kakovosti podzemne vode v vodonosnikih z medzrnsko poroznostjo statistično značilen trend upadanja koncentracij nitrata, atrazina, njegovega razgradnega produkta desetil-atrazina ter vsote pesticidov. V nekaterih vodonosnikih se vsebnosti atrazina in desetil-atrazina gibljejo že okrog meje določljivosti analitske metode, kar pomeni, da jih na teh merilnih mestih praktično ni več²². Na podlagi zakonsko določenih meritev, se v Sloveniji za podzemne vode ocenjuje količinsko in kemijsko stanje. Način ugotavljanja kemijskega stanja podzemne vode je določen v Uredbi o stanju podzemne vode, Ur. l. RS 25/09. 3-13 Dolgoročni podatki spremljanja stanja podzemnih voda kažejo trend upadanja koncentracije onesnaževal v vodnih telesih podzemne vode (tabela 3). V tem pogledu se stanje izboljšuje.

Preglednica 1: Statistično značilni trendi rasti oziroma zniževanja koncentracij onesnaževal v vodnih telesih podzemne vode v obdobju od leta 1998 do leta 2012.

Šifra VTPodV	Ime VTPodV	Nitrat	Atrazin	Desetil-atrazin	Vsota pesticidov
1001	Savska kotlina in Ljubljansko barje	/	/	<LOQ	pada
1002	Savinjska kotlina	pada	<LOQ	pada	pada
3012	Dravska kotlina	pada	pada	pada	pada
4016	Murska kotlina	pada	pada	pada	pada

VTPodV – vodno telo podzemne vode, <LOQ – v preteklosti je bil ugotovljen trend upadanja, sedaj so vrednosti že nekaj let pod mejo določljivosti, / - trenda nismo zaznali

Na področju **ohranjanja vrst** imamo o populacijskih trendih razmeroma skope podatke, obstoječi podatki pa kažejo, da se stanje številnih vrst slabša, nekaterim grozi celo izumrtje. Po zadnjem poročanju po 17. členu Direktive o habitatih je bilo leta 2013 le 29 % evropsko pomembnih vrst v ugodnem ohranitvenem stanju (o pticah se poroča ločeno, zato tu niso, ki jih z netrajnostnim gospodarjenjem in posegi v prostor povzroča človek. Stanje ohranjenosti je najslabše pri dvoživkah, plazilcih in nekaterih členonožcih (rakih, metuljih, hroščih in kačjih pastirjih). Za ptice zadnje poročilo iz l. 2014 kaže na precejšen obseg vrst z negativnim populacijskim trendom, problematičen je tudi visok delež vrst, za katere trend ni poznan.

V zadnjem obdobju je bilo veliko storjenega na področju upravljanja s populacijami velikih zveri. Pripravljene so bile strategije in akcijski načrti za medveda, volka in risa. Vlada RS je potrdila akcijski načrt za trajnostno upravljanje populacije volka za obdobje 2013-2017²³, pripravljen je osnutek

strategije za upravljanje populacije risa za obdobje 2015-2025, pomembni so tudi izsledki številnih projektov na temo velikih zveri. Od vseh treh velikih zveri je zaskrbljujoče predvsem stanje risa, saj je populacija v zadnjih letih močno upadla. Kot najverjetnejša vzroka za trenutno zaskrbljujoče stanje sta prepoznana ilegalni odstrel in parjenje v sorodstvu, saj je bilo ob ponovni naselitvi risa leta 1973 naseljenih le 6 živali. Ris velja za najbolj ogroženega sesalca na območju Dinaridov. Kos in sod. (2012) so mnenja, da je na območju Slovenije leta 2010 živel le še okoli 15 odraslih živali. Edino območje, kjer je v zadnjih letih še zabeležena redna reprodukcija, je območje Javornikov in Snežnika (Kos in sod., 2012). Podobno nizko so ocenjene gostote in številčnost risa tudi v sosednjih državah, s katerimi si delimo populacijo²⁴.

Leta 2004 je bila sprejeta tudi Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/2004, spremembe in dopolnitve 109/2004, 84/2005, 115/2007, 96/2008, 36/2009), s katero so zavarovane ogrožene prosto živeče živalske vrste, predpisana pravila ravnanja, poseben varstven režim ter ukrepi varstva in smernice za ohranitev habitatov živalskih vrst, z namenom ohranitve ugodnega stanja teh vrst. Uredba določa, da je živali živalskih vrst iz poglavja A priloge 1 te uredbe prepovedano zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati, razen v izjemnih primerih, če ni druge možnosti in ta ravnanja ne škodujejo ohranitvi ugodnega stanja populacije. Za izjeme je potrebno dobiti dovoljenje MOP (ARSO). ARSO v postopku pozove ZRSVN k pripravi strokovnega mnenja o sprejemljivosti posega, za velike zveri pa strokovno mnenje izda Zavod za gozdov (ZGS), ZRSVN pa poda pisno stališče, ki je del strokovnega mnenja. Selektiven in omejen odvzem živali iz narave, razen ptic, zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, se lahko izvede tudi na podlagi predpisa ministra. V njem se določi obseg odvzema, ki se izvede z načrtovano usmrtitvijo in druge pogoje. Tudi v tem primeru je podlaga za izdajo predpisa strokovno mnenje.

Problematika vznemirjanja zavarovanih vrst je še posebej pereča na območjih plezalnih sten. Čeprav je področje vsaj na območjih Natura 2000 in zavarovanih območjih sistemsko urejeno (za postavitev novih plezalnih sten je treba pridobiti dovoljenje za poseg v naravo), se na več mestih po Sloveniji brez ustreznih dovoljenj postavljajo nova plezališča. Očitno je torej, da sistemske rešitve ne zadoščajo za ustrezno reševanje problematike, saj na terenu ni nadzora, inšpekcijske službe pa se slabo odzivajo (J. Kus Analiza 2012_T. Mihelič, ustna informacija). Ponovnih naselitev v Sloveniji še ni bilo veliko. Že od leta 1993 poteka projekt repopulacije soške postrvi v porečju Soče z umetno vzrejo in vlaganjem soških postrvi (*Salmo marmoratus*). Sprva so vlagali fenotipske soške postrvi (morfološko podobne soškim postrvim), v zadnjih letih se vlaga pretežno le še genotipske soške postrvi (ki imajo tudi genski zapis izvornih soških postrvi). Rezultati ihtioloških raziskav kažejo, da se stanje izboljšuje in se delež soške postrvi povečuje, delež potočnih postrvi pa se zmanjšuje. Kljub temu je soška postrv še vedno ena bolj ogroženih ribjih vrst v slovenskem in evropskem merilu (J. Kus Analiza 2012_Bertok, 2010).

Tujerodne vrste so tudi v Sloveniji že prepoznane kot velika grožnja biotski raznovrstnosti. V letu 2012 je bila zaključena raziskava Neobiota Slovenije: Invazivne tujerodne vrste v Sloveniji ter vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo virov, ki je med drugim pokazala, da je po eni strani količina znanja slovenskih ekspertov solidna in torej omogoča kvalitetno podlago za ukrepanje, a hkrati smo v zvezi s problematiko invazivnih vrst pogosto nemočni²⁵. Čeprav še niso bile izdelane podrobnejše analize, je očitno, da se invazivne rastline hitro širijo vzdolž vodotokov ter tudi vzdolž prometnic. Zaradi invazivnih tujerodnih rastlin so najbolj ogroženi mokriščni ekosistemi, saj se kar dve tretjini najbolj problematičnih invazivnih rastlinskih vrst širi izključno ali predvsem po in ob vodah. Problematika je najbolj izrazita vzdolž velikih rek (Sava, Drava, Mura) in njihovih pritokov, kjer se je kakih 20 vrst invazivnih rastlin predvsem v drugi polovici 20. stoletja tako razširilo, da so na obsežnih površinah popolnoma nadomestile naravno vegetacijo. V prihodnjih letih načrtujemo na tem področju okrepiti prizadevanja, saj je s 1. 1. 2015 začela veljati Uredba EU št. 1143/2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst.

Kljub pomanjkanju podatkov, se je v zadnjih letih zvrstilo več ozaveščevalnih aktivnosti o tujerodnih vrstah za različne ciljne skupine. Povečuje se tudi število akcij odstranjevanja invazivnih vrst, ki pa jih večinoma izvajajo nevladne organizacije, vedno pogosteje pa tudi upravljavci zavarovanih območij in ZRSVN v okviru projektov (npr. Wetman, Climaparks, Ljuba, Suport).

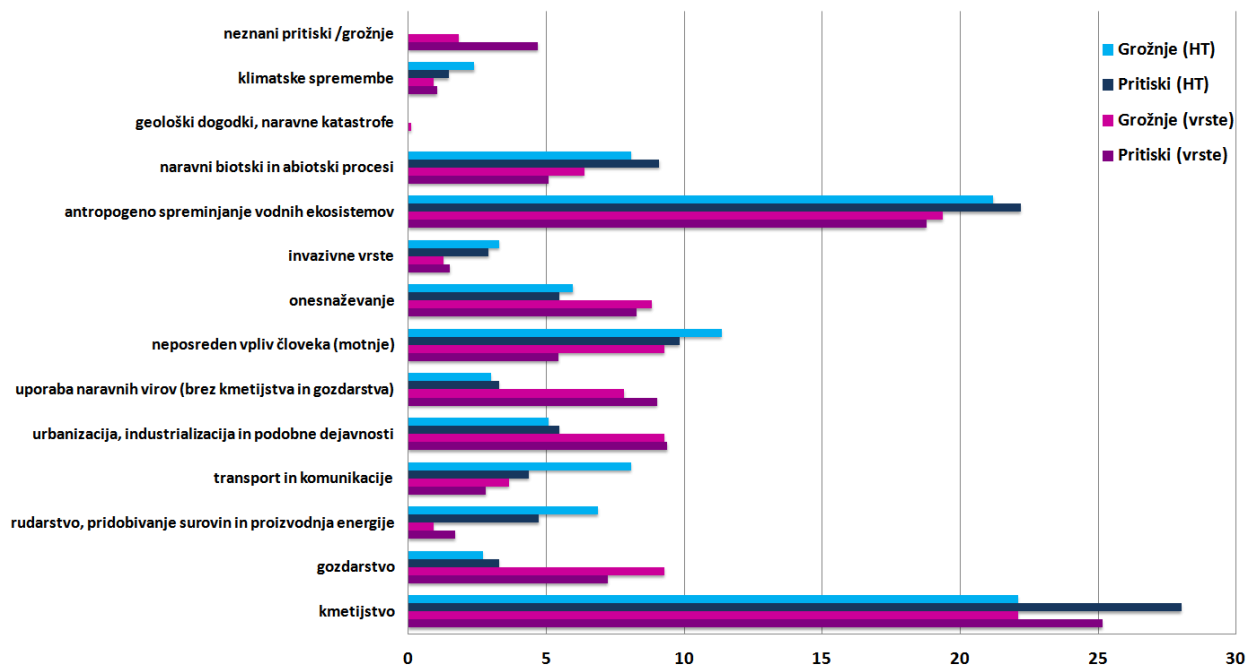
3 Katere so največje grožnje za biodiverzitetu v državi?

Največje grožnje so naravi škodljiva raba kmetijskih in vodnih površin, posegi v prostor, širjenje invazivnih tujerodnih vrst, intenziviranje gospodarjenja z gozdovi. V primerjavi s prejšnjim poročevalskim obdobjem največje grožnje za biodiverzitetu v Sloveniji ostajajo večinoma nespremenjene, bolj pa so izraženi negativni vplivi širjenja invazivnih tujerodnih vrst in podnebnih sprememb. Vsi ključni vzroki so povezani z dejavnostjo človeka in njegovimi posegi v prostor, zaradi česar prihaja do izgube, fragmentacije in slabšanja ekosistemov, habitatov vrst in populacij. Še vedno so pereči pritiski urbanizacije na ekosisteme celinskih voda, obalne in morske ekosisteme, podzemne ekosisteme ter ekosisteme ekstenzivne kulturne krajine.

3.1 Glavni vzroki za negativne spremembe

Pritiski na biotsko raznovrstnost se povečujejo, zlasti zaradi netrajnostnega gospodarjenja in posegov v prostor še posebno v nižinskih območjih države. Bistveni povečani pritiski so širjenje poselitvenih območij, gradnja industrijskih območij in prometnic ter intenzifikacija naravovarstveno pomembnih kmetijskih površin. Med posledice dejavnosti človeka sodijo tudi globalne spremembe, predvsem širjenje invazivnih vrst in klimatske spremembe. V poročevalskem obdobju je zaznati intenzivnejši vpliv teh vzrokov na biotsko raznovrstnost nekaterih ekosistemov v Sloveniji. Največji so pritiski na travniške habitate in mokrišča v nižinskih delih Slovenije. Spremembe v kmetijski politiki se odražajo v opuščanju kmetijsko manj zanimivih delov na eni ter intenzifikaciji zanimivejših kmetijskih površin na drugi strani. Na območjih komasacij se izgublja krajinska pestrost, izginjanje krajinskih elementov pa vodi tudi v zmanjševanje pestrosti habitatov in vrst. Bistveno so se povečali tudi pritiski zaradi širjenja poselitvenih območij ter gradnje industrijskih območij in prometnic. O stanju in populacijskih trendih vrst imamo večinoma skope podatke, saj je bil monitoring vzpostavljen šele v zadnjih letih in se sedaj izvaja le za nekatere vrste. Iz že zbranih podatkov pa je razvidno, da populacije, predvsem vrste, vezane na tradicionalno kmetijsko krajino, upadajo. Še vedno je večinoma ugodno stanje gozdnih habitatnih tipov, čeprav se tudi v gozdnem prostoru pritiski povečujejo²⁶.

Rezultati poročila o izvajanju ukrepov po 17. členu Direktive o habitatih iz leta 2013²⁷ podajajo tudi podatke o prepoznanih pritiskih in grožnjah. Pri vsaki vrsti oz. habitatnem tipu so bili evidentirani pritiski ter potencialne grožnje za stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov. Med evidentiranimi pritiski in grožnjami najbolj izstopajo tiste, ki so povezane s kmetijstvom in antropogenim spreminjanjem vodnih ekosistemov (graf spodaj)²⁸, kar se odraža tudi v slabih ocenah stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov, vezanih na kmetijske površine in vodne ekosisteme.

Graf 6: Pritiski in grožnje – rezultati poročanja po Direktivi o habitatih iz l. 2013

3.2 Opis glavnih neposrednih in posrednih vzrokov za izgubo biodiverzitete za glavne biome in komponente biodiverzitete

3.2.1 Ekosistemi kmetijske krajine

Biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost kmetijske krajine v Sloveniji ogroža predvsem lokalno delovanje človeka z intenziviranjem ali opuščanjem kmetijske rabe. V manjši meri, vendar ne zanemarljivo, z vedno burnejšim vremenskim dogajanjem - na raznovrstnost vplivajo tudi klimatske spremembe. Najpomembnejše grožnje ekosistemom kmetijske krajine, njihovi biotski raznovrstnosti in krajinski pestrosti v Sloveniji še vedno predstavlja intenziviranje kmetijske proizvodnje, ki s spreminjanjem rabe (iz travnikov in pašnikov v njive ali urbane površine), homogenizacije obdelovalnih površin, večje uporabe gnojil in biocidov siromaši tako vrstno kot krajinsko pestrost. Zaradi racionalizacije kmetijske pridelave ter subvencij prihaja do večjega združevanja kmetijskih površin z monokulturami ter intenziviranja kmetijske proizvodnje. Drugi razlog je opuščanje tradicionalne kmetijske dejavnosti na ekonomsko nezanimivih območjih in njihovo zaraščanje v gozd.²⁹ V ekosistemih kmetijske krajine izginjajo predvsem vrstno bogati travniki na nekaterih območjih Natura 2000 (npr. Ljubljansko barje, Goričko, Šentjernejsko polje), kar je predvsem posledica preoravanja in intenziviranja rabe travnikov. V poročevalskem obdobju je izstopalo tudi nezadostno ohranjanje krajinskih prvin (npr. mejice, mlake, posamezna drevesa). Na drugi strani poseben problem za biotsko pestrost kmetijske krajine v Sloveniji predstavlja zaraščanje, ki je posledica popolnega ali delnega opuščanja kmetijske rabe iz različnih ekonomsko socialnih razlogov. Za obdobje 2015-20 so spremembe glede preoravanja že sprejete na ravni uredb EU (Uredba o neposrednih plačilih, ki uvaja območja brez preoravanja), prav tako glede krajinskih prvin (Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju). Rabe kmetijskih površin se v skladu z veljavnimi predpisi urejajo na ravni EU preko predpisov, ki določajo vzpostavitev pravil za neposredna plačila in preko navzkrižne skladnosti. Ti predpisi od 2014 oz. 2015

naprej urejajo nekaj ravnanj, ki prispevajo k doseganju varstvenih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za prepoved preoravanja vrstno bogatih travnišč s slabim stanjem ohranjenosti znotraj območij Natura 2000 in navzkrižno skladnost, v katero je sedaj vključeno tudi ohranjanje krajinskih značilnosti³⁰.

V poročevalskem obdobju se še ni razrešil konflikt med interesi rejcev pašnih živali ter interesi in obveznostmi družbe, da ohrani populacije velikih zveri. Vzpostavljen je bil sistem povračil odškodnin zaradi škode, ki so jo povzročile živali zavarovanih vrst. Najpogostejši povzročitelji škode so velike zveri, škoda pa je najpogosteje povzročena na drobnici. V letu 2010 smo zabeležili porast škodnih primerov glede na prejšnja leta. S številom škodnih primerov naraščajo tudi sredstva, ki se namenjujejo za odškodnine. Poleg velikih zveri škodo povzroča tudi nekaj zavarovanih vrst ptic. Najbolj izpostavljena je problematika velikega kormorana v povezavi s sladkovodnim ribištvom in ribogojstvom. Analizi odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prostoživečih živalskih vrst v letu 2011 3- 6 in 2012 3-7 sta pokazali, da se v obdobju od leta 2006 do leta 2012 kaže ustaljeni trend škodnih dogodkov medveda (*Ursus arctos*), ki niha, med nekaj sto škodnih dogodkov, od 300 do 500 letno (rjavi medved je drugače najpogostejši povzročitelj škodnih dogodkov). Razlog za nihanje med leti je predvsem v količini hrane, ki jo medvedi lahko najdejo v naravi. V letih 2008, 2010 in 2012 je bil gozdni obrod slab (malo naravne hrane), zato je bil pritisk medvedov po iskanju hrane na obdelovalne površine (polja, vrtovi, sadovnjaki) bistveno večje kot leto poprej, med tem, ko je bilo v letih 2007, 2009 in 2011 ravno obratno. Podobna nihanja so opazna pri odobrenih finančnih sredstvih. Število škodnih dogodkov zaradi volka se je v zadnjih 5 letih v Sloveniji ustalilo pri 400 do 600 dogodkov letno. Ukrepi varovanja drobnice, ki so sicer predpisani v Pravilniku o načinih varovanja premoženja in trenutni način odstrela volkov so očitno nezadostni. Zaradi tega je nujno treba prenoviti zakonske in podzakonske akte, ki predpisujejo ustrezne načine varovanja in omogočajo prizadetim rejcem dostop do ustrezne zaščitne opreme oziroma subvencioniranje te opreme. To naj bo tudi glavni ukrep za preprečevanje škode, ki jo povzročajo volkovi, in ki bo pripomogel k dolgoročni ohranitvi vrste³¹.

3.2.2 Gozdni ekosistemi

Glavna vzroka za ogrožanje biodiverzitete v gozdnih ekosistemih v tem poročevalskem obdobju sta negativni vpliv zaradi fragmentacije gozdnih površin ter podnebne spremembe. Pri tem so še vedno najbolj prizadete specializirane gozdne vrste. Te spremembe imajo po vsej verjetnosti največji vpliv na spremembe osnovne vegetacijske sestave. Podnebne spremembe se kažejo predvsem v povečanem številu in večji intenziteti ujm (snegolomi, vetrolomi, žled, suše ipd.). Po poškodbah zaradi ujm pa gozdove ogroža prenamnožitev nekaterih skupin žuželk, kar je najpogostejši vzrok za sanitarni posek. Na ta način se posredno zmanjšuje vitalnost in ekološka stabilnost gozdov. Na nekaterih območjih v Sloveniji, predvsem na krasu ostajajo gozdni požari pomemben vzrok ogroženosti gozdov. Zaradi podnebnih sprememb lahko pričakujemo daljša obdobja suš ter s tem večjo požarno ogroženost ter širjenje požarno ogroženih območij. Lokalno je na nekaterih področjih v Sloveniji pomemben dejavnik preštevilna divjad (srnjad in jelenjad), ki obžira gozdno rastje, kar negativno vpliva na obnavljanje gozdov in spreminja njihovo sestavo. Posegi v gozdni prostor zaradi gradnje prometnic, industrijskih in trgovskih con ter širjenja naselij so se v poročevalskem obdobju nadaljevali, vendar so bili zaradi gospodarske in finančne krize najverjetneje nekoliko upočasnjeni. Na nekaterih izrazito kmetijskih območjih in na robu urbanih površin je prisotno krčenje skupin dreves, omejkov, obvodne vegetacije ipd. Gonilo krčenja, je predvsem potreba po novih kmetijskih in urbanih površinah ter neustrezna politika kmetijskih subvencij. Povečali pa so se pritiski na gozdni prostor v nižinskih območjih, predvsem zaradi širjenja infrastrukture in poselitvenih območij. Zaradi pravil

izračunavanja površine, upravičene do plačil kmetijsko-okoljskih ukrepov, so pod velikim pritiskom tudi posamezna drevesa, gozdni robovi, mejice in vetrozaščitni pasovi na kmetijskih zemljiščih. V zadnjih letih zaznavamo tudi večje težnje po izkoriščanju gozdov (povečanje letnega poseka, odpiranje novih odsekov gozdov, čiščenje sečnih ostankov zaradi predelave v pelete), za katere lahko pričakujemo, da se bodo v prihodnjih letih odrazili tudi na stanju ohranjenosti narave. Med živalskimi vrstami so v gozdovih še posebej ogrožene gozdne kure (gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*) ter belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*). Populacije gozdnih kur upadajo zaradi zaraščanja gozdnih jas, gorskih pašnikov in gozdnih robov ter zaradi vznemirjanja s strani človeka. Detle pa ogroža zmanjševanje gozdov, bogatih z odmrlo lesno maso³².

Slovenijo je v začetku leta 2014 prizadel žledolom. Zavod za gozdove Slovenije je ocenil, da je bilo poškodovanih okrog 7 mio m³ lesa. Za namen sanacije posledic je bil sprejet Zakon o odpravi posledic žleda, izdane so bile generalne odločbe za posek, pripravljen pa je bil tudi poseben sanacijski načrt³³. S tem načrtom je bila med drugim predvidena tudi gradnja in rekonstrukcija gozdnih prometnic v večjem obsegu (26 km gozdnih cest, 833 km gozdnih vlak). Ti ukrep predstavljajo dodatno grožnjo v smislu povečanega odpiranja gozdov s prometnicami in intenziviranja poseka gozdov s posledično negativnim vplivom na biotsko raznovrstnost. V povezavi s klimatskimi spremembami in namernim ali nenamernim vnosom tujerodnih vrst se lahko vpliv invazivnih vrst na gozdne ekosisteme poveča³⁴.

3.2.3 Celinske vode in mokriščni ekosistemi

Pritisk na spreminjanje in uničevanje habitatnih tipov voda, barij in močvirij se je nadaljeval tudi v tem poročevalskem obdobju. Pomembnejši dejavnik, ki ogroža predvsem biotsko raznovrstnost ekosistemov tekočih voda, je urejanje vodotokov zaradi varovanja pred njihovim hudourniškim delovanjem in poplavami ter zaradi pridobivanja novih površin za kmetijstvo in urbanizacijo. Glavni vir obremenjevanja vodotokov in podzemnih vodnih virov je še vedno kmetijstvo zaradi uporabe gnojil in pesticidov. Posledice se kažejo v spremenjeni kemijski sestavi vode, kot povečana evtrofnost voda, ter zmanjšana biotska raznovrstnost. Drugi pomemben onesnaževalec voda v Sloveniji so neprečiščene komunalne odplake z urbaniziranih območij ter industrijske odplake. Pri industrijskih obratih so pomembni predvsem občasni izpusti nevarnih snovi, ki v sušnem obdobju lahko lokalno znatno vplivajo na biodiverzitetu nekaterih vodotokov (pogini rib in drugih vodnih organizmov). Omeniti velja tudi termično onesnaževanje vodotokov, kar se v poročevalskem obdobju ni spremenilo. Ta vrsta onesnaževanja vpliva na biodiverzitetu rek, ki so pomembne za hlajenje elektroenergetskih naprav, saj se pod temi objekti vzpostavi drugačna vrstna sestava. Monitoring stanja voda v Sloveniji služi za oceno kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda, količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda ter stanja voda na območjih s posebnimi zahtevami. Osnovni principi monitoringa in ocenjevanja stanja voda so določeni v Direktivi 2000/60/ES Evropskega Parlamenta in Sveta, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike (Vodna direktiva) in nekaterih drugih direktivah s področja voda. Vodna direktiva za vse države članice Evropske unije postavlja enotne principe za spremljanje in ocenjevanje stanja voda. Redno spremljanje stanja kakovosti voda v Sloveniji opravlja Agencija RS za okolje (ARSO)³⁵.

Poleg onesnaževanja, zlasti v sušnih obdobjih ekosisteme manjših vodotokov ogrožajo tudi nenadzorovani odvzemi vode za namakanje kmetijskih površin ter prevelik odzem vode iz naravne struge za potrebe malih hidroelektrarn. Med pomembnejše vplive na področju celinskih voda sodi še vedno urbanizacija ter nekateri ukrepi za zaščito pred poplavami, ki vplivajo na hidrološki režim in zmanjšajo biotsko pestrost. Negativni vplivi se kažejo tudi zaradi neustreznosti izvajanja rab vode (odvzemov vode). V poročevalskem obdobju se je nadaljevalo vnašanje in širjenje tujerodnih vrst, med katerimi so tudi invazivne. Na nekaterih območjih so invazivne rastlinske vrste povsem izpodrinile domorodne in s tem spremenile strukturo ekosistemov, zlasti mokrišč. Vedno

pomembnejši dejavnik, ki vpliva na ekosisteme celinskih voda v Sloveniji postajajo podnebne spremembe, pri čemer je domnevno zaradi višjih temperatur vode opažen premik hladnoljubnih vrst rib v višje ležeče dele vodotokov. S klimatskimi spremembami so povezane tudi pogostejša in dalj časa trajajoča sušna obdobja.

3.2.4 Gorski ekosistemi

Z vidika ohranjanj biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v gorskih območjih še vedno ostaja problem zaraščanje košenic in pašnikov zaradi opuščanja tradicionalne rabe. Na območjih, kjer se gorsko kmetijstvo še ohranja, pa je za biotsko raznovrstnost problematično neselektivno uvajanje novih tehnologij (melioracije in gnojenje pašnih planin). Gospodarjenje z gozdom je v gorskem svetu v veliki meri sonaravno, problematična pa ostaja gradnja gozdnih prometnic. Trend ogroženosti gorskih ekosistemov zaradi turizma je še vedno naraščajoč. Množično planinarjenje, plezanje, gorsko kolesarjenje ter vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju imajo znaten vpliv na gorske ekosisteme, ki so v Sloveniji zelo omejeni in ranljivi. Med pomembnejše dejavnike ogrožanja gorskih ekosistemov sodi onesnaževanje, vključno s svetlobnim in hrupnim onesnaževanjem. V višjih predelih Slovenije, predvsem v Alpah in dinarskem svetu, je zaenkrat še zelo malo invazivnih vrst, vendar pa je prav izrazito povečanje deleža teh vrst na zahodni meji dinarskega sveta zaskrbljujoče. Še vedno ostaja nerešeno vprašanje odstranjevanja tujerodnih vrst rib, s katerimi so bila poseljena gorska jezera v Sloveniji. Posledice podnebnih sprememb se zaradi mejnih življenjskih razmer v gorskem okolju pokažejo prej kot drugod, lokalno se kažejo zlasti v izginjanju ledenikov.

3.2.5 Obalni in morski ekosistemi

Dejavniki ogrožanja obalnih in morskih ekosistemov ostajajo v tem poročevalskem obdobju večinoma nespremenjeni. Na skromne ostanke razmeroma ohranjene slovenske obale se vrši velik pritisk povezan s prometno infrastrukturo in turizmom. Zaradi opuščanja in zmanjšane obsega komercialnega ribištva v slovenskem morju se je zmanjšalo tudi število profesionalnih ribičev in večjih plovil, vendar se zaradi večjega ribolovnega napora preostalih ribičev pritisk na ekosistem ne zmanjšuje. Med dejavniki, ki vplivajo na zmanjševanje biotske raznovrstnosti sta še vedno najpomembnejša degradacija in fragmentacija habitatov zaradi urbanizacije. Negativni vplivi intenzivne marikulture (gojišča rib in školjčiča) spreminjajo ekološke razmere, ki vodijo v siromašenje bentoških združb. Stanje onesnaženosti zaradi izlivov komunalnih odpadkov in onesnaženih vodotokov v morje se je z izgradnjo in delovanjem novih čistilnih naprav nekoliko izboljšalo, še vedno pa je prisotno onesnaževanje zaradi uporabe pesticidov in gnojil v kmetijstvu, kar povzroča spremembe v strukturi združb bentoških nevretenčarjev. Vpliv turizma na biotsko raznovrstnost je vezan predvsem na povečano urbanizacijo (izgradnja rekreacijske infrastrukture na kopnem kot tudi v morju). Zaradi velikega števila turističnih plovil je pomembno omeniti tudi onesnaženje z olji in podvodni hrup, ki še posebno neugodno vpliva na morske želve in delfine. V slovenskem obalnem morju je bilo doslej ugotovljenih dvanajst tujerodnih vrst - osem vrst živali in štiri vrste alg. Glede na to, da je v Jadranskem morju evidentiranih 49 tujerodnih vrst, se pričakuje, da bo tudi v slovenskem morju odkrita še katera od njih. Najpomembnejši dejavnik vnosa tujerodnih vrst sta še vedno plovba in marikultura. S klimatskimi spremembami, predvsem s povišanjem temperature, je povezana tropikalizacija - širjenje vrst proti severu. V slovenskem morju je že znanih nekaj vrst (drozg, vijoličasti morski bič), ki se pojavljajo prav zaradi tropikalizacije. O dejanskem vplivu vrst, povezanih s tropikalizacijo, v slovenskem morju za zdaj ni pravih podatkov.

3.2.6 Podzemeljski ekosistemi

Glavni vzroki za negativne vplive na podzemeljske ekosisteme ostajajo v tem poročevalskem obdobju večinoma nespremenjeni. Na biotsko raznovrstnost vplivajo tako posegi v samih podzemeljskih ekosistemih kot tudi dejavnosti na površju, katerih vpliv seže v podzemlje. Med vzroke neposrednega ogrožanja sodi onesnaževanje iz divjih odlagališč odpadkov, neprečiščene komunalne vode ter izpiranje pesticidov in gnojil v podzemeljske vode kot posledica kmetijske dejavnosti. Zaradi izrazito razpršene poseljenosti komunalna infrastruktura v mnogih predelih ni zadostna ali primerna, zato se odplake marsikje stekajo neposredno v podzemlje kar negativno vpliva na biodiverzitetu. Med neposrednimi vplivi še vedno izpostavljam urbanizacijo, zaradi katere ponekod prihaja do uničevanja podzemeljskih ekosistemov. Avtocestna infrastruktura je na najbolj občutljivem kraškem območju že dokončana. Pri podzemeljskih jamah še naprej ostaja v veliki meri nerešen problem njihovega upravljanja, kar se odraža v slabem stanju jam (neurejeno obiskovanje, neprimerno zapiranje in urejanje jam v turistične namene).

3.2.7 Rastlinske in živalske vrste

Glavni vzrok neugodnega stanja ohranjenosti vrst v Sloveniji je tudi v tem poročevalskem obdobju izginjanje habitatov, ki ga s posegi v prostor povzroča človek. Med krovni vrstami velja izpostaviti velike zveri, od katerih je zaskrbljujoče predvsem stanje risa. Risi v Sloveniji pripadajo dinarsko – JV alpski populaciji, ki je izolirana od ostalih populacij risov v Evropi. Ker je celotna populacija nastala iz 6 osebkov (naselitev leta 1973 v Sloveniji), je v populaciji močno prisotno parjenje v sorodstvu. To ogroža celotno omenjeno populacijo, ki je tudi sicer v številčnem in prostorskem upadu. V letu 2014 je bila izvedena doselitev 2 osebkov iz jurske populacije v Italiji v neposredni bližini državne meje s Slovenijo. Živali, za kateri v začetku leta 2015 ni bilo znano, ali sta še živi, sta bili pripeljani iz prav tako že genetsko osiromašene populacije iz švicarske Jure. Ta doselitev sicer predstavlja kratkoročni ukrep, ki preprečuje popolno izumrtje risov v tem delu Alp, ne rešuje pa stanja v dinarsko – JV alpski populaciji³⁶. Tujerodne vrste so tudi v Sloveniji že prepoznane kot velika grožnja biotski raznovrstnosti. Že v Analizi izvajanja Konvencije o biološki raznovrstnosti 3-2 je bilo izpostavljeno, da je področje tujerodnih vrst eno najšibkejših področij izvajanja konvencije. Problema sta predvsem nedorečenost delitve pristojnosti in nalog med vladnimi institucijami, pa tudi nedograjen pravni sistem, ki ne omogoča ustreznega odzivanja. Čeprav še niso bile izdelane podrobnejše analize, je očitno, da se invazivne rastline hitro širijo vzdolž vodotokov ter tudi vzdolž prometnic. Zaradi invazivnih tujerodnih rastlin so najbolj ogroženi mokriščni ekosistemi, saj se kar dve tretjini najbolj problematičnih invazivnih rastlinskih vrst širi izključno ali predvsem po in ob vodah. Problematika je najbolj izrazita vzdolž velikih rek (Sava, Drava, Mura), kjer se je kakih 20 vrst invazivnih rastlin predvsem v drugi polovici 20. stoletja tako razširilo, da so na obsežnih površinah popolnoma nadomestile naravno vegetacijo³⁷.

3.2.8 Genski viri

Na področju rabe genskih virov za kmetijstvo in prehrano glavno grožnjo genski pestrosti domačih pasem in sort predstavlja globalizacija kmetijskega trga. Razširjene so kmetijske prakse z uvajanjem novih pasem in sort, bolj prilagojenih intenzivnemu načinu kmetovanja. Celovitega sistema varstva

vrst *ex situ* v Sloveniji nimamo. Najbolje je varstvo genskega materiala organizirano na področju kmetijstva in gozdarstva. Slovenija ima precej endemičnih vrst in torej genskih virov, ki jih je mogoče dobiti samo na njenem ozemlju (okrog 800 živalskih in 66 rastlinskih endemičnih vrst). Potencialno grožnja tem genskim virom lahko predstavlja izraba in nadaljnja komercializacija rabe genskih virov. Slovensko gospodarstvo po dostopnih podatkih, do sedaj, ni razvijalo uporabe (v farmaciji, medicini in kozmetični industriji) na osnovi tujih genskih virov. Glavni oviri na področju izvajanja Nagojskega protokola ter povezanih vsebin v Sloveniji sta pomankanje virov ter nedorečene pristojnosti med posameznimi sektorji (npr. uporaba genskih virov za prehrano in kmetijstvo, v farmaciji in zdravstvu, vprašanja povezana z intelektualno lastnino, nadzor uporabnikov genskih virov ipd.).

3.2. 9 Podnebne spremembe

Med vzroki ogrožanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji vedno pomembnejšo vlogo zavzemajo podnebne spremembe. V tem poročevalskem obdobju so območje Slovenije prizadeli ekstremni vremenski dogodki, kar je najverjetneje tudi posledica podnebnih sprememb. V Sloveniji je padavin dovolj, vendar na nekaterih območjih večja odstopanja od običajne porazdelitve padavin preko leta povzročijo težave in sušo. Poletno pomanjkanje padavin je pogosto spremljala visoka temperatura zraka in neobičajno veliko sončnega vremena, kar je še dodatno povečalo potrebo po vodi. Na obali se suša praviloma pojavlja vsako poletje, med bolj ogrožene pokrajine spada tudi severovzhodna Slovenija. Težave povzroča tudi druga skrajnost, to so obilne padavine. Močni kratkotrajni nalivi ali obilne nekajdnevne padavine povzročajo poplave in prožijo zemeljske plazove. Slovenija spada v Evropi med območja z največjim številom neviht, v zadnjih letih pa je bilo nekaj hudih neurij s točo, močnimi sunki vetra in nalivi. Lokalno lahko toča hudo prizadene vegetacijo kar ima lahko znaten vpliv na lokalne populacije nekaterih vrst. Vse pogostejše so tople in zelene zime, to je zime brez snega po nižinah kar tudi vpliva na biodiverzitetu (porušeni vzorci hibernacije, širjenje toploljubnih vrst itd.). O posledicah katastrofalnega žleda, ki je prizadel kar 40% gozdov v Sloveniji, smo poročali v podpoglavju o gozdnih ekosistemih.

3. 2. 10 Zavarovana območja

Zavarovana območja na nacionalni ravni niso imuna na grožnje biotski raznovrstnosti. Razlog v tem je, da praviloma varstveni režimi v the območjih niso zelo strogi, da upravljalci zavarovanih območij nimajo veliko pravnih pristojnosti za preprečevanje groženj ter da je finančnih sredstev in kadrov za upravljanje premalo. Ena največjih groženj za ohranjanje biotske raznovrstnosti v slovenskih zavarovanih območjih so spremembe v tradicionalni rabi (tako opuščanje kot intenzifikacija rabe). Poseben problem, predvsem v nižinskih zavarovanih območjih, je spreminjanje rabe kmetijskih zemljišč. V Sloveniji se kmetijstvo ne načrtuje na prostorski ravni, temveč le strateško za območje celotne države. Za spremembo rabe iz travnika v njive niso potrebna dovoljenja, zato nad tem niti v zavarovanih območjih ni mogoč nadzor. Prav tako, razen ob vključitvi kmetov v kmetijsko-okoljske ukrepe, tudi ni mogoče nadzirati gnojenja travniških površin, ki lahko v nekaj letih popolnoma spremeni razmere na rastiščih. Med večjimi zaznanimi pritiski na zavarovana območja sta tudi turizem in rekreacija ter invazivne tujerodne vrste. Kljub tem ugotovitvam imajo le maloštevilna zavarovana območja jasno izdelane smernice za razvoj turizma in rekreacije. Stanje glede invazivnih tujerodnih vrst je pereče, saj se številne vrste širijo tudi na zavarovana območja. Razen manjših akcij na posameznih območjih pa zavarovana območja še niso oblikovala celovitih ukrepov za preprečitev ali omejitev širjenja invazivnih tujerodnih vrst. V zadnjih letih na zavarovanih območjih zaznavamo

tudi vse večje pritiske zaradi gradnje različne infrastrukture (sončne in vetrne elektrarne, bioplinarne, letališča, industrijske cone ipd.). Problemi izvirajo tudi iz načina ureditve prostorskega načrtovanja. Ta se delno načrtuje na državni in delno na lokalni ravni, pri tem pa pogosto prihaja do neusklajenega delovanja. Na številnih varovanih območjih se povečujejo tudi pritiski zaradi nedovoljene vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju³⁸.

4 Kakšne so možne bodoče spremembe biodiverzitete in njihovi učinki, ter socio-ekonomske in kulturne posledice teh sprememb?

Tudi v bodoče lahko pričakujemo povečevanje pritiskov na naravno okolje ter slabšanje stanja ohranjenosti rastlinskih in živalskih vrst v povezavi z manjšanjem raznovrstnosti ekosistemov. V naslednjem poročevalskem obdobju pričakujemo nadaljevanje drobljenja in slabšanja naravnih habitatov zaradi urbanizacije, gradnje prometnic in energetskih objektov ter intenzivnejšega kmetijstva. Pomemben dejavnik ogrožanja biotske raznovrstnosti bo tudi v prihodnje širjenje tujerodnih vrst. Med dejavnike, ki v prihodnosti lahko znatneje ogrozijo biotsko raznovrstnost gozdov v Sloveniji sodi tudi povečana potreba po biomasi. Z nadaljevanjem podnebnih sprememb pa lahko v prihodnje pričakujemo pogostejše in še bolj intenzivne ujme, ki imajo lahko močan negativen vpliv tudi na nekatere vrste in njihova življenjska okolja.

4.1 Kmetijski ekosistemi

V prihodnosti lahko pričakujemo nadaljevanje pritiska urbanizacije, predvsem gradnje prometnic, energetske infrastrukture (npr. električni daljnovodi, plinovodi) ter širjenja industrijskih con in nakupovalnih središč na kmetijska območja. Pričakovati je tudi nadaljevanje gradenj počitniških in turističnih naselij ter rekreacijske infrastrukture na območjih s tradicionalno kmetijsko rabo, ki jih zapuščajo tamkajšnji prebivalci. V poročevalskem obdobju se je zaradi gospodarske in finančne krize trend urbanizacije nekoliko upočasnili, vendar z izboljšanjem gospodarskega stanja lahko pričakujemo povečan pritisk na kmetijske ekosisteme. Če se bo nadaljevalo spreminjanje vodnega režima, bo to nedvomno vplivalo na spremembe vegetacije ter posledično na vrstno sestavo travnikov in obrežno grmovno vegetacijo. Trend povečevanja števila invazivnih vrst ter površin, ki jih te zasedajo se pričakuje tudi v prihodnje, saj so prav nekateri habitati kmetijske krajine kot npr. vrtovi, parki, njive še naprej vir predvsem rastlinskih invazivnih vrst, ki se nato širijo v druge ekosisteme. Neposreden vpliv klimatskih sprememb na biotsko raznovrstnost ekosistemov kmetijske krajine v Sloveniji še ni dovolj znano, bstajajo pa jasni znaki segrevanja podnebja kot npr. predčasne fenološke pomladi, burnejša vremenska dogajanja ter daljša sušna obdobja. Dolgoročno se bo to odražalo tudi v spremembi biotske raznovrstnosti kmetijske krajine. Bolj kot sprememba povprečne temperature in količine padavin, naj bi klimatske spremembe vplivale na burnejše vremensko dogajanje. S tem se bodo povečala že obstoječa tveganja za kmetijske ekosisteme (npr. vetrolomi in nevihte, toča, poletne suše ter prekomerno razmnoževanje posameznih skupin žuželk).

4.2 Gozdni ekosistemi

Najverjetnejši dejavniki ogrožanja gozdov v Sloveniji v prihodnosti bodo predvsem razvoj infrastrukture (gradnja cest, širjenje urbanih središč ipd.), vnos in širjenje tujerodnih vrst, gozdni požari, onesnaženje in podnebne spremembe. Ob mogočih spremembah lastnine nad večjimi gozdnimi površinami ter sprememah organizacije gozdarstva lahko pričakujemo tudi povečano ogrožanje gozdov zaradi netrajnostnega gospodarjenja. Globalno segrevanje ozračja bo verjetno povzročilo, da se bodo naši gozdovi spremenili. Suša namreč pomeni za rastline stres in povzroča

osutost drevesnih krošenj. Predvsem nižinske gozdove že zdaj ogrožata izsuševanje. Topla poletja in mile zime, ki jih lahko pričakujemo v prihodnosti, pa bodo omogočali tudi hitrejši razvoj in razmnoževanje nekaterih vrst, ki lahko znatno vplivajo na stanje gozdov (npr. podlubniki). Dodatno grožnjo lahko predstavlja tudi povečana uporaba težke mehanizacije, ki povzroča zbitost tal in erozijo, ter onesnaženje zaradi izlitja goriva ali mineralnih olj. Dostop mehanizacije v gozd omogočajo gozdne prometnice, zaradi katerih bo najverjetneje prihajalo v gozdu do povečevanja masovnih in neprimernih oblik rekreacije in turizma, ki so pogosto povezane s pretiranim nabiranjem gozdnih sadežev. Gozdove bodo tudi v prihodnje ogrožali požari. Zaradi povečanja števila rekreativcev in lažje dostopnosti gozdov lahko pričakujemo tudi večjo ogroženost gozdov zaradi požarov. Ohranjanje populacij velikih zveri: medveda, risa in volka, ki za svoj obstoj potrebujejo velike gozdne površine tudi v prihodnosti ne bo preprosta naloga, saj lahko pričakujemo vedno pogostejše in bolj intenzivno poseganje v njihov življenjski prostor. Prav tako lahko pričakujemo pogostejše konflikte med velikimi zvermi in ljudmi, bodisi zaradi naraščajoče prisotnosti rekreativcev kakor tudi zaradi širjenja paše v območja velikih zveri. Pomankanje naravnih plenilcev v gozdovih lahko v prihodnosti povzroča občutne težave pri zagotavljanju naravne obnove gozda. Zaradi prenamnožitve divjadi namreč prihaja do objedanja in lupljenja mladih dreves zaradi česar so nabolj ogrožene nekatere že sicer redke drevesne vrste (npr. jelka). Industrijsko onesnaževanje zaradi izgorevanja fosilnih goriv se v Sloveniji zmanjšuje, vendar lahko pričakujemo, da bo tudi v prihodnosti ostalo znaten dejavnik ogrožanja gozdov. Globalne otoplitve bodo omogočile tudi приход škodljivcev iz toplejših delov sveta, ki trenutno zaradi neprimernih razmer ne morejo živeti v našem podnebj. Tujerodne vrste lahko povzročajo velike težave. Gozdarji danes na primer opozarjajo na majhno oso, kostanjevo šiškario (*Dryocosmus kuriphilus*), ki povzroča oblikovanje šišk na pravem ali domačem kostanju.³⁹ Na nekaterih izrazito kmetijskih območjih in na robu urbanih površin tudi v prihodnje lahko pričakujemo krčenje skupin dreves, omejkov, obvodne vegetacije ter tudi gozdov, kar slabi ekološko in socialno funkcijo gozdov. Med dejavnike, ki v prihodnosti lahko znatneje ogrozijo biotsko pestrost gozdov v Sloveniji sodi tudi povečana potreba po biomasi. V prihodnosti se lahko povpraševanje po poškodovani in odmrli biomasi še poveča zaradi uporabe le-te kot obnovljivega vira energije. Čezmerno zmanjševanje trhlega in starega drevja v gozdu lahko ogrozi ptice duplarice, netopirje in številne predvsem nevretenčarske vrste živali, glive in rastline. Tudi neprimerno načrtovane gozdne prometnice lahko negativno vplivajo na biotsko raznovrstnost gozda. Gradnja prometnic na strmih terenih povzroča dodatno erozijo. Verjetnost neprimerno grajenih gozdnih prometnic v Sloveniji ni velika, saj se v vseh gozdovih izvaja pod strokovnim nadzorom Zavoda za gozdove Slovenije. Gozdne prometnice tudi povečajo dostopnost odmaknjenih delov gozda ljudem, poveča se nemir v gozdu ter nabiranje gozdnih sadežev, kar ima negativen vpliv na nekatere vrste ptic in sesalcev.

4.3 Celinske vode in mokriščni ekosistemi

Upravljanje voda je pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ugodnega stanja. Gre za vrste, ki del letnega ali življenjskega cikla preživijo v vodi ali ob njej zaradi razmnoževanja, prehranjevanja ali hiberniranja, in habitatne tipe, ki so vezani na stalno prisotnost vode (podzemne, ali površinske vode). Nanje vpliva predvsem sprememba hidromorfoloških lastnosti površinskih voda in sprememba količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda⁴⁰. Pri rabi vodnih moči je trenutno izkoriščenih 47 % celotnega tehnično razpoložljivega vodnega potenciala v Sloveniji. V skladu s strateškimi plani je predvideno, da bo do leta 2030 izkoriščenih okoli 63 % tehničnega vodnega potenciala. Glede na trend spreminjanja rečnih režimov se bo nadaljevala gradnja novih

zadrževalnikov, namenjenih oskrbi s pitno vodo in namakanju, ter s tem povečal delež izrabe razpoložljivih vodnih količin, ki sedaj znaša 1%. Lahko pričakujemo, da se bodo pritiski za izgradnjo novih hidroenergetskih objektov, tudi na območjih pomembnih za biotsko raznovrstnost (npr. reka Mura) nadaljevali. Vsaka izgradnja hidroelektrarne pomeni poseg in spremembo strukture in funkcije vodotoka, kar vpliva na habitatne tipe in posledično na biotsko raznovrstnost. Med največje tovrstne posege v zadnjih letih sodi izgradnja verige hidroelektrarn na reki Savi, ki se bo v naslednjih letih nadaljevala. Problematična je tudi prekomerna izgradnja malih hidroelektrarn na manjših vodotokih, kjer je prevelik odvzem vode iz naravne struge lahko uničujoč za lokalno biotsko raznovrstnost. V prihodnosti lahko pričakujemo nadaljevanje trenda širjenja invazivnih tujerodnih vrst vzdolž velikih rek ter drugih vodotokov. V Sloveniji nismo dovolj pripravljeni na vplive podnebnih sprememb in drugih antropogenih posegov ter tudi na vnašanje tujerodnih vrst v vodni in obvodni prostor⁴¹. Kljub številnim prizadevanjem za ohranitev pomembnih mokriščnih habitatov, lahko pričakujemo nadaljevanje pritiska na mokrišča zaradi naraščajoče urbanizacije in intenzivne kmetijske rabe. Če se bo ta trend nadaljeval, bomo še naprej izgubljali pestro krajino počasi tekoče vode, poplavne loge, močvirne travnike in vmesna polja v dolinah rek. Nadomestile jih bodo kmetijske monokulture in prometnice in urbane površine, ki s svojim obremenjevanjem okolja posredno in neposredno vplivajo tudi na človekovo zdravje. Izginjanje mokrišč bo imelo posledice na vodni režim, ki pogojuje življenjske združbe in procese. Vloga mokrišč se kaže predvsem kot prehodno območje med kopnim in vodnim ekosistemom, torej kot puferska cona, ki blaži vplive iz kopnega. Z nadaljevanjem izgube mokrišč lahko izgubimo pomembna območja, ki nas varujejo pred prevelikim onesnaževanjem in posledično zagotavljajo ter vzdržujejo boljšo kakovost vode in so potencialna zaloga dobre pitne vode. Zadržujejo tudi visoke vode (poplavna varnost) in povečujejo sedimentacijo. Direktni negativni učinki napačnega upravljanja z mokrišči, lahko vodijo k poslabšanju našega zdravja, celo izgube življenj (posledica vodnih bolezni, poplav, onesnaževanja voda)⁴².

4.4 Gorski ekosistemi:

Gorski ekosistemi v Sloveniji bodo tudi v prihodnosti najbolj ogroženi zaradi turizma in pristočasnih dejavnosti kot so planinarjenje, plezanje, širjenje planinskih postojank, nova smučišča ter zlasti motečih oblik rekreacijskih dejavnosti, kot so helikopterski leti, soteskanje, vožnja z motornimi vozili v naravi ipd. Pričakovati je, da se bo pritisk teh dejavnosti v prihodnje še stopnjeval. V naših gorah so naravni travniki zelo redki. Večinoma so nastali s posegi ljudi, ki so ustvarili pašnike za živino in jih skozi stoletja skrbno varovali. Opuščen pašnik se hitro zaraste in ko izgine, izginejo tudi številne gorske rastline in živali, ki tam prebivajo. Vedno večjo grožnjo gorskim ekosistemom v Sloveniji bodo tudi v prihodnje predstavljale podnebne spremembe. V Alpah se gozdna meja in vegetacijski pasovi pomikajo navzgor. To pomeni, da se rastline, prilagojene na določene življenjske razmere, ne bodo imele v višino kam umakniti. V Sloveniji utegnemo zaradi podnebnih sprememb izgubiti velik delež gorskih rastlin. Resno ogrožena bodo zlasti okolja nad gozdno mejo v gorah, kjer je biotska pestrost največja. Gore so vir naše pitne vode, ki je bo zaradi uničevanja gorskih ekosistemov vse manj. Spremembe podnebja bodo prinesle tudi povečano nevarnost naravnih nesreč, ki jo porušeni gorski ekosistemi še stopnjujejo. Dogodki, ki so v gorah že od nekdaj stalnica kot so npr. zemeljski plazovi in podori, neurja in snežni plazovi se bodo zaradi porušenega ravnovesja v prihodnosti samo še stopnjevali⁴³. V Sloveniji iz gorskega sveta črpamo koristi, ki so bistvenega pomena za trajnostni razvoj. Gorski ekosistemi igrajo odločilno vlogo pri oskrbovanju velikega dela prebivalstva Slovenije z vodnimi viri. V prihodnost lahko pričakujemo, da bodo gorski ekosistemi še bolj ogroženi zaradi neugodnih posledic podnebnih sprememb, turizma, propadanje gozdov, spremembe namembnosti tal ter degradacije zemljišč.

4.5 Obalni in morski ekosistemi

Slovenija ima zaradi kratke obale malo obalnih in morskih habitatnih tipov, vendar ti izdatno prispevajo k visoki biotski raznovrstnosti v državi. Majhen obseg teh območij pomeni večjo ranljivost in zato visok delež ogroženih vrst. Obseg obalnih habitatnih tipov se je v zadnjega pol stoletja precej zmanjšal, pritisk nanje pa povečal. Za morske habitatne tipe so značilna velika nihanja v stanju, predvsem zaradi pomanjkanja kisika v pridnenih slojih vode v poletnih mesecih, kar povzroča pogine večine vrst. Lahko pričakujemo, da se bo v prihodnosti pritisk na morske in obalne ekosisteme v Sloveniji povečeval. Na zelo majhnem območju se namreč prepletajo številne dejavnosti (npr. turizem, ribištvo, promet, pristanišča, urbana ter zavarovana območja). Znatno grožnjo obalnim in morskim ekosistemom lahko predstavlja turistični razvoj, ki ne upošteva trajnostnih načel. S širjenjem pristaniških kompleksov in širitvijo kopnih površin v morje (marine, ladijski potniški terminal in tretji pomol v luki Koper) bodo narasle tudi motnje v morskem okolju, ki bodo lahko znatno vplivale na prisotnost nekaterih vrst (npr. delfini). V obalnem pasu še naprej lahko pričakujemo zmanjševanje naravnih površin zaradi stanovanjske gradnje, širjenja prometne infrastrukture in intenzifikacije kmetijstva. Izpostaviti velja tudi problem neučinkovitega nadzora na področju gradnje, nezadostnega čiščenja komunalnih odpadkov, ter pomankljivega upravljanja zavarovanih območij. Podnebne spremembe bodo pospeševale izgubo obalnih in morskih ekosistemov, vključno z biotsko raznovrstnostjo, kar bo prizadelo posamezne vrste ter pomembno vplivalo na ekosisteme in njihove storitve, od katerih je odvisna družba. Zaradi nekaterih načinov uporabe zemlje in odločitev glede načrtovanja ter netrajnostnega izkoriščanja morja (npr. prelova) bodo lahko postali ekosistemi in družbeno-gospodarski sistemi bolj ranljivi za podnebne spremembe ter s tem manj prilagodljivi⁴⁴.

4.6 Podzemeljski ekosistemi

Za podzemeljske ekosisteme v Sloveniji je značilno veliko število ozko endemičnih vrst. Ti ekosistemi so zaradi velike ekološke občutljivosti zelo ranljivi. Živalske vrste v njih so zelo specializirane za tipične razmere v podzemlju, imajo pa tudi majhno sposobnost prilagajanja novim razmeram. Zato jih posegi na površju, ki vplivajo na razmere v podzemlju (npr. zmanjšan dotok vode in hranilnih snovi, povečano onesnaževanje ipd.), močno prizadenejo. Podzemeljski ekosistemi dajejo nekaterim skupinam zatočišče del leta (netopirjem npr. prezimovališče) zato neprimerni posegi ogrožajo tudi te skupine (npr. popolno zapiranje vhodov, motenje zaradi obiskovalcev). Predvidevamo lahko, da bodo glavni vzroki za ogrožanje podzemeljskih ekosistemov v Sloveniji tudi v prihodnje intenzivno kmetijstvo, gradnja prometnic in energetske infrastrukture (npr. plinovodi), urbanizacija, ter vedno bolj množični turizem in rekreacija v neposeljenih območjih. V turistično obiskovanih jamah povzroča škodo stalen nemir, povzročen z gradnjo poti, osvetljevanjem in hojo množic obiskovalcev. Preko razsvetljave in številnih obiskovalcev se v jamske ekosisteme vnašajo precejšnje količine dodatne energije, ki za tamkajšnje okolje niso zanemarljive. Za te ekosisteme je tako najbolj pogubno širjenje turistične ponudbe v še biološko ohranjene dele jam ter nenadzorovan alternativni turizem. Pričakovati je, da se bo v prihodnjem poročevalskem obdobju ta pritisk še povečeval. Ekosisteme podzemnih voda bo v prihodnosti vse bolj ogrožala tudi naraščajoča potreba po pitni vodi, če se ne bodo zmanjšale izgube pri črpanju in prenosu. Zaradi izgradnje novih in uvajanja učinkovitejših čistilnih naprav ter večje priključenosti naselij na komunalno infrastrukturo se bo v prihodnosti zmanjševalo onesnaževanje podzemnih voda (do leta 2017 mora biti ustrezno urejeno čiščenje komunalnih odpadkov).

4.7 Rastlinske in živalske vrste

Demografska rast človeške populacije v Sloveniji ni vzrok za ogroženost rastlinskih in živalskih vrst kot je to primer marsikje po svetu. Demografske napovedi za Slovenijo so neugodne saj se povečuje delež

prebivalstva starejšega od 65 let⁴⁵. Na glede na to dejstvo, v Sloveniji lahko pričakujemo povečevanje pritiskov na naravno okolje, ter slabšanje stanja rastlinskih in živalskih vrst v povezavi z manjšanjem raznovrstnosti ekosistemov. V naslednjem poročevalskem obdobju pričakujemo nadaljevanje drobljenja in slabšanja naravnih habitatov vrst predvsem zaradi širjenja urbanih naselij, gradnje prometnic in energetskega objekta ter intenzivnejšega kmetijstva. Pomemben dejavnik ogroženosti bo tudi v prihodnje vnos tujerodnih vrst, kakor tudi prekomerno nabiranje nekaterih vrst (npr. zdravilne rastline, gobe ipd.). Pri onesnaževanju okolja lahko pričakujemo nadaljevanje zmanjševanja onesnaževanja zaradi izvajanja nekaterih novih ukrepov na področju čiščenja komunalnih in industrijskih odplak ter onesnaževanja zraka. Ne glede na to pa bodo učinki onesnaževanja še vedno zaskrbljujoči, saj v nekaterih primerih zaradi akumulacije nastopijo šele po določenem času. Dolgoročno se to lahko odrazi tako, da prizadeta populacija postaja manj uspešna in njena gostota začne upadati. Med ogroženimi sesalci bodo še naprej prevladovali netopirji, ki jih bo še naprej ogrožala izguba habitatov in zatočišč oz. prezimovališč. Velike zveri pa bodo še naprej ogrožala fragmentacija njihovega habitata. Pri pticah lahko še naprej pričakujemo pritisk na njihove habitate, predvsem zaradi izginjanja ekstenzivno obdelovanih kmetijskih površin in nekaterih struktur v krajini (npr. omejnikov, drevoredov in obvodnih pasov grmovja). Močvirne ptice, bodo še naprej ogrožene zaradi izsuševanja mokrišč in uničevanje obrežne vegetacije. Zaradi širjenja obsega rekreacije v naravi pa lahko pričakujemo večanje pritiska na nekatere vrste zaradi vznemirjanja (npr. divji petelin, nekatere vrste ujed in sov). Pri dvoživkah je verjeten scenarij nadaljevanje drobljenja in zmanjševanja njihovih habitatov ter povečana smrtnost zaradi nove prometne infrastrukture in rasti prometa. Pri ribah predvidevamo da bo še vedno največ populacij ogroženih zaradi izgube habitata, predvsem zaradi urejanja vodotokov in gradnje hidroenergetskih objektov, nekoliko manj pa zaradi onesnaževanja voda. Tujerodne vrste so v Sloveniji že prepoznane kot velika grožnja biotski raznovrstnosti, vendar je to področje eno najšibkejših pri izvajanju konvencije. Čeprav še niso bile izdelane podrobnejše analize, je očitno, da se invazivne rastline hitro širijo vzdolž vodotokov ter tudi vzdolž prometnic, kar se bo nadaljevalo tudi v prihodnje.

4.8 Genski viri

Področju ohranjanja ex-situ je bilo v zadnjih letih posvečene malo pozornosti, zato bo treba v naslednjih letih obnoviti ter dopolniti mehanizme ohranjanja ex-situ. Na ravni EU, katere članica je tudi Slovenija se vzpostavlja sistem, ki ureja področje izpolnjevanja obveznosti uporabnikov genskih virov. Pričakujemo lahko, da se bodo kapacitete za izvajanje Nagojskega protokola na ravni EU in v državah članicah izboljševale. V Sloveniji na tem področju poseben problem predstavlja, da nimamo zadostnih kadrovskega kapacitet, mehanizmi za izvajanje pa še niso vzpostavljeni. Študija ocene učinka *Uredbo (EU) št. 511/2014*, ki jo je opravila Evropska komisija je pokazala, da zanimanje po dostopu do genskih virov iz narave (*'in situ'*) upada v okviru večine sektorjev, razen za namene znanstvenega raziskovanja. Slovenija ima precej endemičnih vrst (okrog 850) in torej genskih virov, ki jih je mogoče dobiti samo na njenem ozemlju. V prihodnjih letih lahko pričakujemo, da bo Slovenija na podlagi predhodne študije zakonsko uredila tudi področje dostopa do genskih virov. Slovensko gospodarstvo po dostopnih podatkih, do sedaj, ni razvijalo uporabe (v farmaciji, medicini in kozmetični industriji) na osnovi tujih genskih virov, vendar tega v prihodnosti ni mogoče izključiti. Čeprav se je stanje avtohtonih in lokalno prilagojenih pasem ter sort v poročevalskem obdobju izboljšalo, bo njihova ogroženost še naprej velika. V zadnjih letih se bolj zavedamo negativnih vplivov velikih cest na prehajanje živali, kar se odraža tudi pri načrtovanju novih prometnih povezav. Lahko predvidevamo, da bo na prometnicah, ki bodo načrtovane v naslednjih letih ta vidik boljše upoštevan.

4.9 Podnebne spremembe

Slovenija leži v zmernem geografskem in podnebnem pasu, zato je za nas značilna velika variabilnost podnebnih in vremenskih razmer, saj se na našem ozemlju prepletajo vplivi mediteranskega,

gorskega in celinskega podnebja. Vsako leto nas doletijo tudi ekstremni dogodki, tako vremenski kot tudi podnebni. Projekcije sprememb podnebja v naslednjih desetletjih nakazujejo, da se bomo z vremenskimi in podnebnimi ekstremi ter nevarnimi dogodki v prihodnje soočali pogosteje kot v preteklosti. V prihodnje lahko pričakujemo hude poletne suše, ki bodo lokalno imele znaten vpliv na biotsko raznovrstnost in bodo močno prizadele poljedelce, ponekod pa ogrozile tudi vire pitne vode. Med najbolj ogrožene pokrajine spadata Slovenska obala in kras ter severovzhodna Slovenija. Slovenija spada v Evropi med območja z največjim številom neviht, vsako leto je med njimi tudi nekaj hudih neurij, ki lahko lokalno vplivajo tudi na populacije nekaterih vrst. Pričakujemo lahko, da bodo neurja na kmetijskih nasadih in posevkih še naprej povzročala veliko škodo, predvsem toča pa tudi močni sunki vetra in nalivi⁴⁶. Ob močnih nevihtah se pojavlja močan veter, zlasti nepredvidljivi so sunki vetra, ki se pojavljajo kjer koli po Sloveniji. Z nadaljevanjem podnebnih sprememb pa lahko v prihodnje pričakujemo pogostejše in še bolj intenzivne ujme. V Sloveniji je padavin ob običajni razporeditvi dovolj in je omogočeno uspešno kmetovanje. Vendar že malo večja odstopanja od običajne porazdelitve preko leta povzročijo težave in sušo. V kolikor bi se sedanji opaženi trendi nadaljevali, bi na severovzhodu Slovenije kaj kmalu nastalo veliko težav. Sedanji trendi kažejo, da je vse več padavin jeseni in vse manj poleti, torej takrat, ko so najbolj potrebne. Tudi ostalo Slovenijo bi večja odstopanja od običajne porazdelitve lahko bistveno prizadela. Težave povzroča tudi druga skrajnost, to so obilne padavine. Močni kratkotrajni nalivi ali obilne nekajdnevne padavine lahko povzročijo poplave. Z neljubimi posledicami se srečujemo tudi v primeru dolgotrajnega deževja, saj se zaradi razmočenosti terena lahko prožijo zemeljski plazovi. Lahko pričakujemo, da se bodo tovrstne težave nadaljevale. Vse pogostejše zelene zime, to je zime brez snega po nižinah, postajajo realnost, na katero je potrebno računati.

II DEL: NACIONALNA STRATEGIJA OHRANJANJA BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI, NJENO IZVAJANJE TER VKLJUČEVANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

5 Kateri so biodiverzitetni cilji države?

Zaradi visokega deleža območij Natura 2000 v Sloveniji (preko 37% ozemlja) in s tem povezano odgovornostjo za doseganje ciljev omrežja Natura 2000 je v Sloveniji v zadnjih letih velik poudarek na doseganju ciljev tega omrežja. Konkretni cilji za vsa območja po vrstah in habitatnih tipih so opredeljeni v Programu upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020, ki ga je sprejela Vlada RS aprila 2015. V pripravi je tudi nova nacionalna strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki vsebuje krovne cilje izboljšanja stanja ohranjenosti vrst in habitatov, povečanja znanja, razumevanja in ozaveščenosti o biotski raznovrstnosti, izboljšanje interdisciplinarnega in celostnega pristopa za ohranjanja biotske raznovrstnosti ter zagotovitev sredstev za izvedbo ukrepov ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Načrtovanje na področju ohranjanja narave v Republiki Sloveniji se izvaja z nacionalnim programom varstva narave (NPVN) http://www.uradni-list.si/files/RS_-2006-002-00003-OB~P001-0000.PDF#!pdf. Veljavnost prvega NPVN, ki je bil sprejet kot del Nacionalnega programa varstva okolja se je iztekla z letom 2014. NPVN zajema ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot ter opredeljuje obseg javnega interesa pri ohranjanju biotske raznovrstnosti za najmanj deset let. Vsebino programa se podrobneje razčleni in izvaja skozi posamezne operativne programe, ki jih sprejme vlada. Vsebine nekaterih operativnih programov so podrobneje določene tudi z drugimi pravnimi akti.

Šesti člen konvencije državam pogodbenicam nalaga pripravo nacionalnih strategij biotske raznovrstnosti in akcijskih načrtov. Obveznost priprave strategije je Slovenija izpolnila decembra 2001, ko je na 55. seji Vlade sprejela Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (v nadaljevanju SOBR). SOBR je za obdobje 2002-2012 določila sklop specifičnih ciljev in usmeritev za usklajeno izvajanje ukrepov, ki prispevajo k doseganju treh glavnih ciljev CBD. Cilji in usmeritve SOBR so združeni v tri poglavja: Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti, Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja in Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi. Glavni izziv SOBR je bil doseči premik v usklajeno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo njenih sestavin v vseh bistvenih segmentih družbe. Strategija je predvidevala, da bodo njeni cilji doseženi s sprejetjem in izvajanjem akcijskega načrta, sektorskih in regionalnih razvojnih politik in načrtov. To naj bi postopno vodilo v spreminjanje družbenih navad, tako da bi bilo mogoče ohraniti današnje vrednote biotske raznovrstnosti in blaginjo, ki iz njih izhaja, sedanjim in prihodnjim generacijam. SOBR poudarja pristop ohranjanja biotske raznovrstnosti *in-situ*, pri čemer je ključno ohranjanje ekosistemov skozi ohranjanje ugodnega stanja pripadajočih združb rastlinskih in živalskih vrst (habitatnih tipov). V Strategiji so postavljene tudi usmeritve za ključne dejavnosti trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti in trajnostnega razvoja (za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo, ribištvo, upravljanje z vodami, promet, industrijo in energetiko ter turizem). Na ta način strategija upošteva tudi določilo konvencije, da je treba ogrožanje odpravljati pri njihovih vzrokih. V tem delu daje strategija pomemben prispevek konceptu trajnostnega razvoja in določnejšemu vključevanju drugih sektorjev vanj (poleg prej naštetih tudi znanost, šolstvo, zdravje, kultura, finance). V podpoglavju 5.2. so podani cilji SOBR (2002 – 2012), medtem ko so podrobnejše usmeritve za doseganje teh ciljev navedene v celotnem besedilu, ki je na razpolago na povezavi: <https://www.cbd.int/doc/world/si/si-nbsap-01-en.pdf>.

Poleg SOBR je zaradi velikega deleža območij Natura 2000 (37,16 odstotkov površine Slovenije), je za ohranjanje biotske raznovrstnosti ključen dokument Program upravljanja območij Natura 2000. Podrobneje je program predstavljen v odgovoru na vprašanje 6., povzetek ciljev tega programa je naveden v podpoglavju 5.3. http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/zakonodaja/141-natura.pdf, http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_ProgramNatura.pdf .

V času, ko je SOBR še veljala, je bila na 10. Konferenci pogodbenic leta 2010 v Nagoji sprejeta globalna strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti z 20. cilji iz Aichija. V podpoglavju 5.4 predstavljamo predlagane cilje nove Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Predloge ukrepov nove strategije (akcijski načrt) na tem mestu ne navajamo, besedilo predlaganih ukrepov pa je dostopno na povezavi: <http://www.biotskaraznovrstnost.si/>. Nova strategija bo za razliko od pretekle bolj osredotočena na izvajanje globalnih ciljev, njeni ukrepi pa bodo časovno opredeljeni. Predlog nove strategije poleg strateških opredelitev in ciljev vključuje tudi izvedbene ukrepe z opredelitvijo nosilcev izvajanja. Ena največjih šibkosti pretekle strategije je bila namreč odsotnost izvedbene ravni, ki bi jo morali opredeliti v akcijskem načrtu, pa ta ni bil nikoli sprejet. Cilji in ukrepi bodo morali biti zastavljeni dovolj ambiciozno, da bomo lahko z njimi dosegli splošni cilj ohranjanja biotske raznovrstnosti, vendar pa moramo pri načrtovanju upoštevati tudi pričakovane človeške in finančne vire. Da bo uresničljiva, bo nova strategija predvidoma vsebovala tudi finančni načrt za izvajanje ukrepov, saj je učinkovito izvajanje možno le ob jasni opredelitvi višine in virov sredstev. Za spremljanje izvajanja strategije bodo v dokumentu opredeljeni kazalniki, ki bodo predvidoma omogočali poročanje o doseženih ciljih. Dokument bo predvidoma sprejela vlada Republike Slovenije do konca leta 2015.

5.1 Cilji Nacionalnega programa varstva okolja na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti

Nacionalni program varstva narave kot del Nacionalnega programa varstva okolja opredeljuje operativne programe (ki so po vsebini tudi akcijski načrti), ki prispevajo k doseganju ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti postavljenih na nacionalni, evropski in globalni ravni.

Operativni program ohranjanja biotske raznovrstnosti s programom upravljanja območij Natura 2000

CILJ: Ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in zaustavitev upadanja biotske raznovrstnosti:

- ohranitev oziroma doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov,
- ohranitev oziroma doseganje ugodnega stanja (obsega in kvalitete) habitatov vrst in habitatnih tipov, za katere so opredeljena območja, pomembna za ohranitev biotske raznovrstnosti (ekološko pomembna območja, območja Natura 2000, Ramsarske lokalitete),
- usklajeno ohranjanje narave v zavarovanih območjih z upravljavskimi načrti in drugimi ukrepi,
- dvig standarda vseh ravnanj z živalmi prostoživečih vrst,
- zagotovitev trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti ter sonaravno poseganje v naravo.

Operativni program – strategija upravljanja populacij velikih zveri. Ta strategija zajema nadzor nad velikostjo in distribucijo populacij, upravljanje in odpravljanje konfliktov z ostalimi interesi v prostoru.

CILJ: Ohranjanje ugodnega stanja ogroženih vrst velikih zveri in zmanjševanje konfliktov. Sprejetje podrobnejših ukrepov in njihovo izvedbo za zagotavljanje cilja prinaša izvajanje strategije upravljanja z rjavim medvedom in priprava akcijskega načrta za to vrsto, ter priprava strategij upravljanja z volkom in risom. V poročevalskem obdobju je bil sprejet Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013 – 2017. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017.pdf

Operativni program – strategija ravnanja s tujerodnimi invazivnimi vrstami.

CILJ: Ohranjanje čim bolj naravne sestave biocenoze. Operativni program (ki je po vsebini tudi strategija) vključuje podrobnejše ukrepe in njihovo izvedbo za zagotavljanje cilja. Operativni program še ni bil sprejet.

5.2 Cilji strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti (SOBR) 2002 - 2012

5. 2. 1 Ohranjanje ekosistemov

Splošni cilj: Ohranitev ekosistemov skozi ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov.

Obalni in morski habitatni tipi

- Na obali in v zaledju zmanjšanje industrijskega, kmetijskega in komunalnega onesnaževanja voda in morja na raven, ki ne ogroža biotsko raznovrstnih ali dobro ohranjenih habitatnih tipov ter habitatov ogroženih ali endemičnih rastlinskih ali živalskih vrst.
- Vrnitev v ugodno stanje degradiranih habitatnih tipov, kjer je to izvedljivo.
- Preprečitev vnosa tujerodnih vrst v naravno okolje in širjenja že vnesenih tujerodnih vrst na ekološko pomembna območja.

Celinske vode, barja in močvirja

- Ohranitev obstoječih ekološko pomembnih mokrišč in ugodnega stanja habitatnih tipov na njih ter obnova ekološkega značaja degradiranih celinskih voda, barij in močvirij, kjer je to izvedljivo.
- Celovita obravnava voda kot sistema, v katerem podzemne in površinske vode ter pripadajoči habitatni tipi sestavljajo enovito celoto.
- Doseči raven stanja voda, ki ne ogroža biotsko izjemno raznovrstnih ali dobro ohranjenih habitatnih tipov ter habitatov ogroženih ali endemičnih rastlinskih ali živalskih vrst, predvsem z zmanjšanjem industrijskega, kmetijskega in komunalnega onesnaževanja voda.
- Preprečitev vnosa tujerodnih vrst v celinske vode in širjenja že vnesenih tujerodnih vrst na ekološko pomembna območja.
- Spodbuditev rabe zemljišč na obrežju in v aluvialnem pasu rek za ohranjanje habitatnih tipov, ki vzdržujejo vodni ciklus in so pomembni za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ter zmanjšanje in preprečevanje škodljivega delovanja voda.
- Prilagajanje rabe prostora naravnim zakonitostim voda ter njeno usmerjanje zunaj območij z intenzivnimi hidrodinamičnimi procesi in zunaj območij, ki so strateško pomembni vodni viri.

Habitatni tipi v kmetijski krajini

- Ohranitev sedanjega obsega vlažnih in suhih travišč ter travniških sadovnjakov prednostno na območjih ogroženih ali endemičnih živalskih ali rastlinskih vrst.
- Ohranitev sedanje dolžine omejkov oziroma njeno povečanje, prednostno na ekološko pomembnih območjih.

Gozdni habitatni tipi

- Ohranitev ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov in povečevanje območij v takšnem stanju.

Podzemeljski habitatni tipi

- Ohranitev ugodnega stanja podzemeljskih habitatnih tipov na ekološko pomembnih območjih in ugodnega varstvenega stanja celotne podzemeljske favne.

Ohranjanje krajinske pestrosti

- Ohranitev tradicionalne ekstenzivne in trajnostne rabe prostora, ki ohranja visoko biotsko raznovrstnost, krajinsko pestrost in kulturno identiteto krajine, v delih zavarovanih območij in na območjih izjemnih krajin.
- Ohranitev obstoječe krajinske pestrosti ter naravnih in kulturnih vrednot v njej.

Ohranjanje vrst

- Ohranitev ugodnega stanja vseh domorodnih živalskih in rastlinskih vrst.

Ohranjanje genske pestrosti

- Preprečitev drobljenja populacij in povezovanje nekoč povezanih populacij za ohranjanje pretoka genov, pri naravno izoliranih populacijah pa zagotovitev njihovega ohranjanja in-situ, in kjer je potrebno povečevanje teh populacij.
- Zagotovitev ex-situ varstva za domorodno floro in favno, katere populacije so tako majhne, da samo in-situ varstvo ni dovolj uspešno.

Ohranjanje ex-situ

- Ohranitev ex -situ prostoživečih vrst, kadar za te ni možno zagotoviti ohranjanja in-situ oziroma kadar je njihovo ohranjanje in-situ resno ogroženo.
- Ohranitev domorodnih udomačenih pasem in sort za proizvodnjo hrane, materiala in zdravil ter genskih virov prostoživečih sorodnikov udomačenih sort in pasem.

5. 2. 2 Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja

Kmetijstvo

- Uveljavitev ekološke in socialne funkcije kmetijstva, ki prispeva k ohranjanju podeželja, visoke biotske raznovrstnosti na teh območjih in temelji na sonaravnih oblikah kmetijstva ter trajnostnem razvoju teh območij.
- Razširitev obsega sonaravne kmetijske prakse, ki temelji na domorodnih genskih virih rastlinskih sort in pasem domačih živali.
- Promoviranje v trgovino usmerjene kmetijske politike in dejavnosti, ki upoštevajo zahteve ohranjanja in trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti. Ohranjanje genskega potenciala domorodnih sort in pasem.

Gozdarstvo

- Ohranitev in trajnostni razvoj gozdov v smislu njihove biološke pestrosti ter vseh ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij.
- Ohranitev naravnega okolja in ekološkega ravnotežja v krajini.
- Ohranitev poseljenosti in kultiviranosti krajine ter izboljševanje kakovosti življenja na podeželju

Lovstvo

- Ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, in kjer je to potrebno izboljševanje stanja, z usmerjanjem razvoja populacij divjadi.

Ribištvo

- Vzpostavitev upravljanja sladkovodnih ribjih populacij na podlagi strokovno in pregledno določenih velikosti populacij rib, ob upoštevanju ekoloških procesov v vodnih ekosistemih, naravne nosilne kapacitete okolja in naravovarstvenih smernic, tako da se ohranjanja biotska raznovrstnost.
- Zagotovitev trajnostne rabe biotskih virov, ki so predmet morskega ribolova in nabiralništva morskih organizmov, in ohranjene biotske raznovrstnosti v morskih in obalnih habitatnih tipih.

Upravljanje z vodami

- Urejanje in varovanje voda na način, ki ohranja biotsko raznovrstnost ter zagotovitev trajnostne rabe voda.
- Celovito upravljanje voda, ki upošteva njihovo dinamiko in naravne procese ter medsebojno povezanost in soodvisnost pripadajočih habitatnih tipov.

Industrija in energetika

- Zagotovitev konkurenčnosti industrije s trajnostnim razvojem, ki ohranja tudi biotsko raznovrstnost.
- Zagotovitev dolgoročno zanesljive in zadostne energetske oskrbe, ki je sprejemljiva za okolje in ohranja biotsko raznovrstnost, ter učinkovite rabe energije.

Promet

- Zagotovitev mobilnosti ljudi in tovora, ki ohranja biotsko raznovrstnost

Turizem

- Oblikovanje bolj uravnotežene in trajnostno usmerjene turistične ponudbe z vpletanjem naravnih znamenitosti vanjo ter upoštevanjem potenciala vse države in ogroženosti posameznih znamenitosti.

5. 2. 3 Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi

Zakonodajni in ekonomski mehanizmi

- Uveljavitev ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki jih predvideva Zakon o ohranjanju narave.
- Uveljavitev ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo njenih sestavin, ki jih predvideva NPVO.

Urejanje prostora

- Ustrezna vključitev skrbi za ohranjanje biotske raznovrstnosti v prostorske akte in v postopke priprave prostorskih planskih in izvedbenih aktov (npr. študije ranljivosti, celovite presoje vplivov na okolje in presoje vplivov na okolje), še posebno na zavarovanih in mednarodno pomembnih območjih.
- Zagotovitev vključevanja javnosti v postopke priprave in sprejemanja prostorskih aktov.

Regionalni razvoj

- Postavitev regionalnega razvoja na načelih trajnostnega razvoja.
- Spodbuditev razvoja dejavnosti, ki izkoriščajo razvojne možnosti območij z ohranjeno biotsko raznovrstnostjo tako, da raznovrstnosti ne ogrožajo, in so umeščene v prostor tako, da jo hkrati ohranjajo.

Monitoring

- Izpopolnitev seznama vrst in populacij v Sloveniji.
- Spremljanje stanja biotske raznovrstnosti na osnovi sklopa kazalcev.
- Spremljanje vplivov najpomembnejših pritiskov na biotsko raznovrstnost na podlagi sklopa kazalcev.
- Spremljanje odzivov na zmanjševanje pritiskov, tudi pripravljenost družbe za spreminjanje ustaljenih vedenjskih vzorcev.
- Zagotovitev dostopnosti interpretacij zbranih podatkov in po potrebi podatkov samih.

Raziskovanje in razvoj tehnologij

- Širitev raziskav ogroženosti in relevantnih pritiskov na sestavine biotske raznovrstnosti ter njihovih vzrokov.
- Razvoj orodja in alternativ za partnerje pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in rabi njenih sestavin, z raziskovanjem čistih tehnologij in varstvenih tehnologij ex-situ vred.
- Širitev ustreznih temeljnih raziskovalnih programov na področjih sistematike, evolucijske biologije, fiziologije, ekologije in genetike.
- Zagotovitev dostopnosti izsledkov raziskav in študij za odločanje.

Pravice do uporabe znanja

- Omogočanje dostopa do genskih virov z okolju primerno uporabo tehnologij.

Izobraževanje in komuniciranje

- Povečevanje števila ozaveščenih zainteresiranih skupin ljudi, ki se zavedajo pomena biotske raznovrstnosti in poznajo aktivnosti, s katerimi jo pomagajo ohranjati ali jo lahko ogrožajo.
- Zagotovitev specifičnega strokovnega znanja za ohranjanje biotske raznovrstnosti med akterji, ki kakor koli poklicno posegajo v biotsko raznovrstnost ali vplivajo nanjo.
- Zagotovitev zadovoljive stopnje splošne izobrazbe o okolju, biologiji in biotski raznovrstnosti na vseh stopnjah izobraževanja.

Izmenjava informacij in sodelovanje

- Omogočitev podpore odločanju na podlagi dostopnih informacij, primerjave med informacijami in znanjem ter nadgradnjo in integracijo le-tega, kakor tudi preprečitev podvajanja dela.

Mednarodno sodelovanje

- Krepitev mednarodnega sodelovanja in izboljševanje njegovih rezultatov na posameznih ravneh in med njimi.

5.3 Cilji Programa upravljanja območij Natura 2000

Na območjih Natura veljajo splošni varstveni cilji, ki so določeni in so enotni za celotno območje. Varstveni cilji območja so določeni tako, da prispevajo k ohranjanju ali doseganju ugodnega stanja ohranjenosti vrste ali habitatnega tipa (kar se določa na ravni biogeografske regije v državi). Program upravljanja določa podrobnejše varstvene cilje. Cilji in ukrepi se praviloma nanašajo na vsako vrsto oziroma habitatni tip na vsakem območju Natura 2000, izhajajo pa iz varstvenih ciljev v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih. Glede na stanje v naravi, podrobnejši varstveni cilji določajo ali je treba zatečeno stanje ohranjati, obnoviti ali izboljšati, da bi vrste oziroma habitatni tipi ostali ali se povrnili v ugodno stanje ohranjenosti. Podrobnejši varstveni cilji so določeni na podlagi referenčnih vrednosti ugodnega stanja. Varstveni cilji ugodnega stanja na podlagi referenčnih vrednosti opredeljujejo ključne zahteve, ki morajo biti izpolnjene, da je vrsta oziroma habitatni tip v ugodnem stanju. Opredeljujejo velikost populacije (ki pri vrstah z naravnim nihanjem velikosti populacije predstavlja večletno povprečje), velikost habitata oziroma habitatnega tipa in za vsako vrsto oziroma habitatni tip specifične strukture v habitatu ter rabo.

Cilji in ukrepi programa upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji so dostopni na povezavi: http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_Pril6.1CiljiUkrepi.xlsx

5. 4 Predlagani cilji posodobljene strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti

Overall national target A: Improvement of conservation status of species and of their habitats

- *Detailed national target 1:* By 2025, the status of habitat types and species, including their genetic diversity will improve and/or will be maintained
- *Detailed national target 2:* By 2025 agriculture, forestry, water management and fisheries sectors will increase inclusion of conservation of species and habitat types of national and wider (EU) importance into their plans and programmes
- *Detailed national target 3:* By 2020 the invasive alien species and their pathways will be identified. By 2025, the invasive alien species and their pathways will be brought under control

Overall national target B: Knowledge, understanding and awareness on biodiversity and its importance will increase at all levels of society

- *Detailed national target 4:* By 2020, a national program on research and monitoring of biodiversity will be established
- *Detailed national target 5:* By 2025, the biodiversity will be a part of compulsory education programmes
- *Detailed national target 6:* By 2025, public will be adequately informed about importance of biodiversity
- *Detailed national target 7:* By 2025, promotion of biodiversity will increase and good practices that support it will be rewarded

Overall national target C: For conservation of biodiversity, the interdisciplinary and cross-sectoral cooperation and application of comprehensive approach will improve

- *Detailed national target 8:* By no later than 2025, the biodiversity values will be
- *Detailed national target 9:* By 2020, the existing protected areas and Natura 2000 sites will be preserved through efficient management
- *Detailed national target 10:* By 2025, traditional knowledge scientific research, innovations and new technologies will be involved into conservation of biodiversity

Overall national target D: Stimulative financial incentives will be provided for biodiversity conservation

- *Detailed national target 11:* By no later than 2020, the subsidies and incentives harmful to biodiversity will be identified and removed
- *Detailed national target 12:* By 2025, a sustainable financial resources for research activities, programmes and projects that support conservation of biodiversity will be provided

6 Kako sta nacionalna strategija in akcijski načrt posodobljena, da vključujeta globalne biodiverzitetne cilje ter da služita kot učinkovit inštrument za vključevanje biodiverzitete v druge sektorje?

Nova strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki je v pripravi, upošteva globalne biodiverzitetne cilje. V pripravo nove strategije so aktivno vključeni predstavniki drugih sektorjev, tako da ocenjujemo, da bodo tako oblikovani cilji in ukrepi za njihovo doseganje dobro izhodišče tudi za boljše vključevanje biotske raznovrstnosti v politike in strateške dokumente drugih sektorjev.

Posodobljena strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti do leta 2025 je še v pripravi. V primerjavi s preteklo SOBR, so predlagani cilji nove strategije bolj osredotočeni na izvajanje globalnih ciljev. Predlogi krovnih in podrobnih ciljev so predstavljeni v odgovoru na vprašanje 5. V tem poglavju podajamo pregled pokritosti predlaganih nacionalnih ciljev z globalnimi in EU cilji ohranjanja biotske raznovrstnosti do leta 2020. Medsektorsko sodelovanje je vključeno v večino ukrepov, ki so vezani na posamezne usmeritve predloga posodobljene SOBR.

Preglednica 2: Mapping of national targets/objectives to global and EU biodiversity targets

National strategy targets or objectives (proposal)	Corresponding EU targets	Corresponding Aichi targets
Overall national target A:		
Improvement of conservation status of species and of their habitats		
<i>Detailed national target 1:</i>	1, 2, 3	5, 11, 12, 13, 15
By 2025, the status of habitat types and species, including their genetic diversity will improve and/or will be maintained		
<i>Detailed national target 2:</i>	1, 2, 3, 4	4, 6, 7, 8, 13
By 2025 agriculture, forestry, water management and fisheries sectors will increase inclusion of conservation of species and habitat types of national and wider (EU) importance into their plans and programmes		
<i>Detailed national target 3:</i>	1, 2, 5	9, 19
By 2020 the invasive alien species and their pathways will be identified. By 2025, the invasive alien species and their pathways		

will be brought under control

Overall national target B:
Knowledge, understanding and awareness on biodiversity and its importance will increase at all levels of society

Detailed national target 4: 1, 2, 3, 4, 5, 6 1,2

By 2020, a national program on research and monitoring of biodiversity will be established

Detailed national target 5: 1, 2, 3, 5, 6 1, 19

By 2025, the biodiversity will be a part of compulsory education programmes

Detailed national target 6: 3, 5 1, 19

By 2025, public will be adequately informed about importance of biodiversity

Detailed national target 7: 1, 2, 3, 4 1, 2, 18, 19, 20

By 2025, promotion of biodiversity will increase and good practices that support it will be rewarded

Overall national target C:
For conservation of biodiversity, the interdisciplinary and cross-sectoral cooperation and application of comprehensive approach will improve

Detailed national target 8: 1, 2, 3 2, 4, 16, 17

By no later than 2025, the biodiversity values will be intergrated into relevant national and local strategies and decision making processess

Detailed national target 9: 1, 2, 3, 4 2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15

By 2020, the existing protected areas and Natura 2000 sites will be preserved through efficient management

Detailed national target 10: 1, 2, 3, 4 18, 19

By 2025, traditional knowledge scientific research, inovations and new technologies will be involved into conservation of biodiversity

Overall national target D:

Stimulative financial incentives will be provided for biodiversity conservation

Detailed national target 11: 1, 2, 3 3, 20

By no later than 2020, the subsidies and incentives harmful to biodiversity will be identified and removed

Detailed national target 12: 1, 4, 5, 6 3, 20

By 2025, a sustainable financial resources for research activities, programmes and projects that support conservation of biodiversity will be provided

Za vsak podrobni nacionalni cilj naveden v tej tabeli je predvidenih več usmeritev na katere se navezujejo posamezni ukrepi (akcijski načrt). Glede na omejenost človeških in finančnih virov, je bilo v procesu priprave posodobljene SOBR izpostavljeno, da se moramo osredotočiti na tista področja oz. podporne dejavnosti (sektorje), ki so bili pri izvajanju pretekle strategije slabo pokriti ali so ključni za izboljšanje stanja. V nadaljevanju navajamo predlagane ukrepe posodobljene SOBR, ki so neposredno vezani na vključevanje biotske raznovrstnosti v druge sektorje:

Splošni ukrepi za izboljšanje vključenosti biotske raznovrstnosti v druge sektorje:

- Vsebine BR do leta 2025 smiselno vključiti v vse ključne strategije v državi,
- Specifične ukrepe za ohranjanje ogroženih habitatnih tipov vgraditi v vse programe in plane, ki urejajo upravljanje z naravnimi viri in prostorsko načrtovanje,
- Zagotoviti vključevanje zavez o ohranjanju BR v sektorske akcijske načrte,
- Oblikovati medsektorsko skupino, ki bo skrbela za izvajanje SOBR v Sloveniji,
- Zagotoviti, da bo medsektorska skupina, ki bo sestavljena iz glavnih deležnikov (predstavniki ministrstev, raziskovalnih inštitucij, univerz, upravljavci zavarovanih območij, nevladne organizacije), na vsake 2 leti pregledala kakšno je stanje BR in izdala o tem priporočilo,
- Sodelovati pri spodbujanju krepitve zmogljivosti upravljaljskih skupin in njihovih rednih izobraževanjih in usposabljanjih.

Ukrepi za boljšo vključenost odločevalcev

- Vsakih 5 let preveriti javno mnenja o BR.
- Rezultate javnomnenjskih anket smiselno prenesti do odločevalcev na vseh ravneh odločanja.

Ukrepi vezani na kmetijstvo:

- V kmetijski program razvoja podeželja po letu 2020 (oz. ob prvi spremembi obstoječega programa) vnesti dodatne usmeritve za varstvo habitatnih tipov na Natura 2000 območja in zavarovana območja,
- Povečati obseg reje in uporabe slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali z namenom ohranjanja genske raznovrstnosti v kmetijstvu,
- Povečati obseg površin za vzgojo slovenskih avtohtonih in tradicionalnih domačih rastlinskih sort,
- Promovirati slovenske avtohtone in tradicionalne pasme in sorte,
- Vzdrževati in posodablјati sistem biološke varnosti,
- Varovati kmetijsko krajino z mehanizmi navzkrižne skladnosti ter ozaveščanjem kmetov,
- Spodbuditi ekstenzivno pašo na območjih, kjer je bilo pašništvo opuščeno v zadnjih letih,

- Ohraniti, vzpostaviti in vzdrževati robne habitate (npr. mejic),
- Dosledno izvajati ozelenitev in kontrolo nad prepovedjo preoravanja,
- Sodelovati pri izboljšanju kapacitet kmetov pri uporabi tradicionalnih znanj za ohranjanje biotske raznovrstnosti

Ukrepi vezani na gozdarstvo:

- V okviru gospodarjenja z gozdovi je potrebno izboljšati izvajanje specifičnih zahtev nekaterih specializiranih kvalifikacijskih Natura 2000 habitatnih tipov,
- Določiti posebej vredne habitate za živali gozdnega prostora oziroma ekocelice z namenom ohranjanja BR,
- Ukrepe za varstvo BR prednostno izvajati v državnih gozdovih,
- Razglasiti gozdne rezervate, ki bodo služili namenom varstva BR.

Ukrepi vezani na ribištvo:

- V Programu upravljanja rib v celinskih vodah RS za obdobje do leta 2021 še povečati vključenost vsebin BR,
- Vključiti znanstveno sodelovanje, da bo ekološki pristop podpiral trajnostni donos.

Ukrepi vezani na gospodarjenje z vodami:

Ukrepi vezani na gospodarjenje z vodami:

- Zagotoviti zveznost in prehodnost vodotokov – pogoje za prosto razporejanje vodnih organizmov,
- Zagotoviti načrtovanje in izvedbo ureditev vodotokov na način, da se v največji možni meri ohranja naravna hidromorfologija strug ter pestrost vodnih habitatov,
- Z ukrepi renaturacij ponovno vzpostaviti funkcionalne vodne habitate,
- Zagotoviti jasna navodila izvajalcem del (dosežena z medsektorskim usklajevanjem) in strokovni nadzor pri vseh načinih urejanja vodotokov, izvajanju rab vode in upravljanja z obrežno vegetacijo,
- Vzpostaviti učinkovit inšpekcijski nadzor pri izvedbi del v vodotokih in izvajanju rab vode,
- Upoštevati kumulativne vplive izvedenih posegov in obstoječih rab vode na posameznih vodotokih in porečjih.

Ukrepi za medsektorsko sodelovanje na področju invazivnih tujerodnih vrst (ITV)

- Delo s področja ITV uskladiti med sektorji in tudi med nevladnimi organizacijami, lokalnimi skupnostmi, stroko in privatnimi podjetji zavodi ter drugimi deležniki,
- Izobraževati in ozaveščati širše javnosti o problematiki ITV (kaj to je, zakaj je to problem, kaj lahko vsak stori, ...),
- Vključevati javnosti pri preprečevanju, naselitvi, širitvi ITV (pridobiti podporo pri in za izvajanje ukrepov) in zbiranju podatkov o ITV,
- Vzpostaviti sistem za spremljanje opozoril in obveščanje, ki bo podprt s sistemom monitoringa (s poudarkom na ključnih mestih vnosa) in inšpekcijskega nadzora,
- Vzpostaviti sistem hitrega odziva ob zaznani naselitvi oziroma ob opozorilu o ITV (določitev aktivnosti za preprečitev, odstranitev, kontrolo ali zadrževanje),
- Dopolniti sistem namernega vnosa in naselitve v sodelovanju z drugimi sektorji (zdravstvo, veterina, carina, kmetijstvo),
- Spodbujati in sodelovati pri krepitvi zmogljivosti, učinkovitosti ter uspešnosti ustanov in posameznikov, ki sodelujejo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Ukrepi za medsektorsko sodelovanje na področju izobraževanja in ozaveščanja javnosti

- Pri opravljanju nalog iz naslova ohranjanja biotske raznovrstnosti spodbujati vključevanje prostovoljcev (t.i. citizen science),
- Zagotoviti vključenost izobraževanja o pomenu biotske raznovrstnosti v vse izobraževalne programe formalnega izobraževanja in izboljševanje kvalitete izvajanja,
- V sklopu trajnega usposabljanja kadrov zagotoviti enotno strokovno izobraževanje s področja biotske raznovrstnosti,

- Pripraviti vsebine biotske raznovrstnosti, ki bodo smiselno vključene v naravoslovne predmete na vseh ravneh izobraževanja.
- Zagotoviti, da kjer še ni, ekologije in okoljevarstva z varstvom narave postane obvezna sestavina predmetov naravoslovje, biologija in predmetov za tehnologije, ki so povezane s posegi v naravno okolje,
- Zagotoviti, da bo poudarek pri spoznavanju lokalne biotske raznovrstnosti, njenih funkcij ter soodvisne povezanosti na lokalni in globalni ravni,
- Preko posredovalnice znanja in informacij skrbeti za sprotno obveščanje javnosti o novostih na področju biotske raznovrstnosti in o možnostih sodelovanja pri različnih akcijah in postopkih odločanja, ki so vezani na ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- Zagotoviti promocijo biotske raznovrstnosti na spletnih straneh javnih služb, in predstavitev povezave med ohranjanjem biotske raznovrstnosti in dostopu do kvalitetnih ekosistemskih storitev,
- Izdelati seznam poklicev in služb (npr. koncesionarji pri urejanju vodotokov), ki so povezani z biotsko raznovrstnostjo in pripraviti na njihovo specifično področje dela vezane vsebine, ki bodo vključene v njihovo izobraževanje in ozaveščanje,
- Zagotoviti kvalitetno izvajanje vsebin o pomenu biotske raznovrstnosti poklice v izobraževalnih programih formalnega izobraževanja za izbranepoklice,
- Zagotoviti in izvajati trajno vključevanje vsebin biotske raznovrstnosti v delovanje izbranih poklicev in služb,
- Spremljati aktivnosti služb v sklopu javnega sektorja, ki so povezane z izobraževanjem/ozaveščanjem različni javnosti in po potrebi povečati ali izboljšati sodelovanje.

Ukrepi za medsektorsko sodelovanje na področju turizma

- Vključevati vsebine biotske raznovrstnosti v načrte turizma in sodelovati pri identifikaciji potencialnih območij za njegov razvoj.
- Izboljšati programe promocije biotske raznovrstnosti za obiskovalce zavarovanih območij in Natura 2000 območij, ki naj bodo vključeni v programe upravljanja.

Ukrepi za boljšo vključenost javnosti v aktivnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti

- Razvijati mrežo prostovoljcev in programov za prostovoljce (sodelovanje pri inventarizacijah, spremljanju stanja, izobraževanju), da bodo lahko aktivno prispevali k ohranjanju biotske raznovrstnosti,
- Pripraviti delavnice in srečanja med predstavniki medijev, pristojnih ministrstev, javnih služb, podjetij in nevladnih organizacij, ki delujejo na področju varovanja narave, z namenom iskanja možnosti sodelovanja,
- Izboljšati sodelovanje z mediji,
- Oblikovati nagrado, ki bo podeljena za dosežke na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti,
- Zagotoviti davčne olajšave za nagrajence (najboljše prakse).

Ukrepi vezani na prostorsko načrtovanje in ohranjanje krajine

- Vključiti vsebine biotske raznovrstnosti v programe na državni ravni ter v državno in občinsko prostorsko načrtovanje.
- Dosledno izvajati presoje vplivov na okolje in presoje sprejemljivosti na Natura 2000 območjih in zavarovanih območjih za:
  - operativne programe,
  - državne prostorske načrte,
  - občinske prostorske načrte.
- Izboljšati kvaliteto okoljskih poročil - uvesti sistem recenzij,
- Zmanjšati in preprečiti škodljive učinke prostorskih posegov na krajino,

- Izvajati presojo vplivov na okolje in presojo sprejemljivosti ter predhodnih postopkov za javne in zasebne projekte/posege v prostor,
- V sklopu prostorskega načrtovanja in rabe prostora ohranjati mozaičnost krajine in prepoznati krajinske prvine, ki pripomorejo k biotski raznovrstnosti.

Ukrepi vezani na sodelovanje za blaženje vplivov podnebnih sprememb

- Spodbujati povezanost raziskav s področja biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb oz. ekosistemskih storitev,
- Ozaveščati širšo javnost o vplivih, ki jih imajo podnebne spremembe na biotsko raznovrstnost ter o pomenu manjšega ogljičnega odtisa za ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev.

7. Katere ukrepe je sprejela in izvedla država za izvajanje konvencije od 4. nacionalnega poročila ?

Slovenija je sprejela številne pravne predpise, ki so pomembni za ohranjanje biotske raznovrstnosti, strateške in programske dokumente. Prizadevali smo si zagotoviti javna finančna sredstva, s katerimi bi bilo omogočena čim boljša osnova za izvajanje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v skladu s konvencijo.

7.1 Zakonodajni ukrepi povezani z izvajanjem konvencije, ki so bili sprejeti v obdobju od 4. nacionalnega poročila

- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 33/13, 99/13) S predlagano uredbo se spreminjata obe prilogi Uredbe z novima prilogama. V prilogah se določajo ekološko pomembna območja, pri čemer le-ta ustrezajo prostorskim dopolnitvam in spremembam območij Natura 2000, ki so bile sprejete aprila 2013. S predlagano uredbo so pripravljene še zahtevne tehnične spremembe: enotno geografsko pojmovanje ekološko pomembnih območij in njihova grafična razdelitev. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=115209#!Uredba-o-spremembah-Uredbe-o-ekolosko-pomembnih-obmocjih>, <http://www.uradni-list.si/1/content?id=112904>
- Pravilnik o evidenci o oškodovancih, izvedenih zaščitah in ukrepih ter sklenjenih sporazumih o odškodninah zaradi škode, povzročene po živalih zavarovanih prosto živečih vrst (Uradni list RS, št. 23/15). Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ohranjanju narave – ZON-C (Uradni list RS, št. 46/14 z dne 23. 6. 2014) je bil dopolnjen z novim členom, ki določa, da pristojno ministrstvo zaradi reševanja zahtevkov in izvajanja drugih pristojnosti glede odškodnin za zavarovane živalske vrste upravlja evidenco o oškodovancih, izvedenih zaščitah in ukrepih ter sklenjenih sporazumih o odškodninah. Evidenca se uporablja za reševanje odškodninskih zahtevkov, statistične namene ter za sprejemanje in izvajanje ukrepov za preprečitev nadaljnje škode. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=121184#!>
- Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 75/13 in 46/14 Naravni rezervat Škocjanski zatok pri Kopru je že zavarovan z Zakonom o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki je prenehal veljati. Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok je akt o zavarovanju, pripravljen na podlagi ZON, pri čemer je po svoji vsebini sprememba akta o zavarovanju. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=114418>

- Uredba o Naravnem rezervatu Zelenci (Uradni list RS, št. 53/13), Ker ima območje status naravne vrednote državnega pomena, je za izvajanje ukrepov varstva pristojna država. Zakonodajca dopušča možnost, da zavarovano območje kot ukrep varstva narave, tudi na naravni vrednoti državnega pomena, ustanovita skupaj država in lokalna skupnost. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=113658>
- Uredba o načrtu upravljanja Krajinskega parka Sečoveljske soline za obdobje od 2011 do 2021 (Uradni list RS, št. 53/11). Načrt upravljanja Krajinskega parka Sečoveljske soline je kot priloga sestavni del Uredbe. Je programski akt, v katerem se za obdobje 10 let opredeljuje vizijo varstva in razvoja krajinskega parka. Načrt upravljanja določa tudi podrobne varstvene režime ter usmeritve za dejavnosti, posege in ravnanja in jih umešča v prostor. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=104419>
- Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv (Uradni list RS, št. 58/11). S to uredbo se ureja predvsem status zavarovanja gomoljik, da bi jih bilo možno omejeno ter nadzorovano izkoriščati in z njimi trgovati. Uredba določa, da se tiste vrste, ki so ogrožene zaradi nabiranja, zavaruje, izjeme pa dovoli le za znanstveno raziskovalne in izobraževalne namene. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=104639>
- Uredba o ravnanju in načinih varstva pri trgovini z živalskimi in rastlinskimi vrstami - (Uradni list RS, št. 78/12). Glede na izražene potrebe uporabnikov in navedene pravne temelje EU, ki to dopuščajo, je osrednja vsebina te uredbe ureditev postopka za pridobitev vnaprej izdanih potrdil ter pravice in dolžnosti upravičencev v zvezi z njimi. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110129>
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 23/15). Minister za okolje in prostor je izdal dopolnjen Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, s katerim je določil dele narave, ki so zaradi svojih lastnosti spoznani za naravne vrednote, jih razvrstil na naravne vrednote državnega in naravne vrednote lokalnega pomena ter uredil podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve in druga obvezna pravila ravnanja za njihovo varstvo. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=121181#!>
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 15/14). S to uredbo se zaradi uskladitve z zahtevami Direktive 2013/17/EU dopolnjuje seznam vrst zaradi pristopa Republike Hrvaške k EU. <http://www.uradni-list.si/1/content?id=116473>

Uredba, ki določa posebna varstvena območja (območja Nature 2000) in varstvene cilje na teh območjih ter varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, in druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij. Ta uredba določa tudi pravila določanja potencialnih posebnih ohranitvenih območij in potencialna posebna ohranitvena območja ter način njihovega varstva. Uredba je bila v poročevalskem obdobju večkrat spremenjena ali dopolnjena, z naslednjimi akti:

- Uredba o spremembah in dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 8/12 z dne 3. 2. 2012),
- Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 33/13 z dne 19. 4. 2013),
- Popravek Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 35/13 z dne 26. 4. 2013),
- Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 3/14 z dne 10. 1. 2014)

7.2 Načrti, strateški in planski dokumenti

- Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov, 2013
Posebno varstveno območje (območje Natura 2000), je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju EU pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic (posebno območje varstva) in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebno ohranitveno območje). Zaradi vpliva posebnih varstvenih območij in potencialnih posebnih ohranitvenih območij na lokalne skupnosti, kjer se ta območja nahajajo, sprejme vlada načrt, s katerim se ugotovijo posledice na socialne in gospodarske razmere ter določijo ustrezni razvojni ukrepi. Ta načrt mora biti sprejet pred določitvijo posebnih varstvenih območij, v primerih potencialnih posebnih ohranitvenih območij pa pred potrditvijo s strani pristojnega organa EU.
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/ohranjanje_narave/nacrt_ugotavljanja_posledic_vpliva_natura2000.pdf
- Operativni program: Program upravljanja območij Natura 2000 (2015 – 2020). Obveznost varstva posebnih varstvenih območij – območij Natura 2000 – izhaja iz Direktive Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v povezavi z Direktivo Sveta 79/409/EGS o ohranjanju prosto živečih ptic. Direktiva o habitatih nalaga državam članicam, da preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja Natura 2000 določena, če bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive. Ta določba velja za predloge posebnih varstvenih območij v skladu s kriteriji in postopkom iz Direktive o habitatih in za območja, določena v skladu z Direktivo o pticah. Obveznosti obeh direktiv so v celoti prenesene v slovenski pravni red s predpisi o ohranjanju narave.
http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_ProgramNatura.pdf
- Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013–2017
Cilj akcijskega načrta je dolgoročna ohranitev populacije volka v Sloveniji ob najmanjših mogočih konfliktih s človekom. Akcijski načrt kot operativni del Strategija ohranjanja volka (*Canis lupus*) v Sloveniji (2009) navaja konkretne dejavnosti in ukrepe, ki bodo pripomogli k uresnitvi temeljnega cilja akcijskega načrta, izvajalce ter časovni in finančni okvir za izvedbo teh ukrepov. Priprava načrta je potekala v okviru projekta Life+ Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji (2010–2013) – SloWolf, ki ga sofinancirata Evropska komisija in Slovenija.
http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017.pdf

7.2.1 Upravljanje naravnih parkov

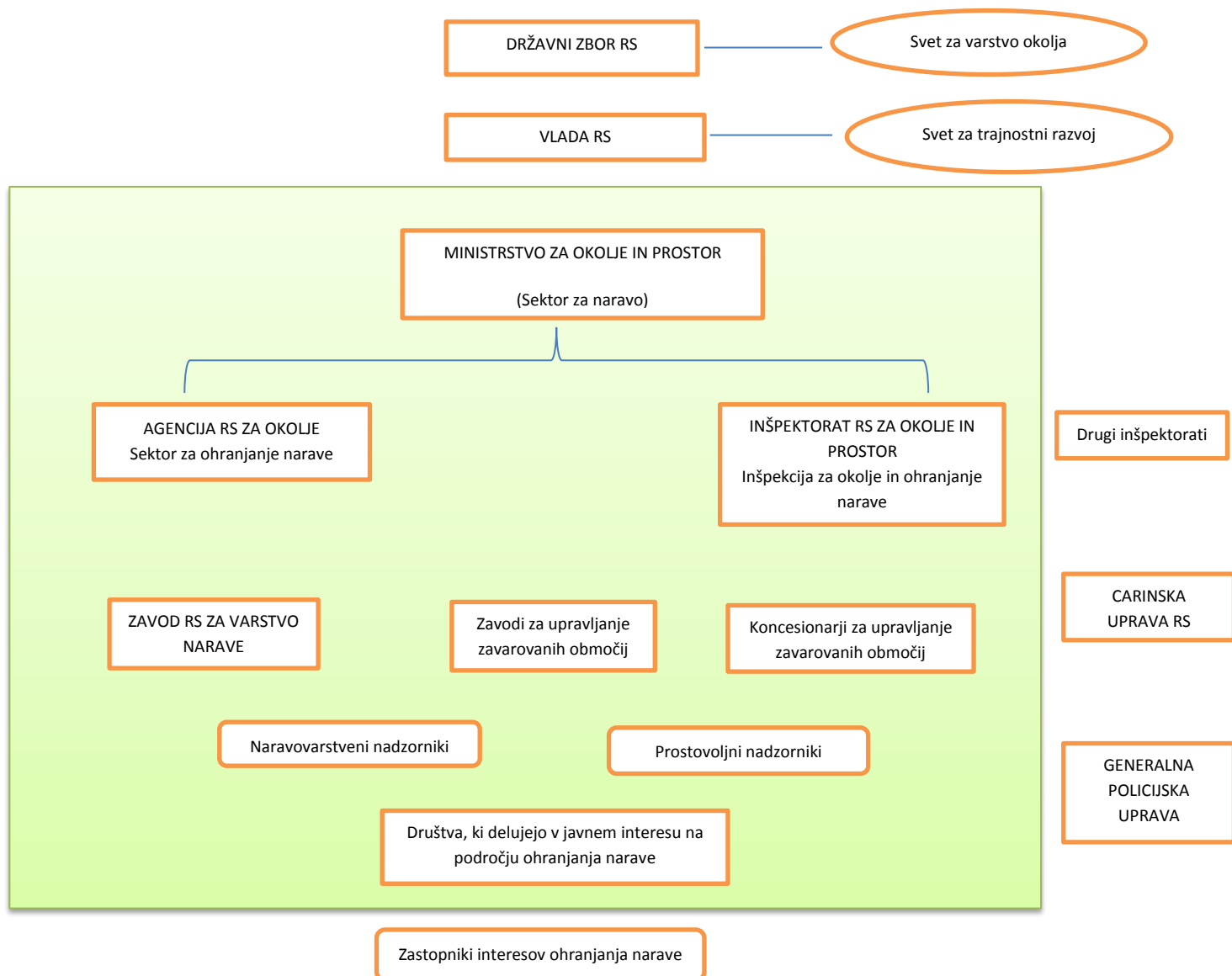
- Triglavski narodni park: Sklep o začetku postopka priprave načrta upravljanja Triglavskega narodnega parka (februar 2011)
  - Sklep o začasnih upravljaljskih smernicah Triglavskega narodnega parka
- Krajinski park Ljubljansko barje: Sklep o določitvi začasnih upravljaljskih smernic za Krajinski park Ljubljansko barje (oktober 2011)

7.3 Institucionalni mehanizmi za izvajanje konvencije in kadrovska struktura javne službe ohranjanja narave v Sloveniji

Vse inštitucije sistema varstva narave v Republiki Sloveniji so vzpostavljene. Sočasno z izvajanjem Zakona o ohranjanju narave, je potekala tudi integracija Republike Slovenije v mednarodne organizacije na področju varstva narave ter priprave na članstvo v Evropski uniji. Za izvajanje skupne zakonodaje Unije ter zlasti v obdobju priprav na predsedovanje Svetu Evropske unije v prvi polovici leta 2008, smo potrebovali večje število strokovnih kadrov na tem področju. Ta proces je bil zaključen s koncem predsedovanja Svetu Evropske unije, s tem pa so se izčrpale možnosti zaposlovanja v javni službi varstva narave. Kadrovska okrepitev v obdobju priprav na predsedovanje in v času predsedovanja Svetu EU, je bila zgolj začasna. Število zaposlenih na Ministrstvu za okolje in prostor, ki je pristojno za izvajanje konvencije se je od leta 2009 zmanjševalo. Zaradi finančne in gospodarske krize, ki je v obdobju poročanja izrazito prizadela Slovenijo, se je razpoložljivost javnih sredstev na področju varstva narave in s tem tudi možnosti novih zaposlitev v poročevalskem obdobju zmanjšala.

Shema 2 Pregledna skica organov in organizacij za izvajanje nalog povezanih z ohranjanjem biotske raznovrstnosti v Sloveniji⁴⁷

Preglednica 3: Pregled kadrovske strukture po obstoječih javnih službah varstva narave v Sloveniji (stanje, december 2013)

	št. zaposlenih na strokovnih delovnih mestih	št. zaposlenih na splošnih delovnih mestih	št. zaposlenih na nadzornih delovnih mestih
Ministrstvo za okolje in prostor – Sektor za ohranjanje narave	13	3	
Agencija RS za okolje – Sektor za varstvo narave	15	1	
Zavod RS za varstvo narave	64	13	
Javni zavodi za upravljanje zavarovanih območij	59	20	35
Skupaj po del. mestih	151	37	35
Skupaj			225

7.4 Mehanizmi financiranja

V Republiki Sloveniji je varstvo narave praviloma in pretežno neprofitna dejavnost, ki jo morajo zagotavljati država in lokalne skupnosti v skladu s svojimi pristojnostmi. Sistem financiranja poteka praviloma preko državnega proračuna. Država zagotavlja sredstva za ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot, opravljanje javne službe ohranjanja narave ter za odškodnine. Lokalna skupnost pa zagotavlja sredstva za ukrepe varstva naravnih vrednot, opravljanje javne službe ohranjanja narave ter za odškodnine, če se nanašajo na varstvo naravnih vrednot. Zakon o ohranjanju narave dopušča oziroma predvideva tudi druge vire financiranja javne službe ohranjanja narave in jih ureja pri financiranju zavodov kot izvajalcev dejavnosti javne službe. Sem sodijo plačila za opravljene storitve, dotacije, donacije in drugi zakonsko dopuščeni viri. Poleg sistema javnega, neposrednega in namenskega financiranja dejavnosti varstva narave, je enako pomembno tudi financiranje dejavnosti in aktivnosti varstva narave s sredstvi, ki se zagotavljajo iz različnih drugih virov, zlasti mednarodnih finančnih virov, iz tujih ali domačih dotacij, sponzorstev. Ta sredstva lahko koristijo javne ustanove, lokalne skupnosti, nevladne organizacije, podjetja ali posamezniki. Pomembni viri so Evropski sklad za regionalni razvoj, Program razvoja podeželja, program LIFE, Kohezijski sklad, Finančna mehanizma EGP in Norveške ter Švicarski prispevek⁴⁸.

Mehanizem »Business & Biodiversity« v Sloveniji ni zaživel oz. obstaja v tako majhnem obsegu, da ni omembe vreden. Plačevanje za ekosistemske storitve v Sloveniji še ni razvito, predstavlja pa potencialno možnost za financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti⁴⁹.

7.4.1 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v zavarovanih območjih

Ustanovitev novih zavarovanih območij se praviloma financira iz proračunskih virov. Ukrep ustanovitve novega zavarovanega območja pa je lahko uspešnejši, če se za to pridobi tudi projektna sredstva, s katerimi se v ustanovitev aktivneje vključi lokalno prebivalstvo in ključne interesne skupine. Za pripravo načrtov upravljanja obstoječih zavarovanih območij se dodatna sredstva lahko pridobijo za pripravo podrobnejše ocene stanja in pomoč pri opredelitvi ciljev in ukrepov. Za pripravo

podrobnejše ocene stanja ter opredelitev ciljev in ukrepov je mogoče pridobiti tudi mednarodna sredstva. Sredstva je mogoče pridobiti za teme, povezane s poglobljenim ukvarjanjem s posamezno vrsto ali skupino vrst oz. habitatnih tipov. Možni evropski viri financiranja so v okviru programov teritorialnega sodelovanja Evropskega sklada za regionalni razvoj (zlasti čezmejno sodelovanje, pomembno pa je tudi transnacionalno sodelovanje), v primeru zagotovitve zadostnih sredstev v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 za tako imenovano zeleno infrastrukturo za doseganje ciljev območij Natura 2000, zlasti iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pomemben vir so zagotovo tudi sredstva programa LIFE. Za vsebine, ki prispevajo k pripravi kakovostnih načrtov upravljanja, je po dogovoru z državami donatoricami možno nameniti tudi pomemben del finančnih mehanizmov (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP). Na podlagi sodelovanja z državami Zahodnega Balkana postane Slovenija upravičena tudi do nekaterih sredstev, ki ji sami sicer niso dostopna (npr. v okviru LifeWeb Initiative CBD, Mava Foundation). Možnosti za financiranje pogodbenih ukrepov, ki niso upravičeni za financiranje iz kmetijsko-okoljskih, gozdarsko-okoljskih in ribiško-okoljskih ukrepov, obstajajo tudi v okviru prijave in izvajanja ustreznega projekta LIFE. Na zavarovanih območjih lahko poteka tudi program LEADER, ki je odličen instrument za doseganje naravovarstvenih ciljev. Vključuje lahko pridobivanje strokovnih znanj, animacijo območij za vzpostavitev javno-zasebnih lokalnih partnerstev, njihovo vodenje ipd., biti pa morajo vključena v lokalno razvojno strategijo lokalnih akcijskih skupin. Za izvedbo in ključne izboljšave sistema naravovarstvenega nadzora je možno pridobiti tudi sredstva programa LIFE. Iz programov EU, namenjenih mladim, je mogoče financirati usposabljanje potencialnih oz. bodočih nadzornikov – ti. mladi nadzorniki, doslej na primer program Mladi v akciji (*Youth in Action Programme*)⁵⁰.

7. 4. 2 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v jamskih ekosistemih

Pri financiranju ukrepov za ohranjanje jamskih ekosistemov so poleg proračunskih sredstev pomembni zlasti finančni viri EU, predvsem za ureditev jamske infrastrukture. Pomembni viri so programi teritorialnega sodelovanja Evropskega sklada za regionalni razvoj, potencialno pa tudi Evropski sklad za regionalni razvoj v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020. Možni viri financiranja so tudi Finančni mehanizem EGP in Norveški finančni mehanizem, Švicarski prispevek ter drugi viri, npr. dostopni v okviru sodelovanja z državami Zahodnega Balkana. Določena sredstva se lahko zagotovi tudi z donacijami⁵¹.

7. 4. 3 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju gozdarstva

Iz sredstev proračuna RS se financiranje ukrepov v gozdarstvu izvaja v zelo majhnem obsegu. Je pa predvidena določitev deleža nacionalnih sredstev, ki se jih nameni le ciljnim ukrepom za kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, katerih stanje se slabša. Strategija EU za biodiverzitetu do 2020 kot vir financiranja za ukrepe v gozdarstvu navaja uporabo sredstev drugih politik, med njimi tudi politike EU za razvoj podeželja. Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v gozdnem prostoru omogoča tudi program LIFE, ki podpira ohranjanje narave, prilagajanje podnebnim spremembam ter potrebe po informacijah. V okviru programa LIFE se lahko financira ukrepe, ki se jih ne da financirati iz preostalih virov financiranja. Financiranje ukrepov za gozdno biotsko raznovrstnost s sredstvi Sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada je, glede na usmeritve Evropske Komisije, možna v obliki vlaganja v vzpostavitev ali revitalizacijo zelene infrastrukture⁵².

7. 4. 4 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti kmetijskih ekosistemov

Ena od temeljnih novosti, ki jih prinaša reforma skupne kmetijske politike EU za obdobje od leta 2015 do 2020, je zelena komponenta, kar pomeni, da se 30 odstotkov nacionalne ovojnice za neposredna

plačila nameni za kmetijske prakse, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje. V okviru kmetijsko okoljskih in podnebnih plačil se bo spodbujalo izvajanje zahtev, ki zmanjšujejo potencialno negativne vplive kmetijstva na okolje, ohranjajo naravne danosti, biotsko raznovrstnost in tradicionalno kulturno krajino ter prispevajo k varovanju zavarovanih območij. Plačila v okviru območij Natura 2000 se lahko upravičencem odobrijo letno na hektar kmetijske površine ali na hektar gozda za kritje dodatnih stroškov in izpada dohodka, ki so posledica omejitev. Izkušnje zadnjih let kažejo, da je lahko tudi program LEADER, s pristopom "bottom-up" odličen instrument za doseganje naravovarstvenih ciljev. Ta program podpira pridobivanje strokovnih znanj in animacijo območij za vzpostavitev javno - zasebnih lokalnih partnerstev, njihovo vodenje, izdelavo in izvajanje lokalnih razvojnih strategij ter sodelovanje in povezovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami⁵³.

7. 4. 5 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju ribištva

V prejšnji finančni perspektivi EU (2007–2013) se varstvenih ukrepov Natura 2000, ki so se nanašali na ribištvo, ni financiralo iz sredstev EU. Eden od razlogov je bil, da ribiške družine, ki so v Republiki Sloveniji nosilec izvajanja večine teh ukrepov, niso bile upravičene do črpanja sredstev iz Evropskega sklada za ribištvo. Glede na trenutno programiranje sredstev tega programa ostaja stanje enako tudi v naslednjem obdobju (2014–2020), če pa se to spremeni, bi bilo možno računati na boljšo izvedbo predvidenih ukrepov. V obdobju 2014–2020 se odpira kar nekaj novih možnosti financiranja potencialnih varstvenih ukrepov. Ker v Sloveniji obstaja gospodarski ribolov na morju, se lahko ukrepi vezani na ribolov financirajo samo na morju⁵⁴.

7. 4. 6 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti vodnih ekosistemov

Večina aktivnosti na področju urejenja voda v Sloveniji se izvaja v okviru nalog obvezne državne gospodarske javne službe (sredstva za delo te službe se zagotavljajo iz Sklada za vode). V finančni perspektivi EU 2014–2020 bodo podprta vlaganja v vzpostavitev zelene infrastrukture, prednostno v sinergiji s protipoplavnimi ukrepi in ukrepi za izboljševanje hidromorfološkega stanja voda. Po potrebi bodo, kot del celovitih ukrepov na območjih Natura 2000, kjer bo to relevantno in upravičeno, finančno podprti tudi odkup naravovarstveno pomembnih nepremičnin za namen ohranitve in obnove ekosistemov, ki zagotavljajo ključne ekosistemske storitve⁵⁵.

7. 4. 7 Financiranje raziskav biotske raznovrstnosti

Pri predlaganju raziskav imajo pomembno vlogo posamezna ministrstva pri Ciljnih raziskovalnih programih, kjer sodelujejo pri postopkih potrjevanja programa raziskav, vključno s sofinanciranjem. Na tem področju je nekaj več možnosti za doseganje raziskovalnih rezultatov, ki so uporabni za področje biotske raznovrstnosti. Iz sredstev EU je mogoče sofinancirati vzpostavitev monitoringa ciljnih vrst in habitatnih tipov, zlasti za vrste iz prilog Direktive o pticah in Direktive o habitatih. Okvirni program EU za raziskave in inovacije je Obzorje 2020 (Horizon 2020). To je centraliziran mehanizem, pri katerem je biotska raznovrstnost bolj eksplicitno opredeljena in ima možnost financiranja. V programu za 2014–15 so zlasti v sklopu Podnebnih ukrepov, okolja, učinkovitosti virov in surovin posebej opredeljeni projekti na temo varstva okolja, trajnostno upravljanje z naravnimi viri, vodo, biotsko raznovrstnostjo in ekosistemi, ki se osredotočajo predvsem na ekosistemske storitve in vlogo biotske raznovrstnosti⁵⁶.

7. 4. 8 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju podatkovnih zbirk

Vzpostavitev dobro urejenih in pravilno delujočih podatkovnih zbirk in prostorskih portalov so občasno že bile financirane iz nacionalnih finančnih virov. Sistemsko financiranje, ki bi omogočilo sprotno polnjenje podatkovnih zbirk, vzdrževanje in nemoteno delovanje, še ni bilo vzpostavljeno. Slovenija je na tem področju upravičena tudi do donatorskih sredstev nekaterih visoko razvitih držav (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP). V okviru prijave in izvajanja projektov obstaja možnost kritja stroškov priprave in vzdrževanja podatkovnih zbirk iz teh virov⁵⁷.

7. 4. 9 Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju komunikacije in ozaveščanja

Te dejavnosti so v določenem obsegu del rednega dela vseh javnih zavodov in izvajalcev javne službe, ki delujejo na področju ohranjanja narave v Sloveniji in so financirane iz proračuna Republike Slovenije. Možni vir so tudi donacije in sponzorstva podjetij, v preteklosti sta jih na področju osveščanja in promocije ohranjanja narave že dali podjetji Petrol in Krka. Evropska komisija v prvem večletnem delovnem programu LIFE predvideva sredstva za nacionalne in transnacionalne kampanje osveščanja. Kampanje naj bi prinesle pomemben dvig osveščenosti in po možnosti tudi spremembe v obnašanju ciljne javnosti oz. določenega družbenega upravnega ali gospodarskega sektorja. Poleg tega naj bi bila sredstva namenjena kampanjam za velike zveri na ravni populacije posamezne vrste. Predvidena so tudi sredstva za informiranje in osveščanje o Strategiji EU za biotsko raznovrstnost do 2020, ki naj bi povečalo osveščenost in razumevanje državljanov in ključnih deležnikov – vključno z odločevalci, poslovno sfero, lokalno upravo – o tem, kaj so cilji te strategije. Sredstva so predvidena tudi za kampanje osveščanja o invazivnih tujerodnih vrstah, ki bodo osredotočene na splošno javnost in ključne deležnike, med njimi odločevalce, gospodarstvo, lokalne skupnosti in državne institucije. Na voljo so tudi sredstva, ki jih prispevajo evropske države, ki niso članice EU, na primer Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP⁵⁸.

8 Kako učinkovito je biodiverziteta vključena v ustrezne sektorske in medsektorske strategije, plane in programe ?

V Sloveniji je biotska raznovrstost na načelni ravni razmeroma dobro vključena v ustrezne sektorske strategije in načrte. Pogosto pa nastane problem pri uresničevanju teh ciljev, saj izvedbeni ukrepi niso ustrezno načrtovani, ali pa se že sprejeti ukrepi slabo izvajajo.

V Republiki Sloveniji je biodiverziteta vključena v temeljne državne, kakor tudi v različne sektorske strategije, načrte in programe. Na tem mestu navajamo ključne strateške dokumente, ki med svoje cilje uvrščajo biotsko raznovrstnost v povezavi s prizadevanji za zmanjševanje revščine. Podajamo vključenost biotske raznovrstnosti v krovne strategije države ter strateške dokumente drugih sektorjev. Nacionalni program varstva okolja poudarja, da je vključevanje okoljskih zahtev v vse politike in dejavnosti bistveno za uveljavljanje in spodbujanje trajnostnega razvoja. Država, regije in občine morajo pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti spodbujati takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upošteva enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogoča dolgoročno ohranjanje okolja. Pretekla strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti (2002 – 2012) je predvidevala kot obliko operativnega programa pripravo in izvajanje medsektorskega štiriletnega akcijskega načrta ohranjanja biotske raznovrstnosti za poglobitve sektorske razvojne politike. Temeljni programski dokument za doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov na območjih NATURA 2000 je Program upravljanja območij Natura 2000. Čeprav je ohranjanje biotske raznovrstnosti vgrajeno v mehanizme strateškega načrtovanja, izsledki analize izvajanja SOBR kažejo, da je bilo v poročevalskem obdobju vključevanje biotske raznovrstnosti v politike drugih sektorjev šibko, zato je potrebno pri pripravi nove strategije nameniti več pozornosti sodelovanju s predstavniki različnih sektorjev.

8.1 Pomen biodiverzitete za strategije zmanjševanja revščine ter ostale ključne medsektorske instrumente

Strategija razvoja Slovenije 2014 - 2020 je temeljni strateški dokument države, ki opredeljuje blaginjo prebivalstva kot najvišji razvojni cilj. Vse spremembe v gospodarstvu in družbi bodo usmerjene k večanju blaginje sedanje in prihodnjih generacij, ob upoštevanju prostorskih ter okoljskih omejitev in skrbi za zdravje ljudi. Cilj razvoja ni le gospodarska rast, temveč napredek v funkciji povečevanja blaginje in ohranjanja naravnega kapitala. Razvoj Slovenije bo torej usmerjen v zeleno življenjsko okolje z vlaganjem v zeleno infrastrukturo ter v ukrepe za varstvo narave in ohranjanje biodiverzitete ter zagotavljanje sistema biološke varnosti. V času priprave Strategije razvoja Slovenije je nastala Pobuda za zeleni razvojni preboj, ki prepoznava področja v katera bi morali v Sloveniji vlagati zato, da pospešimo gospodarsko rast, ustvarimo nova delovna mesta in istočasno izkoristimo svoje naravne potenciale (les, voda, biotska raznovrstnost) in zagotovimo zmanjševanje pritiskov na okolje. (prehranska samooskrba s poudarkom na ekološki pridelavi, vzpostavitev vrednostne verige predelave lesa, energetska prenova zgradb, prehod na obnovljive vire energije, posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza, učinkovita raba naravnih virov, zeleni turizem).

http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/evropska_kohezijska_politika/razvojno_nacrtovanje_in_programiranje_strategijskih_in_izvedbenih_dokumentov/strategija_razvoja_slovenije_2014_2020_srs_2014_2020/

Nacionalni reformni program (NRP) je srednjeročni načrt vlade o prioritarnih ukrepih in projektih, usmerjenih v izpolnjevanje ciljev Strategije Evropa 2020. Dokument je osrednji del evropskega

semestra in je skupaj s Programom stabilnosti podlaga za pripravo specifičnih priporočil državam članicam Unije, ki jih ob koncu semestra pripravi Evropska komisija in potrdi Evropski svet. Posredno se na ohranjanje biotske raznovrstnosti navezuje eden od temeljnih ciljev NRP, ki govori o trajnostni rasti z učinkovito prometno in energetske politiko. NRP navaja, da bo s tem zagotovljena varna in kakovostna oskrba z energijo, ki je podpora gospodarskemu razvoju, ob hkratnem zniževanju emisij toplogrednih plinov ter ob varstvu in ohranjanju naravnega okolja. Horizontalna prioriteta, ki zagotavlja prehod v okoljsko učinkovito, nizkoogljično družbo, je ustrezno zastopana v vseh prioritetenih ukrepih NRP. V poročevalskem obdobju je veljal program za obdobje 2012 – 2013, ki navaja, da bomo ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in vitalnih ekosistemov zagotavljali z učinkovitim upravljanjem obstoječih zavarovanih območij in pospešenim izvajanjem ukrepov za vzdrževanje omrežja Natura 2000. Izboljšali bomo gospodarjenje z gozdovi in povečali izkoriščenost njihovega proizvodnega potenciala ter konkurenčnosti panožne industrije. Spodbujali bomo tudi ukrepe v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013, ki omogočajo razvoj številnih dopolnilnih dejavnosti na kmetijskem gospodarstvu.

http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/sporocila/NRP_cistopis.pdf

Državni razvojni program Republike Slovenije za obdobje 2007–2013 med štirimi temeljnimi cilji navaja dva cilja, ki se navezujeta na ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, in sicer:

- *medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj* je uveljaviti načelo trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja
- *družbeni razvojni cilj* je izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh državljanov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti

V smislu investiranja pa DRP daje poseben pomen povečanju gospodarskega, okoljskega in družbenega kapitala ter povečanju učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov. Program daje poseben poudarek pomenu podeželja, ki ima v Sloveniji ključno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Slovenija se uvršča v krog držav članic EU z nadpovprečnim deležem podeželskih območij. Po merilih OECD se v podeželska območja uvršča 77 odstotkov celotnega ozemlja, v podeželskih občinah pa živi 41 odstotkov vsega prebivalstva. Proces urbanizacije v veliki meri vpliva na razvoj podeželja in njegovo vitalnost, saj se manj urbanizirana območja zaradi slabe dostopnosti in spremenjenih družbeno-gospodarskih razmer praznijo in zaraščajo. Zanje je značilno izseljevanje, slaba izobrazbena struktura prebivalstva ter zmanjševanje vloge kmetijstva in gozdarstva. Kmetijstvo je na teh območjih, poleg gozda, pomemben oblikovalec krajine, predvsem pa pomembno s stališča dolgoročnega zagotavljanja preskrbe s kakovostno hrano. Državni razvojni program navaja, da je pri doseganju trajnostnega razvoja podeželja treba zagotoviti primerno raven ohranjanja varstva narave in obsega kmetijskih zemljišč za pridelavo hrane (npr. varstvo območij Natura 2000) ter rabe prostora, ob upoštevanju naslednjih ciljev:

- ohranitev oziroma doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov,
- ohranitev oziroma doseganje ugodnega stanja (obsega in kakovosti) habitatov vrst in habitatnih tipov, za katere so opredeljena območja, pomembna za ohranitev biotske raznovrstnosti (ekološko pomembnih območij, območij Natura 2000, »ramsarskih« lokalitet),
- učinkovito in usklajeno ohranjanje narave v zavarovanih območjih z upravljavskimi načrti in drugimi ukrepi,
- dvig standarda vseh ravnanj z živalmi prostoživečih vrst,
- zagotovitev trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti ter sonaravno poseganje v naravo,
- ohranjanje in izboljšanje proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč za zagotavljanje prehranske varnosti,
- načrtovanje takšnega ravnanja in upravljanja s kmetijskimi zemljišči, ki omogočata razvoj kmetijskih gospodarstev in upoštevata trajnostni, večnamenski in celostni razvoj podeželja ter ohranjata njegovo poseljenost,
- varovanje kmetijskih zemljišč.

http://www.arhiv.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/Razvojni_dokumenti/CIST_NOV_NRP_2_18_4.pdf

Program razvoja podeželja je strateški dokument, v okviru katerega se izvajajo kmetijsko-okoljski ukrepi, katerih cilj je vzpostavitev ravnotežja med kmetijsko pridelavo in varovanjem narave in okolja, npr. ukrepi za zmanjšanje erozije, povečanje vsebnosti organskih snovi v prsti ter ukrepi za prilagajanje zahtevam kmetovanja na vodovarstvenih območjih, za prevzem okolju prijaznejših načinov kmetovanja, prilagajanje okoljskim standardom in podnebnim razmeram, za ohranjanje kmetijske pridelave na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijstvo. Uveljavljanje koncepta trajnostnega kmetijstva je namenjeno ustreznemu gospodarjenju in ohranjanju naravnih virov (kakovosti voda, zraka, tal) ter biotske raznovrstnosti. Program med prednostna tehnološka in industrijska področja Slovenije uvršča tudi okoljsko-energetski izziv kamor sodi učinkovita uporaba naravnih virov, ki temelji na trajnostni proizvodnji in potrošnji.

<http://www.program-podezelja.si/si/strateski-dokumenti/strateski-dokumenti/slovenija>

Operativni program izvajanja evropske kohezijske politike 2014-2020⁵⁹ je posebna prednostna naložba posvečena varstvu in obnovi biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami. Specifični cilj naložbe je izboljšanje stanja evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov, prednostno tistih s slabim stanjem ohranjenosti in endemičnih vrst. S sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj v višini 45 mio EUR skupaj z nacionalnimi sredstvi sofinanciranja se naj bi izvajalo projekte, ki bodo prispevali k doseganju ciljev območij Natura 2000, v skladu s Programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020⁶⁰.

Nacionalni program varstva okolja (NPVO) je temeljni strateški dokument na področju okolja, ki ga sprejme Državni zbor Republike Slovenije. NPVO vključuje tudi Nacionalni program varstva narave, ki zajema ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot. Nacionalni program varstva narave je dokument s katerim se opredeli obseg javnega interesa pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in varstvu naravnih vrednot za najmanj 10 let tako, da se na podlagi ocene stanja ohranjenosti narave določijo cilji in usmeritve za:

- ohranitev biotske raznovrstnosti s programom ukrepov varstva rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in ekosistemov;
- varstvo naravnih vrednot s programom ustanavljanja zavarovanih območij in obnovitve naravnih vrednot;
- način izpolnjevanja mednarodnih obveznosti;
- vzgojo in izobraževanje na področju ohranjanja narave;
- ozaveščanje javnosti o pomenu ohranjanja narave;
- zagotavljanje finančnih virov za izvajanje varstva narave.

Poročilo o stanju na področju ohranjanja narave je sestavni del poročila o stanju okolja in vsebuje zlasti podatke o: stanju rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov, habitatnih tipov, ekološko pomembnih območij, posebnih varstvenih območij in ekosistemov ter o izvajanju programa ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot. Zaradi zagotavljanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti, preventive in sodelovanja so določeni postopki, v okviru katerih se preverja vplive planov in posegov na okolje v Sloveniji in v sosednjih državah ali drugih državah članicah EU ter pogodbenicah Protokola o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje

8.2 Integracija biotske raznovrstnosti v sektorske politike

Na podlagi Nacionalnega programa varstva okolja, se vključevanje okoljskih vsebin v sektorske politike zagotavlja z:

- upoštevanjem okoljskih ciljev pri pripravi sektorskih politik z namenom priprave učinkovitih sektorskih programov ukrepov, ki pripomorejo tudi k doseganju okoljskih ciljev;
- rednim spremljanjem integracije s pomočjo ustreznih kazalcev, na podlagi skupne metodologije za vsak sektor, in poročanje o procesu sektorske integracije;
- vključitvijo okoljskih meril v programe financiranja;
- vzpostavitvijo in izvajanjem sistema presoje vplivov na okolje in celovito okoljsko presojo;
- upoštevanjem ciljev programa v strateških dokumentih države in prihodnjih finančnih perspektiv

8. 2. 1 Gozdarstvo

Gospodarjenje z gozdovi je določeno z Zakonom o gozdovih in Programom razvoja gozdov v Sloveniji, ki zagotavljata pogoje za večnamensko gospodarjenje z gozdovi v skladu z varstvom okolja in naravnih vrednot in spremljanje stanja gozda kot ekosistema. Določila zakona o gozdovih omogočajo uresničevanje s programom razvoja gozdov v Sloveniji zastavljenih ciljev, in sicer:

- ohranitev in trajnostni razvoj gozdov v smislu njihove biotske pestrosti ter vseh ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij;
- ohranitev naravnega okolja in ekološkega ravnotežja v krajini;
- ohranitev poseljenosti in kultiviranosti krajine ter izboljševanje kakovosti življenja na podeželju.

Lastninska pravica na gozdovih se izvršuje tako, da je zagotovljena njihova ekološka, socialna in proizvodna funkcija. Lastnik gozda mora zato gospodariti s svojim gozdom v skladu z gozdnogospodarskim in gozdnogojitvenim načrtom. Lastniki gozdov imajo tudi pravico sodelovati v postopku sprejemanja gozdnogospodarskih načrtov in pri pripravi gozdnogojitvenih načrtov. Gozdnogospodarski načrti se izdelajo kot skupni načrti za vse gozdove ne glede na lastništvo ob upoštevanju posebnosti na posameznih območjih. Gozdnogospodarska območja so zaokrožene ozemelske ekosistemske celote, ki se določijo za zagotavljanje trajnosti gozdov in načrtovanje, usmerjanje in spremljanje razvoja gozdov in gozdnega prostora ne glede na lastništvo. Gozdnogospodarska območja se delijo na gozdnogospodarske enote. Na podlagi gozdnogojitvenega načrta se izberejo drevesa za možni posek in s tem določi njegova največja količina. Gozdnogojitveni načrt je izvedbeni del gozdnogospodarskega načrta, v katerem se po posameznih gozdnih ekosistemih oziroma njihovih delih določijo:

- gozdnogojitveni cilji, smernice in ukrepi za gospodarjenje;
- obseg, intenzivnost in nujnost gojitvenih in varstvenih del;
- območja, kjer posamična izbira dreves za možni posek ni obvezna;
- časovni in prostorski obseg sečenj;
- načini in pogoji za pridobivanje lesa;
- smernice in dela za sočasno ohranjanje in pospeševanje ekoloških in socialnih funkcij gozda.

http://www.arhiv.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/stara_sektor_za_gozdarstvo/gospodarjenje_z_gozdovi_v_sloveniji/

8. 2. 2 Lovstvo

V Republiki Sloveniji upravljanje z divjadjo zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske funkcije divjadi in njenega življenjskega prostora ter obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi. Trajnostno gospodarjenje lahko država pod določenimi

pogoji prenese na usposobljeno pravno osebo kot lovsko pravico. S strokovnim načrtovanjem, poverjenim Zavodu za gozdove Slovenije, država usmerja razvoj populacij posameznih vrst divjadi in ukrepanja v njenem življenjskem prostoru v okviru večjih, ekološko zaokroženih območij, ob sodelovanju vseh souporabnikov prostora. Osnova načrtovanja je spremljanje stanja divjadi in njenih življenjskih ciklov na podlagi objektivnih bioloških indikatorjev tako v populacijah posameznih vrst divjadi kot njenem okolju. Zavod za gozdove Slovenije pripravi in izdela predloge letnih lovsko upravljaljskih načrtov območij. Usmeritve, ki jih določajo načrti, so napisane na podlagi smernic desetletnih gozdnogospodarskih in lovsko upravljaljskih načrtov območij (območni načrti) za obdobje 2011-2020.

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/lovstvo/

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/GGO/Povzetek_nacrto_v_obmocij_2011-2020.pdf

8. 2. 3 Ribištvo

Slovenija je imela v poročevalskem obdobju na področju ribištva dva strateška dokumenta. Prvi dokument je Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva (2007 – 2013), katerega splošni cilj je uravnotežen in trajnostni razvoj ribiškega sektorja. V povezavi z ohranjanjem biotske raznovrstnosti, je strateška vizija ribiškega sektorja doseči trajnostni razvoj ribiške flote, ki bo usklajena z razpoložljivimi ribolovnimi viri ter doseganje konkurenčnega in okolju bolj prijaznega ribogojstva. Drugi ključni programski dokument je Operativni program za razvoj ribištva 2007-2013, ki na podlagi analize stanja ribiškega sektorja omogoča izvajanje ukrepov. Slovenska obala je dolga 46 kilometrov in morsko ribištvo je v Sloveniji kot dejavnost zelo omejeno. Poklicno se z ribištvom ukvarja le nekaj deset ribičev, ki se pretežno ukvarjajo z malim priobalnim ribolovom. Slovenija po Zakonu o ohranjanju narave obravnava dele teritorialnega morja kot območja varovanja in bogatenja ribolovnih virov in zato niso namenjena ribolovu oziroma nabiranju morskih organizmov. Poleg morskega gospodarskega ribolova se na morju izvaja tudi t.i. prostočasni ribolov, tj. športni ribolov in rekreacijski ribolov. Na področju sladkovodnega ribištva, se v celinskih vodah RS izvaja le športno rekreativni ribolov. V poročevalskem obdobju je bil v pripravi Program upravljanja rib v celinskih vodah RS 2010 -2021, ki je po Zakonu o sladkovodnem ribištvu krovni načrtovalski dokument sladkovodnega ribištva. V sklopu priprave tega programa so bile vključene tudi komponente za varstvo

biodiverzitet.

http://www.arhiv.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/

8. 2. 4 Kmetijstvo

Program razvoja podeželja Republike Slovenije je skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije, ki predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Program odraža nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize danosti in stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva, pa tudi vpetosti teh gospodarskih panog v dogajanje na podeželju in celotnem prostoru. Nacionalne prednostne naloge prispevajo k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU, določenih v pravnih aktih EU. Program med ukrepi navaja ohranjanje naravnih virov ter odziv in prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe. Med konkretnimi ukrepi programa so, med drugim, navedeni ukrepi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka iz kmetijstva ter za ohranjanje in/ali izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti na habitatih, vezanih na kmetijsko krajino.

http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/program_razvoja_podezelja/

8. 2. 5 Vodno gospodarstvo

V procesu načrtovanja se obravnava vplive in obremenitve na stanje voda ter učinke ukrepov, ki jih v državi že izvajamo, nato se določi kateri dopolnilni ukrepi bi bili še potrebni, da bi bile vse vode v RS v dobrem stanju. V skladu z Okvirno direktivo Evropske unije o vodah mora vsaka izmed držav članic EU pripraviti Načrt upravljanja voda. S pripravo in sprejemom prvega Načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave in Jadranskega morja za obdobje od 2009-2015 se je leta 2011 prvič uveljavil in izvedel celovit pristop k analizi problematike, povezane z doseganjem tako okoljskih ciljev, kot tudi ciljev rabe in ciljev urejanja voda. Ključni koncept, ki ga je pri izvajanju vseh aktivnosti na področju upravljanja voda treba upoštevati, je koncept celovitosti. To je treba zagotavljati s hkratno obravnavo kemijskih, ekoloških in količinskih ciljev za zaščito občutljivih vodnih ekosistemov in za zagotavljanje dobrega stanja vseh voda.

http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/voda/nacrt_upravljanja_voda/

8. 2. 6 Raziskave

Temeljni strateški dokument na področju raziskovalne dejavnosti v Sloveniji je Nacionalni raziskovalni in razvojni program. S tem programom se določajo strateška razvojna področja in nacionalne prioritete za financiranje raziskovalne in razvojne dejavnosti ter vsebina in obseg javne službe, obseg raziskovalne in razvojne dejavnosti, usposabljanje za raziskovalno delo na univerzah, raziskovalnih in razvojnih organizacijah, tako, da se zagotavlja povezava med raziskovalnim delom in gospodarstvom. Nacionalni raziskovalni in razvojni program se uresničuje z izvajanjem temeljnih raziskav, uporabnih raziskav, predkonkurenčnih razvojnih dejavnosti, industrijskih raziskav, študij tehnične izvedljivosti, s prenosom znanja in drugimi dejavnostmi s področja raziskovalne in razvojne politike. V nacionalnem Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije je med ključnimi dolgoročnimi usmeritvami Slovenije za naravo in okolje, med drugim, navedena ustavitev upadanja biotske raznovrstnosti in zagotavljanje trajnostne rabe njenih sestavin, predvsem s povezovanjem ukrepov ključnih področij za ohranjanje raznovrstnosti. Program navaja pomen biotske raznovrstnosti kot ekonomske razvojne prednosti in priložnosti.

http://www.arhiv.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/katal_inf_javn_znac/SI-NRP2008-slo.pdf

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/SI_NRP_2005_SLO_kon_na_verzija_28.10.2005.pdf

8. 2. 7 Industrija

Slovenska industrijska politika je temeljni dokument na tem področju, ki ga je sprejela vlada RS leta 2013. Dokument navaja, da je pri načrtovanju industrijskega razvoja potrebno upoštevati tudi omejenost naravnih virov in spremenjene okoliščine tako na nacionalni kot na drugih ravneh, saj s svojimi aktivnostmi povzročamo pritiske na okolje takega obsega, da se že bližamo okoljskim omejitvam planeta ali smo jih že presegli (podnebne spremembe, biotska raznovrstnost).

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/SIP/SIP_-_vladni_dokument.pdf

8. 2. 8 Turizem

V Strategiji razvoja slovenskega turizma 2012 - 2016 "Partnerstvo za trajnostni razvoj"⁶¹ vizija razvoja slovenskega turizma temelji na trajnostnem razvoju. Tako je med načeli predvideno ozaveščanje javnosti o pomenu varstva biotske raznovrstnosti in ohranjanja narave, spodbujanje razvoja trajnostnega turizma na zavarovanih območjih ob soudeležbi vseh ključnih resorjev. Dobro ohranjena narava in naravne danosti so prepoznane kot ključna prednost Slovenije, iz katere izhaja krovna zgodba Slovenije in temeljna področja turistične ponudbe Slovenije. V strategiji so predvidene investicije v javno infrastrukturo za obisk zavarovanih območij, poleg tega so vlaganja proračunskih sredstev v ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov prepoznana kot pozitivna za trajnostni razvoj turizma.

8. 2. 9 Energetika

Temeljni programski dokument na področju energetike v Sloveniji je Nacionalni energetski program (2010 – 2030). Vizija aktivnosti na področju energetike v Sloveniji je vzpostavitev pogojev za prehod v nizkoogljično družbo. Zagotavljanje pogojev za zanesljivo, konkurenčno in okoljsko trajnostno oskrbo uporabnikov z energijo in energetskimi storitvami, se uvršča med najpomembnejše razvojne izzive. Nacionalni akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010-2020 za Slovenijo določa, da mora do leta 2020 doseči najmanj 25% delež obnovljivih virov energije v končni bruto uporabi energije. Pri izvajanju ukrepov akcijskega načrta se, med drugim, upoštevajo cilji na področju biotske raznovrstnosti. Za Nacionalni energetski program se izvaja celovita presoja vplivov na okolje. Ugotovljeno je, da akcijski načrt Nacionalnega energetskega programa lahko pomembno vpliva na varovana območja, naravne vrednote, biotsko raznovrstnost ter cilje dobrega stanja voda.

http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/NEP/NEP_2010_2030_povzetek.pdf

http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/AN_OVE/AN_OVE_2010-2020_final.pdf

8. 2. 10 Promet

Operativni program Razvoja okoljske in prometne infrastrukture 2007-2013 je izvedbeni dokument Republike Slovenije, ki določa neposredno izhajajoče pravne obveznosti in pravice izvajanja kohezijske politike EU v Sloveniji. Skupni cilj programa je zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanje kakovosti okolja in za izgradnjo ustrezne infrastrukture. Vplivi izvedbe programa na okolje so bili ovrednoteni s primerjavo predvidenih vplivov aktivnosti na okoljske cilje programa, posebna pozornost pa je bila posvečena ovrednotenju kumulativnih vplivov. Med drugimi okoljskimi cilji programa je bil zajet tudi segment narava in biotska raznovrstnost.

http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/OP_ROPI/OP_ROPI_2007-2013.pdf

8. 2. 11 Podnebne spremembe

Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012, ki izhaja iz Nacionalnega programa varstva okolja na področju varstva zraka in podnebja predstavlja instrumente za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Operativni program je medresorsko usklajen dokument, ki opredeljuje ključne instrumente za doseganje ciljev Kjotskega protokola. S pristopom k Kjotskiemu protokolu je Slovenija prevzela obveznost 8-odstotnega zmanjšanja emisij TGP v prvem ciljnem obdobju 2008 - 2012 glede na izhodiščno leto 1986 Na številnih področjih, kot na primer na področju energetskih raziskav in pri uvajanju ukrepov za učinkovitejšo rabo energije in večje izrabljanje obnovljivih virov energije, je zmanjševanje emisij TGP celo ključni povezovalni vidik.

http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/op_toplogredni_plini2012_1.pdf

8.3 Vključenosti biodiverzitete v mehanizme načrtovanja in prostorsko planiranje

Kot izhaja iz Nacionalnega programa varstva okolja, se sestavine programa varstva narave obvezno upoštevajo pri urejanju prostora in rabi naravnih dobrin, navedene naloge pa se podrobneje razčlenijo v operativnih programih, ki jih sprejme vlada. Nacionalni program varstva narave in državni prostorski plan morata biti usklajena, tako da mora v postopkih načrtovanja rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin in urejanja prostora pristojni državni ali lokalni organ izbrati tisto odločitev, ki izpolnjuje merilo najmanjšega možnega poseganja v naravo. Ohranjanje narave je vpeto v sistem varstva okolja s skupnim načrtovanjem in programiranjem, združenimi postopki okoljskih presoj,

skupnim urejanjem spremljanja stanja okolja, obveščanjem javnosti o okoljskih podatkih in dostopu do njih, okoljskimi dajatvami za rabo naravnih dobrin, nevladnimi organizacijami, ki delujejo v javnem interesu, in urejanjem koncesij na naravnih dobrinah. Zakon o varstvu okolja določa, da se za plane in posege, ki lahko pomembno vplivajo na okolje, izvede celovita presoja vplivov na okolje, za plane s čezmejnimi vplivi pa tudi čezmejna presoja vplivov na okolje. S celovito presojo se ugotovi in oceni vplive na okolje in vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan ter pridobi potrdilo ministrstva o sprejemljivosti plana na okolje. V okoljskem poročilu se opredelijo, opišejo in ovrednotijo vplivi izvedbe plana na okolje in možne alternative, ob upoštevanju ciljev in geografskih značilnosti območja, na katerega se plan nanaša. Namen celovite presoje vplivov na okolje je preprečiti ali vsaj bistveno zmanjšati aktivnosti, ki imajo lahko pomembne škodljive vplive oziroma posledice na okolje in varovana območja, s čimer se uresničujejo načela trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive. Postopek celovite presoje vplivov na okolje se izvede za plane, če:

- se z njimi določa ali načrtuje poseg v okolje, za katerega je treba izvesti presojo vplivov na okolje po predpisih o varstvu okolja,
- je zanje zahtevana presoja sprejemljivosti vplivov na varovana območja narave po predpisih o ohranjanju narave,
- ministrstvo oceni, da bi njihova izvedba lahko pomembneje vplivala na okolje.

V postopku celovite presoje vplivov na okolje se vplivi plana ugotavljajo na podlagi okoljskega poročila. V postopku je zagotovljeno sodelovanje vseh pristojnih državnih organov in organizacij ter obveščanje in sodelovanje javnosti. Sodelovanje javnosti je zakonsko urejeno in določa trideset dnevno javno razgrnitev okoljskega poročila. Državni organi in lokalne skupnosti morajo pred začetkom priprave plana na predpisan način o tem obvestiti Ministrstvo za okolje in prostor. Varovana območja, za katera je treba ugotavljati vplive planov, so zavarovana območja po predpisih s področja ohranjanja narave ter območja Natura 2000. Celovita presoja vplivov na okolje se izvede tudi za plane, ki ne vsebujejo posegov, zaradi katerih je treba izvesti presojo vplivov na okolje, oziroma ne obsegajo varovanih območij, določenih s predpisi o ohranjanju narave, če ministrstvo oceni, da bi lahko njihova izvedba pomembneje vplivala na okolje. Cilj izvedbe celovite presoje vplivov na okolje je zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljanje in sprejemanje planov in programov, zato da se spodbuja trajnostni razvoj.

9 V kolikšni meri sta bila nacionalna strategija OBR in akcijski načrt izvedena?

V obdobju poročanja so se izvajale številne aktivnosti, predvidene v strategiji, a premalo ciljno usmerjeno in s prenizko intenzivnostjo. Zato tudi v Sloveniji, tako kot na globalni ravni, nismo uspeli zaustaviti procesa zmanjševanja biotske raznovrstnosti. Ohranitveno stanje številnih habitatov in vrst se je v razmeroma kratkem času poslabšalo in brez aktivnejših in bolj usmerjenih ukrepov nadaljevanja izgube biotske raznovrstnosti ne bomo zaustavili.

Analiza izvedbe Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 kaže, da so bili predvideni ukrepi izvedeni v skromnem obsegu, ker ti ukrepi niso bili prednostni za posamezne sektorje in zanje ni bilo zagotovljenih dovolj sredstev.

9.1 Ocena izvedbe Strategije

Iz analize doseganja ciljev in usmeritev strategije iz leta 2012 izhaja, da nismo uspeli zaustaviti procesa zmanjševanja biotske raznovrstnosti⁶². V omenjeni analizi so opisi doseganja ciljev oz. uresničevanja usmeritev v različnih politikah, predpisih in programih. S pomočjo kazalnikov je ovrednoten prispevek k ohranjanju biotske raznovrstnosti po posameznih ciljnih oz. usmeritvah, ki je ocenjen z od 1 do 4 od neizvajanja do bistvenega prispevka izvedenih ukrepov v ohranjanju biotske raznovrstnosti. Analizirani so bili tudi ukrepi v NPVO in OP Natura, v katerih so se cilji in usmeritve strategije konkretizirali. Cilji in usmeritve strategije so bili razdeljeni v tri sklope, po katerih v nadaljevanju navajamo tudi povzetke analize njihove izvedbe. V četrtem sklopu pa je predstavljena predvidena izvedbena struktura strategije in komentar dejanskega spremljanja izvajanja strategije.

9.1.1 Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti

Izvajali so se mnogi **ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti**, ki pa zaradi povečanih pritiskov človekovih dejavnosti, niso mogli zaustaviti slabšanja ohranitvenega stanja habitatov in vrst. Glavni vzrok neugodnega ohranitvenega stanja vrst je izguba habitatov, ki jih z netrajnostnim gospodarjenjem in posegi v prostor povzroča človek. Največji so pritiski na travniške habitate in mokrišča v nižinskih delih Slovenije. Spremembe v kmetijski politiki in zasledovanje čim višjih ekonomskih učinkov se odražajo v opuščanju kmetijsko manj zanimivih delov na eni ter intenziviranju produktivnejših kmetijskih površin na drugi strani. Na območjih komasacij se izgublja krajinska pestrost, izginjanje krajinskih elementov pa vodi tudi v zmanjševanje pestrosti habitatov in vrst. Bistveno so se povečali tudi pritiski zaradi širjenja poselitvenih območij ter gradnje industrijskih območij in prometnic. O stanju in populacijskih trendih vrst imamo večinoma le zelo skope podatke, saj je bil monitoring vzpostavljen šele v zadnjih letih in se sedaj izvaja le za nekatere vrste. Iz že zbranih podatkov pa je razvidno, da populacije, predvsem vrste, vezane na tradicionalno kmetijsko krajino, upadajo. Še vedno je večinoma ugodno stanje gozdnih habitatnih tipov, čeprav se tudi v gozdnem prostoru pritiski povečujejo.

Narejen je bil napredek pri vzpostavitvi novega **zakonodajnega sistema varstva narave** (aktualiziran krovni zakon, večina podzakonskih aktov, vzpostavljena nova organizacijska struktura z Zavodom RS za varstvo narave kot osrednjo strokovno organizacijo na področju ohranjanja narave). Zaradi

nespoštovanja predpisov s tega področja ob kadrovske šibkih inšpekcijskih službah in le delno vzpostavljenem nadzoru v naravi pa sicer dober sistem ne zagotavlja učinkovitega varstva narave.

Nekatere sistemske rešitve kot sta **ukrepa pogodbenega varstva in skrbništva** se v praksi skoraj niso uporabljale.

Upravljanje **zavarovanih območij** se izboljšuje v smislu jasne prioritete ohranjanja biotske raznovrstnosti, vendar prepočasi. Procesi ustanavljanja novih zavarovanih območij so dolgotrajni, javna sredstva za izvajanje konkretnih naravovarstvenih aktivnosti na obstoječih zavarovanih območjih pa so preskromna. Ciljni delež zavarovanih območij skladno z Nacionalnim programom varstva okolja⁶³, ki bi moral do leta 2008 znašati 17 %, do leta 2014 pa 22%, ni bil dosežen. Trenutno je delež zavarovanih območij v Sloveniji okrog 13 %⁶⁴.

Slovenija je leta 2004 **vzpostavila omrežje območij Natura 2000**, ki z manjšim povečanjem v letu 2013 obsega 37 %⁶⁵ državnega ozemlja. Gre za pomemben dosežek na področju ohranjanja narave, ki je v Slovenijo prinesel večje upoštevanje varstva narave pri prostorskem načrtovanju in načrtovanju rabe naravnih dobrin. Leta 2007 je bil na vladi sprejet Operativni program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013⁶⁶. S tem programom so bili na območjih Natura 2000 naloženi sektorjem upravljavski ukrepi glede na njihove pristojnosti v prostoru. Analiza izvedbe teh ukrepov pa kaže, da so se v praksi pojavljale težave in so bili ukrepi samo delno izvedeni⁶⁷. Leta 2015 je Vlada Republike Slovenije potrdila nov Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020⁶⁸, ki pomeni nadaljevanje pristopa partnerstva različnih področij (narava, kmetijstvo, gozdarstvo, lov, ribištvo, upravljanje z vodami, turizem, kultura) pri doseganju ciljev območij Natura 2000.

Področje **ohranjanja podzemne biotske pestrosti** od leta 2004 ureja Zakon o varstvu podzemnih jam. Na sistemski ravni je varovanje jam dobro urejeno. Vse jame so razglašene za naravne vrednote, jame so glede na režim vstopa razvrščene v tri kategorije: odprte jame s prostim vstopom, odprte jame z nadzorovanim vstopom in zaprte jame. Slabše je stanje na izvedbeni ravni, saj se predlagani ukrepi neposrednega varstva, s katerimi bi uredili način upravljanja naravovarstveno pomembnejših jam, še niso izvedli. Jame najbolj ogroža onesnaževanje. Ocenjeno je, da je v nižinskih kraških območjih onesnaženih med 15 in 20 % jam.

Na področju **ohranjanja genske pestrosti** je bil vzpostavljen in s predpisi EU usklajen celovit zakonodajni in institucionalni sistem na področjih dela z GSO v zaprtih sistemih, namernega sproščanja GSO v okolje, dajanja GSO izdelkov na trg in čezmejnega gibanja GSO.

9. 1. 2 Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja

V zadnjem desetletju se je na področjih kmetijstva, gozdarstva, lovstva, ribištva, upravljanja z vodami, industrije in energetike, prometa in turizma vključevanje biotske raznovrstnosti v zakonodajne mehanizme in politike nedvomno izboljšalo, manj učinkoviti pa so bili na ravni izvajanja ukrepov.

Na področju **kmetijstva** je bil v zadnjem desetletju storjen napredek, saj se je uveljavil sistem kmetijsko-okoljskih plačil. Z njimi se ohranja kmetijsko dejavnost in obdelanost kmetijskih zemljišč na območjih, ki so manj primerna za kmetovanje, preprečuje se zaraščanje ter se spodbuja okolju prijaznejše kmetovanje z omejitvami, s katerimi se blaži negativne vplive intenzivnega kmetovanja. Kmetje se v te ukrepe vključujejo prostovoljno. Med letoma 2001 in 2007 so se površine, vključene v te ukrepe, povečevale, nato pa je prišlo do stagnacije, saj plačila za nekatere ukrepe niso dovolj

stimulativna in ne pokrijejo vseh stroškov prilagojene pridelave in izpada dohodka. Površine v kmetijsko-okoljskih ukrepih, ki omogočajo ohranjanje biotske raznovrstnosti, so tako marsikje premajhne in ob hkratnih trendih intenziviranja kmetijstva ne zagotavljajo ohranjanja habitatov in vrst. Zaradi pravil izračunavanja površine, upravičene do plačil kmetijsko-okoljskih ukrepov, so pod velikim pritiskom tudi posamezna drevesa, gozdni robovi, mejice in vetrozaščitni pasovi na kmetijskih zemljiščih. Nekateri vplivi kmetijstva so se v zadnjem obdobju zmanjšali kot posledica uveljavitve navzkrižne skladnosti, predvsem na področju zmanjševanja vnosa gnojil in fitofarmaceutskih sredstev lahko govorimo o posrednem pozitivnem vplivu na ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Kot pozitivno lahko ocenimo izvajanje ukrepov za ohranjanje avtohtonih pasem in sort, saj se je stanje v zadnjem desetletju izboljšalo, vzpostavljena je bila javna služba ohranjanja slovenskih kmetijskih živalskih genskih virov. Genska banka na področju rastlinskih virov zaenkrat deluje še programsko, a je delovanje različnih institucij razmeroma usklajeno, potekajo pa tudi aktivnosti za vzpostavitev javne službe.

Kot dobro lahko ocenimo izvajanje ukrepov na področju **gozdarstva**, kar se odraža tudi v razmeroma dobrem ohranitvenem stanju večine gozdnih habitatov in vrst. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da se povečujejo pritiski na nekatere tipične gozdne vrste (npr. gozdni jereb, divji petelin, triprsti in belohrbti detel), ki že veljajo za ogrožene. K ohranjanju narave prispevajo tudi gozdni rezervati, v teku so aktivnosti za vzpostavitev ekocelic. Povečali pa so se pritiski na gozdni prostor v nižinskih območjih, predvsem zaradi širjenja infrastrukture in poselitvenih območij. V zadnjih letih zaznavamo tudi večje težnje po intenzivnejšem izkoriščanju gozdov (povečanje letnega poseka, odpiranje novih odsekov gozdov, čiščenje sečnih ostankov zaradi predelave v pelete), za katere lahko pričakujemo, da se bodo v prihodnjih letih negativno odrazili tudi na stanju ohranjenosti narave.

Na področju sladkovodnega **ribištva** je še posebej v zadnjih petih letih zaznati postopen napredek pri vključevanju ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti na ravni predpisov in sektorskih politik. V leta 2006 sprejetem novem Zakonu o sladkovodnem ribištvu je varstvu biotske raznovrstnosti namenjene več pozornosti, kar se že odraža tudi v politikah in izvedbenih ukrepih. Na področju ribištva so problem predvsem pretekla preseljevanja in naselitve tujerodnih vrst, ki so ponekod bistveno spremenila vrstno sestavo in razmerja med vrstami. Ohranjanje ribjih populacij marsikje otežujejo tudi neustrezno izvedeni vodovarstveni ukrepi in neizvedeni omilitveni ukrepi pri gradnji objektov na vodotokih ter neustrezno izvajanje rab vode.

Tudi na področju **lovstva** je bil v zadnjem desetletju sprejet nov temeljni zakon. Načrtovanje na področju lovstva ima že ustaljeno prakso in izhaja iz podatkov o dejanskem stanju divjadi. Vključenost naravovarstvenih usmeritev in ukrepov v načrte s področja lovstva se je v zadnjih letih izboljšala. Podatki kažejo, da je stanje vrst, ki so opredeljene kot divjad, ugodno. Število osebkov določenih vrst divjadi (rastlinojedi parkljarji in divji prašič), ki imajo pomemben vpliv na ekosistem (rastlinska gozdna biomasa, poljski pridelki), se je s povečanim odvzemom znižalo. Zaskrbljujoče pa je naraščanje izgub, predvsem v prometu.

Analiza je pokazala, da vključevanje ohranjanja biotske raznovrstnosti v **upravljanje z vodami** še ni zadovoljivo urejeno. Čeprav je ohranjanje biotske raznovrstnosti pri upravljanju z vodami na načelni ravni razmeroma dobro urejeno in vključeno v različne predpise, je v praksi na tem področju še veliko težav. Zakonodaja se pogosto ne upošteva, čeprav bi bilo v sodelovanju med institucijami možno najti rešitve za sonaravne ureditve. Vodnogospodarska dela se pogosto izvajajo v neprimernem obdobju ali pa na način, ki ne omogoča ohranitve habitatov. Ti posegi imajo velike negativne vplive na vodne

in obvodne vrste in habitate. V prihodnjih letih lahko na tem področju pričakujemo postopno izboljšanje, saj v zvezi z implementacijo Vodne direktive potekajo številne aktivnosti. Leta 2011 je bil sprejet Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja. Ta vključuje številne ukrepe, ki naj bi posredno prispevali k ohranjanju biotske raznovrstnosti. V preteklem desetletju so se izrazito povečali pritiski pozidave na poplavnih območjih, kar povečuje tudi težnje po spreminjanju vodnih režimov in urejanju vodotokov. Izboljšanje na tem področju bo prineslo izvajanje evropske Direktive o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti – t. i. Poplavne direktive.

Področje **industrije in energetike** je v strategiji obravnavano zaradi posrednih vplivov na biotsko raznovrstnost, ki jo povzročata onesnaževanje in degradacija prostora zaradi umeščanja objektov ter posrednih vplivov na podnebne spremembe. Usmeritve strategije za področje energetike niso bile uresničene. Kljub nekaterim ukrepom za izboljšanje energetske učinkovitosti (razmerje med skupno raba energije in domačim proizvodom), raba energije še vedno narašča. V Sloveniji obnovljivi viri energije (najpomembnejša sta lesna biomasa in vodna energija) že pomembno prispevajo k proizvodnji električne energije ter k pokrivanju potreb po električni energiji. Kljub temu, da se je proizvodnja energije iz OVE v obdobju 2000–2008 povečala za 10 %, se je v tem obdobju kar za 20 % povečala bruto raba električne energije, zato zastavljeni cilji niso bili doseženi. Neučinkovita raba energije ob zavezanosti k uresničevanju evropskih ciljev sta pripeljala do velikih pritiskov po izkoriščanju naravnih virov, pri čemer prihaja pri umeščanju energetskih objektov v prostor do navzkrižij s cilji ohranjanja narave.

Promet na biotsko raznovrstnost vpliva z degradacijo in fragmentacijo habitatov, povečevanjem smrtnosti živali na selitvenih poteh ter posredno tudi z onesnaževanjem. V zadnjem desetletju je bilo v Sloveniji zgrajeno obsežno avtocestno omrežje. Čeprav je to bistveno izboljšalo mobilnost prebivalcev in varnost na cestah, pa z vidika varstva narave avtoceste in hitre ceste pomenijo bistven pritisk na okolje. Ti so še večji na odsekih cest, kjer niso bili (ustrezno) izvedeni omilitveni ukrepi (zeleni mostovi, usmerjevalne ograje in podhodi, nadomestni habitati). Usmeritve strategije, ki se nanašajo na zmanjšanje onesnaževanja iz prometa, večinoma niso bile uresničene. Popolnoma neuspešna je bila preusmeritev prometa na železnice, saj se je v zadnjih desetletjih vlagalo predvsem v cestno infrastrukturo. Neuspešni smo tudi pri izvajanju ukrepov za zmanjševanje cestnega prometa. V zadnjem desetletju je število potnikov v medkrajevnem avtobusnem prometu upadlo, osebni promet pa se je bistveno povečal. Še posebej po vstopu Slovenije v EU se je močno povečal cestni tovorni promet, zaradi česar okoljska škoda zaradi prometa narašča. Prav zaradi neučinkovitih ukrepov za zmanjševanje cestnega prometa, kljub tehničnim izboljšavam vozil in goriv, izpusti toplogrednih plinov iz prometa naraščajo.

V leta 2008 izdelani analizi učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij je bila opravljena tudi analiza pritiskov in groženj na zavarovana območja. V večini upravljanih zavarovanih območij je bil **turizem** prepoznan kot dejavnost z bistvenimi vplivi na naravo. Na ravni politike turizma je ohranjena narava pogosto izpostavljena kot primerjalna prednost, vendar se je to v zadnjem obdobju šibko odražalo na konkretnih politikah in aktivnostih. Ukrepi za uresničevanje politike trajnostnega in regionalnega razvoja turizma, ki so bili določeni v Razvojnem načrtu in usmeritvah slovenskega turizma 2007–2011, večinoma niso bili izvedeni. V novi strategiji turizma za obdobje 2012–2016 je nekaj poudarkov tudi na usklajevanju razvoja turizma s cilji varstva narave. V tej strategiji je med drugim zapisano: »V prihodnjem petletnem obdobju si bodo vsi ključni deležniki prizadevali usmerjati

razvoj turizma v naravnem okolju na načine, ki ne bodo vplivali na izgubo habitatov zaradi turističnih posegov v prostor ali povzročali motnje in poškodbe zavarovanih vrst živali in rastlin⁶⁹.

9. 1. 3 Podporne dejavnosti ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi

Gre za različne horizontalne dejavnosti, ki podpirajo izvajanje ukrepov ohranjanja biotske raznovrstnosti in trajnostne rabe njenih sestavin.

Na področju **urejanja prostora** smo v zadnjem desetletju beležili velike pritiske po širitvi nakupovalnih središč in industrijskih con, pogosto tudi na območja, velikega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Po drugi strani se je na račun uveljavitve presoj vplivov na okolje izboljšalo upoštevanje ciljev varstva narave pri prostorskem načrtovanju. Po letu 2004 se je na podlagi evropske direktive tudi v Sloveniji uveljavila celovita presoja vplivov na okolje, na območjih Natura 2000 in zavarovanih območij, pa so se uveljavili postopki presoj sprejemljivosti planov in posegov v naravo.

Na področju **regionalnega razvoja** se je v zadnjem desetletju okrepila vloga zavarovanih območij kot nosilcev trajnostnega razvoja, vendar ostajajo številne možnosti za sodelovanje z nosilci regionalnega razvoja še neizkoriščene. Upravljalci zavarovanih območij na različne načine spodbujajo lokalni in regionalni razvoj, npr. z uvajanjem blagovnih znamke, s katerimi spodbujajo pridelke iz naravi prijazne oblike rabe tal in izdelkov ter storitev s pozitivnim vplivom na doseganje varstvenih ciljev teh območij, s projekti, ki povezujejo razvojne vsebine z naravovarstvenimi (npr. projekt Krajina v harmoniji v Krajinskem parku Goričko⁷⁰, kjer so spodbudili pridelavo sira za ohranjanje metuljev na ekstenzivnih travnikih).

Stanje na področju **monitoringa** se je v zadnjem obdobju izboljšalo, v zadnjih letih pa je zaradi javnofinančne krize problem z zagotovitvijo proračunskih sredstev. Monitoring, ki ga izvajajo različne strokovno usposobljene inštitucije, je vzpostavljen za ptice, netopirje, dvoživke, hrošče, metulje, rake in mehkužce. V celoti je usmerjen v spremljanje stanja evropsko pomembnih vrst. Spremljajo se predvsem vrste Dodatka II in IV Direktive o habitatih ter Dodatka I Direktive o pticah, za zavarovane vrste, ki nimajo statusa po evropskih direktivah, pa monitoring še ni zagotovljen. Izmed monitoringov, ki so bili predvideni v OP Natura 2007-2013, do konca leta 2011 še ni bil vzpostavljen monitoring negozdnih habitatnih tipov in mahov, med živalskimi skupinami pa manjkajo predvsem monitoringi za plazilce in kačje pastirje. V zvezi z naravovarstvenimi podatki je bil vzpostavljen učinkovit spletni Naravovarstveni atlas, ki omogoča dostop javnosti do podatkov o naravovarstveno pomembnih območjih. Slabše pa je stanje na področju dostopnosti do podatkov o razširjenosti vrst v Sloveniji, saj še vedno nimamo celovite, javno dostopne zbirke.

Slovenija na nacionalni ravni še ni oblikovala programa za **raziskovanje biotske raznovrstnosti**, niti za njegovo oblikovanje ni sistemskih podlag. Pomanjkanje usmerjenega delovanja na področju raziskovanja se odraža tudi v skromnem podpiranju raziskovalnih projektov s področja biotske raznovrstnosti. Edini dokument, ki nekoliko konkretnije opredeljuje raziskovalne prioritete, je OP Natura 2007-2013 in Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020, ki podaja seznam prednostnih raziskav kvalifikacijskih habitatov in vrst območij Natura 2000.

Ozaveščanje in komuniciranje je ena ključnih podpornih dejavnosti, s katero zagotavljamo razumevanje in podporo ukrepom ohranjanja biotske raznovrstnosti. Analiza je pokazala, da

usmeritve strategije na teh področjih niso bile dosežene. Na tem področju nimamo izdelanega celovitega nacionalnega načrta in usmeritev. Predvsem ZRSVN, upravljavci zavarovanih območij in nevladne organizacije izvajajo številne izobraževalne in komunikacijske aktivnosti, a se aktivnosti izvajajo razpršeno, večinoma na projektni ravni, zato njihova trajnost ni zagotovljena. Da bi na področju varstva narave potrebovali celovit sistem ozaveščanja, pričajo tudi rezultati ankete, ki jo je v državah EU v letih 2007 in 2010 izvedlo podjetje The Gallup Organisation. V teh raziskavah je več kot polovica Slovencev odgovorila, da so že slišali za biotsko raznovrstnost, vendar jih od teh skoraj tretjina ni vedela, kaj izraz pomeni. Več kot polovica anketirancev meni, da so o izgubi biotske raznovrstnosti slabo informirani ali neinformirani. Ta delež se je med letoma 2007 in 2010 še povečal, kar kaže na neuspešnost doseganja javnosti s komunikacijskimi aktivnostmi.

Rezultati javnomnenjskih raziskav Eurobaromete kažejo, da Slovenci poznajo teme, ki jih naslavljata Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih. Ozaveščenost javnosti o omrežju Natura 2000 v Sloveniji je visoka (62 % v l. 2013, kar je več kot dvakratnik evropskega povprečja) in se še povečuje (2007: 46%, 2010: 55%). Na vprašanje o prizadevanjih kot prispevku k ohranjanju biotske raznovrstnosti, je 92% anketiranih v Sloveniji izjavilo, da aktivno prispevajo, kar je najvišji delež v EU⁷¹ in ⁷². Visoka je tudi javna podpora v Sloveniji za nadaljnje povečanje zavarovanih območij v EU⁷³.

Splošna javnost v Sloveniji v omrežju Natura 2000 ne vidi ovire za razvoj⁷⁴.

Posredovalnica informacij o biotski raznovrstnosti (CHM), ki bi morala služiti kot osrednje spletno središče za podajanje aktualnih informacij, je bila sicer leta 2008 prenovljena, a se od takrat skoraj ni vzdrževala in vsebuje nepopolne in zastarele informacije.

Tudi s stanjem na področju **izobraževanja** o biotski raznovrstnosti ne moremo biti zadovoljni, vendar so so mogoče in predlogi dobrodošli. Dveletni poklicni programi pred prenovo v devetdesetih letih niso imeli biologije pač pa le naravoslovje, v katerega so bile vključene tudi nekatere ekološke vsebine. S prenovo je sicer samostojni predmet naravoslovje nadomeščen s predmetom družboslovje in naravoslovje, a združeni predmet ohranja skupni fond ur obeh.

Večina triletnih poklicnih programov pred prenovo v devetdesetih letih predmeta biologije ni imelo v predmetniku, pač pa so izbrane vsebine iz učnega načrta za predmet biologija in ekologija šole po lastni presoji v poljubnem obsegu vključevale v različne strokovne predmete. S prenovo je bil uveden v vse programe obvezni predmet naravoslovje v obsegu 132 ur, ki poleg ostalega vključuje tudi vsebine s področja biologije in ekologije. V obdobju poročanja se je izboljšalo stanje na področju univerzitetnega izobraževanja, saj se je število programov s področja varstva narave povečalo in je sedaj na voljo na vseh stopnjah študija.

9. 1. 4 Izvedbena struktura za doseganje ciljev strategije

9. 1. 4. 1 SPREJETJE AKCIJSKEGA NAČRTA

Ob sprejetju strategije v l. 2001 je bilo predvideno, da bodo določene splošne usmeritve ter pripravljen akcijski načrt za njeno izvajanje. Ta bi moral biti sprejet najpozneje leto dni po sprejemu strategije. Po sprejemu strategije pa je izvajanje teh nalog zastalo, saj se je delo ministrstva prednostno usmerilo v prevzemanje evropskega pravnega reda in izvajanja številnih novih nalog, ki so

izhajale iz njega. Akcijski načrt za ohranjanje biotske raznovrstnosti ni bil nikoli sprejet, zato za izvajanje niso bili oblikovani konkretni ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Izvedbene naloge za nekatere usmeritve so bile leta 2006 vključene v Nacionalni program varstva okolja, zato smo v analizi pregledali tudi izvajanje teh ukrepov. Leta 2007 je Vlada RS sprejela Operativni program – Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013 (MOP, 2007), ki pa se osredotoča zgolj na zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 in ne zajema celotnega področja ohranjanja biotske raznovrstnosti. Ta operativni program je vseeno izrednega pomena, saj pokriva pomemben del biotske raznovrstnosti Slovenije prek naravovarstveno pomembnih habitatov (mokrišča, vode, travišča, gozdovi) in vrst, ki so nekatere tudi krovne značaja za ostale vrste.

9. 1. 4. 2 SPREMLJANJE USPEŠNOSTI DOSEGANJA CILJEV

Za spremljanje doseganja ciljev bi morala biti v treh mesecih po sprejemu strategije ustanovljena Delovna skupina za biotsko raznovrstnost, ki bi delovala v okviru slovenskega Sveta za trajnostni razvoj. Delovna skupina ni bila ustanovljena. Osrednje naloge, predvidene za delovno skupino, so bile:

- spremljanje izvajanja ciljev strategije;
- redno poročanje o izvajanju ciljev Svetu za trajnostni razvoj in Vladi RS;
- predlogi za popravke in dopolnitve strategije;
- vključevati ohranjanje trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti v ustrezne sektorske in medsektorske načrte.

Za NPVO je bila predvidena ustanovitev posebne skupine za spremljanje izvajanja programa. Skupina, ki bi morala letno pripravljati poročila o napredku pri izvajanju NPVO (ReNPVO, 2006), ni bila ustanovljena. Poročilo o izvajanju NPVO je skladno z Zakonom o varstvu okolja sestavni del poročila o okolju. V zadnjem Poročilu o okolju, ki je bilo pripravljeno leta 2009 in ga je leta 2010 potrdila Vlada RS, je sicer objavljena tudi Priloga 2 kot predpisana oblika spremljanja izvajanja NPVO, vendar polja v zvezi z vrednotenjem večinoma niso izpolnjena.

V OP Natura 2007-2013 je navedeno, da se izvajanje tega operativnega programa spremlja v okviru spremljanja stanja ohranjenosti narave, ki poteka skladno z 108. členom ZON. V operativnem programu je predvideno, da se to izvede s kazalci stanja vrst in habitatnih tipov ter s kazalci spremljanja izvajanja ukrepov. V okviru priprave novega programa upravljanja za območja Natura je bila izdelana analiza izvedbe tega operativnega programa⁷⁵.

9.2 Ocena izvedbe Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013⁷⁶

9. 2. 1 Ukrepi varstva narave

Priprava in sprejemanje **načrtov upravljanja zavarovanih območij** zamujata zaradi vsebinske zahtevnosti in obsežnosti nalog, ki izhajajo iz številnih sektorskih pristojnosti in velikosti parkovnih območij, ter pomanjkanja kadrovske zmožnosti v javnih zavodih in na ministrstvu.

Ustanovitev novih zavarovanih območij: nacionalni cilj glede deleža zavarovanih območij (trenutno stanje okrog 13 %, ciljno l. 2014 22 %) ni bil dosežen, zaradi omejenih kadrovskih in finančnih virov. Prioritetno se zato zaključuje že začete postopke ustanovitve zavarovanih območij. Pri tem je za doseganje varstvenih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja zavarovanih območij nujno povezovanje deležnikov in politik, ki imajo na državni in lokalni ravni neposredne ali posredne koristi od zavarovanja nekega območja, vključno z združevanjem javnih sredstev različnih resorjev (zlasti turizem, regionalni razvoj, kmetijstvo).

Mehanizem **pogodbenege varstva ali skrbništva**, ki obsega skupino ukrepov, vezanih na podzemne jame ter ostale ukrepe, v obdobju od 2007 do 2013 še ni učinkovito deloval. Med ostalimi ukrepi je bila od načrtovanih 60 specifičnih ukrepov pogodbenege varstva ali skrbništva za ohranjanje vrst oz. habitatnih tipov izvedena le manjšina, predvsem zaradi nezagotovitve sredstev. Med jamskimi ukrepi je bilo v 33-ih primerih načrtovanega podeljevanja skrbništva ali koncesije za upravljanje jame po Zakonu o varstvu podzemnih jam predvideno omejevanje rabe. Le-ta se formalno niso podeljevala zaradi premalo definirane razmejitve do inštrumenta koncesije ter, posredno v povezavi s koncesijo, tudi zaradi neurejenih premoženjskih razmerij na državni jamski infrastrukturi med sedanjimi nosilci pravic rabe jam in državo. Skrbniške naloge v smislu izvajanja posameznih nalog varstva jam pa so se deloma izvajale. V prihodnjem obdobju je treba pravno formalno natančneje razmejiti inštrumenta 'skrbništvo' in 'koncesija' ter urediti premoženjska razmerja na jamski infrastrukturi med sedanjimi nosilci pravic rabe jam in državo.

Med ukrepi trajnostnega razvoja, usmerjenimi na neposredne koristi območij Natura za lokalno prebivalstvo, je program vključeval seznam 23 investicij in storitev nacionalnega pomena, vezanih na parkovno infrastrukturo za razvoj turistične ponudbe zavarovanih območij. Za financiranje projektov v pristojnosti svetov regij pa je program določal nabor nadaljnjih 52 projektnih predlogov za sofinanciranje iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Skupna okvirna alokacija sredstev v okviru tega sklada v sklopih 51 Spodbujanje biotske raznovrstnosti in varstva narave (vključno z Naturo 2000) in 56 Varovanje in razvoj naravne dediščine je znašala 57,3 milijona €. Investicije in storitve nacionalnega pomena so bile iz predvidenega finančnega vira realizirane le v manjšem delu. Glavni razlog je bil v tem, da zagotovitev sredstev za te projekte ni bila dovolj visoka prioriteta. Tudi izvedba investicij in storitev iz projektnih predlogov, ki naj bi se financirali iz regionalnih razvojnih programov, je bila realizirana le v manjšem delu (do leta 2012 19 projektov Natura 2000 od ciljnega kazalnika 100 projektov). Glavna razloga sta bila drugačne prednostne usmeritve občin in razpisi, ki niso imeli jasno ločenih sredstev po vsebinskih sklopih.

Vključevanje v programu predvidenih raziskovalnih aktivnosti v sofinanciranje raziskovalnih programov in projektov se je izvedlo v minimalnem obsegu. Program je določal sklope raziskovalnih aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, sklep Vlade ob sprejemu Programa pa je bil, da se jih ustrezno vključi v sofinanciranje raziskovalnih programov in projektov. V prihodnje bi bilo treba zlasti povečati umestitev ustreznih vsebin v redne raziskovalne programe raziskovalnih ustanov.

Spremljanje stanja vrst in habitatov – monitoring se je izvedlo v manjšem obsegu od načrtovanega. Program določa nujno potreben monitoring za določanje stanja ohranjenosti vrst in habitatov na ravni države. Obseg tega monitoringa se je do leta 2010 razširil in približal zastavljenemu, nato pa

zaradi pomanjkanja sredstev skrčil. V prihodnje bi bilo treba zagotoviti stabilno financiranje za dolgoročno spremljanje stanja ciljnih vrst in habitatnih tipov po standardnih protokolih.

9. 2. 2 Kmetijstvo

Ukrepi KOP so v programu opredeljeni kot sistemski instrument za upravljanje s kmetijskimi zemljišči znotraj območij Natura 2000. Analiza doseganja ciljev kaže, da v obdobju 2007–2013 nismo bili uspešni, saj so bili cilji leta 2012 doseženi le na 11 % območij. Razloge za to gre iskati predvsem v nekaterih sistemskih napakah, kot so npr. neustrezna shema KOP, ki je tudi na območjih Natura 2000 dovoljevala vpis splošnih (horizontalnih) ukrepov, neustrezno finančno vrednotenje t.i. biodiverzitetnih ukrepov KOP, nezadostna promocija ukrepov KOP in nezadostno izobraževanje.

Med preostalimi težavami velja izpostaviti še hitro izginjanje vrstno bogatih travnikov na nekaterih območjih Natura 2000 (npr. Ljubljansko barje, Goričko, Šentjernejsko polje ...), ki so predvsem posledica preoravanja in intenziviranja rabe travnikov. Veliko težavo predstavlja tudi odstranjevanje krajinskih prvin (mejice, mlake, posamezna drevesa ...), s katerimi imajo kmetje v praksi kar precej preglavic. Pravila risanja GERK-ov (grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva) namreč določajo, da so lahko v GERK vključene le kmetijske površine, vsi drugi elementi pa se morajo iz GERK-a izločiti (npr. linijske strukture, širše od 2 m, vodna telesa s površino 25 m² in več ...). V izogib težavam pri terenskih pregledih se zato precej kmetov raje odloči za popolno odstranitev teh prvin. Ena od težav, s katero se srečujemo na območjih Natura 2000, je tudi zaraščanje, ki je posledica popolnega ali delnega opuščanja kmetijske rabe iz različnih ekonomsko-socialnih razlogov.

9. 2. 3 Gozdarstvo

Izdelava naravovarstvenih smernic za GGN GGE poteka v skladu z operativnim programom. V obdobju 2007–2012 je bilo narejenih 74 smernic za GGN GGE na podlagi upravljavskih con, ki so bile narejene na 20 kompleksnih območjih Nature 2000. Skupaj je bilo narejenih 140 smernic. Tako je bilo z naravovarstvenimi usmeritvami pokritih 57 % gozdov na območjih Natura 2000.

Izvajanje varstvenih ukrepov iz programa in konkretnih naravovarstvenih usmeritev smo poskušali ovrednotiti z analizo podatkov, ki jih v sklopu rednega dela zbira Zavod za gozdove Slovenije. Oblikovanih je 12 vsebinskih sklopov, za katere je bila narejena analiza za kompleksna območja Natura 2000. Vsebinski sklopi so namenjeni posameznim kvalifikacijskim vrstam in habitatnim tipom. V analizi je zajeto tudi financiranje ukrepov na območjih Nature 2000. Tako je bilo v obdobju 2007–2012 za ukrepe izvajanja premene porabljenih 9.650 €, za izvajanje biomeliorativnih del (vzdrževanje grmišč, pasišč in vodnih virov ter sajenje plodonosnih vrst) porabljenih 220.675 €. Za specifične ukrepe, kot so ohranjanje biotopov – sečnja, naravni razvoj biotopov, puščanje mrtve mase in postavitve gnezdilnic, je bilo porabljenih 32.428 €.

V prihodnje bo treba več pozornosti nameniti izvedbeni ravni. Upravljanje z območji Natura 2000 bo treba nadgraditi z aktivnimi in plačljivimi ukrepi za izboljšanje specifičnih zahtev nekaterih kvalifikacijskih vrst oziroma habitatnih tipov.

9. 2. 4 Upravljanje z vodami in ribištvo

Na področju upravljanja voda sta bila v letu 2011 na podlagi Vodne direktive (Direktiva 2000/60/ES) sprejeta prvi Načrt upravljanja voda 2009–2015 (NUV, Uredba o načrtu upravljanja voda za vodni

območji Donave in Jadranskega morja) in Program ukrepov upravljanja voda za obdobje 2011–2015 (PU NUV), za katera so bile pripravljene naravovarstvene smernice. Naravovarstvene smernice so na podrobnejšem nivoju povzemale vsebine operativnega programa, ki so povezane z upravljanjem voda. V pripravi sta tudi načrta na podlagi Morske direktive (Direktiva 2008/56/ES) in Poplavne direktive (Direktiva 2007/60/ES), ki morata biti skupaj s programoma ukrepov sprejeta do leta 2015. Pristojnosti upravljanja z vodami so v Sloveniji precej razdrobljene in med seboj nepovezane. Problematična je predvsem odsotnost dolgoročnega načrta urejanja voda in odsotnost opredelitve razpoložljivosti površinskih voda za rabo, kar otežuje izvajanje varstvenih ukrepov operativnega programa. Kljub temu pa se med ukrepi PU NUV in operativnega programa večkrat pojavljajo sinergije, kar bo treba pri pripravi ukrepov novega operativnega programa in načrtov na področju voda v naslednjem obdobju še učinkoviteje povezati.

Na področju sladkovodnega ribištva so bili trenutno veljavni ribiškogojitveni načrti sprejeti še pred sprejemom prvega operativnega programa upravljanja z Natura 2000 območji, zato niso bili prilagojeni varstvu kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov Natura 2000. Kljub temu nekateri ribiški načrti vsebujejo ribiške ukrepe, ki povzemajo nekatere vsebine varstvenih ukrepov programa, zato pripomorejo k trajnostnemu gospodarjenju.

S sprejemom Zakona o sladkovodnem ribištvu je bil definiran nov sistem načrtovanja v sladkovodnem ribištvu. Zakon o sladkovodnem ribištvu določa izdelavo krovnega načrtovalskega dokumenta, Programa upravljanja rib v celinskih vodah RS in njemu podrejenih podrobnejših načrtov ribiškega upravljanja. Zaradi zamujanja sprejema nacionalnega Programa upravljanja rib v celinskih vodah RS še niso sprejeti podrobnejši načrti ribiškega upravljanja (načrti ribiških območij in ribiško gojitveni načrti), ki bodo vsebovali cilje in ukrepe, določene s Programom upravljanja z Natura 2000 območji.

9.3 Poročanje o izvajanju strategije

V strategiji ni bilo predvidene posebna oblika poročanja na nacionalni ravni. Ker s strategijo predvidena Delovna skupina za biotsko raznovrstnost ni bila ustanovljena, se poročila na nacionalni ravni niso pripravljala. Na mednarodni ravni se o izvajanju poroča v standardiziranem formatu Konvencije o biološki raznovrstnosti. Države pogodbenice morajo sekretariatu konvencije poročati vsaka štiri leta. Tako je Slovenija v letih 2001–2011 oddala tretje (2005) in četrto (2011) poročilo o izvajanju konvencije. Leta 2003 sta bili pripravljene tematski poročili o zavarovanih območjih in gorskih ekosistemih.

9.3.1 Sklepne ugotovitve analize doseganja ciljev strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti 2001-2011

Po opravljeni poglobljeni analizi strategije ugotavljamo, da so se v preteklem desetletju izvajali številni ukrepi in aktivnosti, ki so neposredno ali posredno prispevali k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Poudariti pa je treba, da se je skoraj tretjina opredeljenih ukrepov izvajala nezadostno v smislu prispevka k ohranjanju biotske raznovrstnosti, okrog polovico opredeljenih ukrepov pa se je izvajalo dobro z vidika prispevka k ohranjanju biotske raznovrstnosti, samo 15 % opredeljenih ukrepov je bistveno prispevalo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Izvajali so se predvsem ukrepi za izvajanje evropskih direktiv. Na področjih, ki se ne urejajo na ravni EU, je bilo

ukrepov bistveno manj. Čeprav se strategija ni nikoli celovito izvajala in zanjo tudi ni bil sprejet izvedbeni akcijski načrt, so številni ukrepi prispevali k uresničitvi usmeritev in izpolnjevanju zastavljenih ciljev. Kljub temu so se v istem obdobju kot posledica družbenih in razvojnih sprememb bistveno povečali človekovi vplivi in pritiski na biotsko raznovrstnost. Zato tudi v Sloveniji, tako kot na globalni ravni, nismo uspeli zaustaviti procesa zmanjševanja biotske raznovrstnosti. Ohranitveno stanje številnih habitatov in vrst se je v razmeroma kratkem času poslabšalo in brez aktivnejših in bolj usmerjenih ukrepov nadaljevanja izgube biotske raznovrstnosti ne bomo zaustavili. Priprava nove strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti tako ni le del mednarodno sprejetih obveznosti, temveč nuja, če želimo ohraniti naravo za prihodnje generacije in z zagotavljanjem ohranjanja ekosistemskih storitev tudi njim zagotoviti blaginjo. V desetletnem obdobju je bil vzpostavljen nov zakonodajni in organizacijski okvir varstva narave, spremenjeni so bili tudi temeljni predpisi na področjih dejavnosti trajnostne rabe. Tudi na ravni načrtovanja in sektorskih politik se je stanje bistveno izboljšalo. Težave pa se pojavljajo na izvedbeni ravni. Upoštevanje predpisov je šibko, kar ob kadrovsko šibkih inšpekcijskih službah in le delno vzpostavljenem neposrednem nadzoru v naravi ne prinaša zadovoljivih rezultatov.

Izvajanje nove strategije bo uspešno le, če bodo zagotovljeni podpora politike in družbe ter sodelovanje med sektorji. V zadnjih letih politika na splošno ni bila naklonjena ohranjanju narave. Čeprav se v svetu radi ponašamo z ohranjeno naravo, in se na načelni ravni zavzemamo za trajnostni razvoj, temu na domačih tleh ne namenimo dovolj podpore. To se odraža tudi v skromnih finančnih virih. Družbeno podporo lahko zgradimo le z okrepljenim in bolj usmerjenim ozaveščanjem o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti zaradi narave same in kakovosti življenja sedanjih in prihodnjih generacij.

III. DEL: NAPREDEK PRI DOSEGANJU AICHIJSKIH CILJEV DO LETA 2020 IN RAZVOJNIH CILJEV TISOČLETJA DO LETA 2015

10. Kakšen napredek je naredila država pri doseganju globalnih biodiverzitetnih ciljev do leta 2020 ?

Slovenija si je v tem poročevalskem obdobju prizadevala za doseganje globalnih biodiverzitetnih ciljev. Zaradi pomanjkanja finančnih in kadrovskih virov je bilo največ pozornosti posvečene izpolnjevanju obveznosti, ki izhajajo iz omrežja Natura 2000. Napredek pri doseganju globalnih ciljev je bil preskromen in ga bo treba v prihodnje okrepiti.

1. cilj: Najpozneje do leta 2020 bodo ljudje ozaveščeni o vrednotah biotske raznovrstnosti in ukrepih, ki jih lahko sprejmejo za njeno ohranitev in trajnostno rabo.

V nacionalni zakonodaji je malo pozornosti namenjene vzgoji, izobraževanju in ozaveščanju o biotski raznovrstnosti, nejasne pa so tudi pristojnosti priprave izobraževalnih programov. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN) mora pri tem sodelovati, medtem ko glavni nosilec ni naveden. ZRSVN namenja pozornost ozaveščanju javnosti o pomenu ohranjanja narave s predavanji, predstavltvami in razstavami, sodeluje na sejmih in drugih tovrstnih prireditvah, se udeležuje okroglih miz in podobnih srečanj, postavlja informativne table, izdaja publikacije, ter pripravlja prispevke za medije⁷⁷. Nacionalni program varstva narave med cilji in usmeritvami omenja vzgojo in izobraževanje na področju ohranjanja narave in ozaveščanje javnosti o pomenu biotske raznovrstnosti, vendar je bila izvedba programa v praksi pomankljiva. Varstvo narave v Sloveniji še vedno nima izjave o poslanstvu, kodeksa, strategije razvoja in programa⁷⁸. V številnih programih poklicnih srednjih šol je bila biologija kot samostojni predmet ukinjena. Stanje se je poslabšalo zlasti v osnovnih in poklicnih srednjih šolah, kjer se je število učnih ur biologije zmanjšalo za kar 40 %. Leta 2010 se je začel izvajati višješolski program Naravovarstvo. Na Univerzi v Ljubljani je mogoče na drugi stopnji vpisati programa Varstvo naravne dediščine ter Ekologija in biodiverzitetna. Program Varstvo naravne dediščine pa se nadaljuje tudi na 3. stopnji. Pomemben akter na področju ozaveščanja so tudi nevladne organizacije, kot je na primer Društvo za okoljsko vzgojo Evrope, ki v Sloveniji pomembno prispeva k ozaveščanju z izvajanjem projekta Ekošola. Financiranje takih projektov se je v poročevalskem obdobju zmanjšalo. Kljub pomanjkanju podatkov, se je v zadnjih letih zvrstilo več ozaveščevalnih aktivnosti o tujerodnih vrstah za različne ciljne skupine⁷⁹. V nastajajoči posodobljene strategiji ohranjanja biotske raznovrstnosti je naveden Krovni nacionalni cilj: »Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe«, ki bo podprt s podrobnimi nacionalnimi cilji in konkretnimi ukrepi za izboljšanje stanja do leta 2020..

2. cilj: Najpozneje do leta 2020 bodo vrednote biotske raznovrstnosti vključene v državne in lokalne strategije za razvoj in zmanjšanje revščine ter v proces načrtovanja ter se bodo vključevale v državne sisteme poročanja in po potrebi računovodske sisteme.

V Republiki Sloveniji je biodiverzitetna vključena v temeljne državne, kakor tudi v različne sektorske strategije, načrte in programe. Predstavitev stanja vključenosti biotske raznovrstnosti je obširnejše podana pri odgovorih na vprašanja 5. in 8.

3. cilj: Najpozneje do leta 2020 bodo spodbude, ki škodujejo biotski raznovrstnosti (vključno s subvencijami), odpravljene, postopoma opuščene ali preoblikovane, da se čim bolj zmanjšajo ali preprečijo negativni učinki, hkrati pa se bodo razvile in uporabljale pozitivne spodbude za ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, ki bodo skladne s konvencijo in drugimi ustreznimi mednarodnimi obveznostmi ob upoštevanju socialno-ekonomskih razmer v državi.

Napredek, ki je bil dosežen na področju kmetijsko okoljskih plačil (KOP) je popularizacija kmetijske pridelave, ki ustreza potrebam potrošnikov ter varuje zdravje ljudi, zagotavlja trajnostno rabo naravnih virov in omogoča zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje. Poseben pomen pri tem ima izobraževanje kmetov ter promocija ukrepov in tovrstnih pridelkov v splošni (npr. poučevanje potrošnikov o kakovosti sonaravno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil)⁸⁰. Kmetijsko okoljski ukrepi so zamišljeni tako, da ohranjajo naravne danosti, biotsko raznovrstnost, rodovitnost tal in tradicionalno kulturno krajino ter varujejo zavarovana območja. Ukrepi so usmerjeni v zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje (npr. ozelenitev njivskih površin, Ekološko kmetovanje), ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine (npr. ohranjanje planinske paše in travniških sadovnjakov, reja avtohtonih pasem in pridelava tradicionalnih sort rastlin) ter varovanje zavarovanih območij (ohranjanje traviščnih habitatov, steljnikov itd.). Drugo področje subvencij, ki pomembno vpliva na biotsko raznovrstnost so subvencije v energetiki. Na ravni EU ne obstaja skupni dogovor o definiciji subvencij v energetiki. Pod izrazom subvencija, se najpogosteje razumejo neposredna plačila proizvajalcu ali porabniku energije, subvencijo pa lahko predstavljajo tudi druge, manj transparentne oblike pomoči ali podpornih mehanizmov, kot so oprostitve plačila davkov in popusti, nadzor cen, omejitve v trgovanju, omejitve pri vstopanju na trg ipd. Okolju neprijazne so tiste subvencije, ki znižujejo ceno okolju škodljive energije, saj spreminjajo relativna razmerja med cenami energije v korist subvencioniranega vira. V Sloveniji so bile v obdobju poročanja vedno bolj prisotne t.i. "okolju prijazne subvencije", ki so namenjene izrabi trajnih virov energije. V grobem te podpore vedno ne prispevajo k izboljšanju stanja biotske raznovrstnosti, ampak imajo tudi negativne učinke (npr. fragmentacija vodotokov zaradi gradnje hidroenergetskih objektov, intenzifikacija v kmetijstvu zaradi proizvodnje bioplina ipd.).

4. cilj: Vlade, podjetja in deležniki na vseh ravneh bodo najpozneje do leta 2020 sprejeli ukrepe ali izvedli načrte za trajnostno proizvodnjo in porabo ter vzdrževali vplive uporabe naravnih virov v varnih ekoloških mejah.

Skupni imenovalac vseh razvojnih prioritiet je trajnostni razvoj, ki tudi sicer predstavlja osnovno izhodišče strateških in izvedbenih dokumentov Republike Slovenije (npr. Strategija razvoja Slovenije), medtem ko je okoljska dimenzija podrobneje obdelana v Nacionalnem programu varstva okolja (NPVO). Državni razvojni program kot eno izmed prioritiet navaja integracijo okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce. Nacionalni reformni program (2012 – 2013) daje pozornost tudi ukrepom za bolj množično uvajanje okoljskih oznak za izdelke in storitve ter spodbujanja sistemov ravnanja z okoljem v javnih in zasebnih organizacijah ter izobraževanju in ozaveščanju državljanov o trajnostni porabi in proizvodnji. Navedene usmeritve pomenijo zavezo k zagotavljanju razvoja z ravnotežjem med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki. Poročila o razvoju ugotavljajo, da se načelo trajnostnega razvoja v Sloveniji postopno uresničuje, vendar ob ohranjanju slabosti in neravnovesij pri vseh treh njegovih sestavinah (gospodarski, socialni in okoljski), veliki energetski intenzivnosti in šibki integraciji okoljskih, socialnih in gospodarskih vidikov razvoja. Slovenija se v glavnem ne razlikuje od drugih držav članic EU kjer so okoljski vplivi potrošnje največji v sektorju živil, stavb in prometa⁸¹. V Sloveniji imajo veliko vlogo pri uvajanju ekološke usmerjenosti v gospodarstvu javni organi. V poročevalskem obdobju so se začela uvajati nekatera t.i. zelena javna naročila, ki lahko povečajo povpraševanje po storitvah in izdelkih, ki gospodarneje izkoriščajo vire. Čeprav se zdijo spremembe počasne, do leta 2020 v Sloveniji lahko pričakujemo povečano uvajanje ekološkega načrtovanja izdelkov in inovacij, gospodarnejše proizvodn postopkov, zmanjšala odvisnost

od surovin. Veliko je še treba postoriti na področju ozaveščanja, saj lahko potrošniki dosežejo spremembo gospodarske usmerjenosti, denimo z izbiro in nakupom določenih izdelkov.

5. cilj: Do leta 2020 se bo stopnja izginjanja naravnih habitatov, vključno z gozdovi, znižala vsaj na pol oziroma, kjer je možno, skoraj na nič, in njihovo propadanje in drobljenje se bo znatno zmanjšalo.

V Sloveniji se je v poročevalskem obdobju drobljenje in spreminjanje naravnih habitatov nadaljevalo. V najslabšem stanju so habitatni tipi sladkih celinskih voda, kjer je v ugodnem stanju le nekaj več kot 10 % HT. Sledijo travniški habitatni tipi, kjer je v ugodnem stanju nekaj manj kot 30 % HT. Med HT barij in močvirij je kar okoli 45 % HT v neugodnem stanju, v slabem pa jih je okrog 15 %. Tudi skoraj 60 % gozdnih habitatov je v neugodnem stanju. Novi program upravljanja območij Natura 2000 (2015 – 2020), ki ga je sprejela Vlada RS aprila 2015 je naravnano tako, da bo če bo ustrezno izvajanje prispevalo k uresničevanju tega cilja. Prvi predlagani Krovni nacionalni cilj posodobljene strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti se glasi: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij. Ta cilj bo podprt z podrobnimi nacionalnimi cilji ter ukrepi za izboljšanje stanja do leta 2020.

6. cilj: Do leta 2020 se bodo vsi staleži rib in nevretenčarjev ter vodne rastline upravljali in izkoriščali trajnostno, zakonito in z uporabo metod, ki temeljijo na ekosistemskem pristopu, tako da bo preprečen čezmeren ribolov; vzpostavili se bodo obnovitveni načrti in ukrepi za vse razredčene vrste; ribištvo ne bo imelo pomembnega škodljivega vpliva na ogrožene vrste in ranljive ekosisteme, njegovi vplivi na staleže, vrste in ekosisteme pa bodo v varnih ekoloških mejah.

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti 2002 – 2012 je imela na področju ribištva dva cilja, in sicer: vzpostavitev upravljanja sladkovodnih ribjih populacij na podlagi strokovno in pregledno določenih velikosti populacij rib, ob upoštevanju ekoloških procesov v vodnih ekosistemih, naravne nosilne kapacitete okolja in naravovarstvenih smernic in zagotovitev trajnostne rabe biotskih virov, ki so predmet morskega ribolova in nabiralništva morskih organizmov, in ohranjene BR v morskih in obalnih habitatnih tipih. V obdobju poročanja je bil na področju sladkovodnega ribištva pripravljen Program upravljanja rib v celinskih vodah Republike Slovenije za obdobje 2010 – 2021. Program upošteva izhodišča, da je trajnostna raba rib tesno povezana s splošnim socialnim, gospodarskim in prostorskim razvojem Slovenije. Program tudi poudarja da je kultura odnosa do vodnih ekosistemov ter strokovno usposobljenost delujočih v ribiškem sektorju ključni dejavnik celovitega izvajanja ribiškega upravljanja in trajnostne rabe rib. Vlaganja rib v vodotoke zaradi potreb športno rekreativnega ribolova se v poročevalskem obdobju niso zmanjšala, vendar se uvaja večji nadzor nad izvorom rib za poribljavanje.⁸²

7. cilj: Do leta 2020 se bodo kmetijska, akvakulturna in gozdarska območja upravljala trajnostno, tako da bo zagotovljeno ohranjanje biotske raznovrstnosti.

V nacionalni strategiji ohranjanja biotske raznovrstnosti so kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo opredeljeni kot dejavnosti trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti in trajnostnega razvoja. Ker v Sloveniji kmetijstvo nima sektorskega načrtovanja, so konkretni cilji in ukrepi za varstvo narave na kmetijskih zemljiščih vključeni le v Operativni program – Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013. S tem programom so kmetijsko-okoljski ukrepi prepoznani kot sistemski instrument za upravljanje teh območij, vendar za zastavljenimi cilji močno zaostajamo. Analiza izvajanja ciljev strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti je pokazala da so površine z ustreznimi kmetijsko-okoljskimi ukrepi premajhne, da bi zagotavljale učinkovito varstvo habitatov. Slovensko gozdarstvo je na ravni politik in zakonodaje naklonjeno varstvu narave. Nacionalni gozdni program (Uradni list RS, št. 111/2007) med temeljnimi cilji izpostavlja trajnostni razvoj gozda kot ekosistema v smislu

njegove biotske raznovrstnosti ter vseh njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij. Skrb za ohranjanje narave se je v programih v obdobju poročanja dobro izkazovala na vseh ravneh načrtovanja gospodarjenja z gozdovi. V praksi pa je med deklarativno in izvedbeno ravni naravovarstvenih aktivnosti v gozdovih še vedno velik razkorak. Posodobljena strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti bo zagotovila skladnost s 7. globalnim ciljem, in sicer »Do leta 2025 bodo kmetijstvo, gozdarstvo, vodarstvo in akvakulture povečale vključevanje varstva slovensko in evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov v svoje programe, plane in posege«.

8. cilj: Do leta 2020 bo onesnaževanje, vključno z onesnaževanjem s presežnimi hranili, zmanjšano do ravni, ki ne škodujejo delovanju ekosistemov in biotski raznovrstnosti.

Na podlagi okoljskih kazalcev, ki jih upravlja Agencija RS za okolje⁸³, reciklaža komunalnih odpadkov v Sloveniji narašča in je leta 2012 bila skoraj 40 odstotna. Ravnanje s komunalnimi odpadki je še vedno zaskrbljujoče, čeprav odlaganje odpadkov z leti upada, sežig pa ostaja minimalen, naraščajo pa količine nevarnih odpadkov. Izkoriščanje naravnih virov pridelanih ali načrpanih na domačem ozemlju, upada. V letu 2012 smo izkoristili 42 % manj kot leta 2007 in 26 % manj kot leta 2000. Količina nastale odpadne embalaže se je v zadnjih letih ustalila in znaša okoli 100 kg na prebivalca letno. Predelava odpadne embalaže narašča in je v letu 2011 znašala 70 %. Prav tako narašča reciklaža, ki je v zadnjih letih preseгла 60 %. Količina blat na komunalnih čistilnih napravah se pričakovano povečuje, ravnanje gre v smeri sežiga. Onesnaženost zunanega zraka z žvepovim dioksidom v naseljenih območjih Slovenije ni več nevarna za zdravje ljudi. Tudi kritična letna koncentracija za zaščito vegetacije ni presežena. Izboljšanje stanja v obdobju poročanja velja pripisati uporabi kakovostnejših goriv v industriji, delovanju razžvepljevalnih naprav v termoelektrarnah, ter uporabi čistejših goriv v individualnih kuriščih. Najbolj zaskrbljujoči sta raven onesnaženosti zraka z ozonom ter obremenjenost ozračja z delci, zlasti v času kurilne sezone. V zadnjih letih se s postopki sekundarnega ali terciarnega čiščenja očisti čedalje več odpadne vode, medtem ko je postopkov samo primarnega čiščenja čedalje manj. Količina odpadne vode, ki je bila prečiščena s postopki sekundarnega čiščenja, se je v zadnjem desetletju povečala za okoli 250%. Postopkov terciarnega čiščenja odpadnih voda v letu 2002 v Sloveniji skoraj ni bilo, v letu 2013 pa je bilo po takih postopkih prečiščenih 43 % odpadne vode. V zadnjih letih se z implementacijo direktiv EU izboljšuje tudi stanje na področju zmanjševanja vplivov kmetovanja na vodne vire zaradi prepovedi gnojenja ali uporabe sredstev za varstvo rastlin na priobalnih zemljiščih, vendar se ta v praksi pogosto ne spoštuje.

9. cilj: Do leta 2020 se bodo določile invazivne tujerodne vrste in njihove poti vnosa ter se razvrstile po prednosti, prednostne vrste bodo obvladane ali iztrebljene in vzpostavili se bodo ukrepi za obvladovanje poti vnosa, tako da se preprečita njihov vnos in naselitev.

Stanje invazivnih tujerodnih vrst v Sloveniji še ni dovolj poznano. V obdobju poročanja je v letih 2010–2012 potekal raziskovalni projekt *Neobiota Slovenije: Invazivne tujerodne vrste v Sloveniji ter vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo virov*, katerega cilj je bil zbrati obstoječe podatke o invazivnih tujerodnih vrstah v Sloveniji ter pregledati vplive teh vrst na biotsko raznovrstnost. Na podlagi študije bo mogoče oblikovati ukrepe strategije. Kljub pomanjkanju podatkov, se je v zadnjih letih zvrstilo več ozaveščevalnih aktivnosti o tujerodnih vrstah za različne ciljne skupine. Povečuje se tudi število akcij odstranjevanja invazivnih vrst, ki pa jih večinoma izvajajo nevladne organizacije, v nekaj primerih tudi upravljavci zavarovanih območij. Slovenija je kot članica EU dolžna v letu 2016 začeti izvajati *Uredbo (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst*. Evropska komisija je objavila študijo *Framework for the identification of invasive alien species of EU concern*, ki prinaša znanstvena spoznanja o invazivnih vrstah in bo predvidoma ena od podlag za določitev seznama invazivnih tujerodnih vrst. Zaradi pomanjkanja kadrov in finančnih sredstev na nacionalni ravni še nimamo vzpostavljenega celovitega sistema za ravnanje z invazivnimi tujerodnimi

vrstami. Na nacionalni ravni je treba vzpostaviti celovit sistem nadzora, monitoringa, raziskovalnega dela ter upravnih postopkov, ki trenutno še ne obstajajo ter vzpostaviti in izboljšati medsektorsko delovanje.

10. cilj: Do leta 2015 se bodo čim bolj zmanjšali številni antropogeni pritiski na koralne grebene in druge ranljive ekosisteme, na katere vplivajo podnebne spremembe ali zakisovanje oceanov, tako da se bosta ohranila njihova celovitost in delovanje.

Slovenija neposredno ne more vplivati na stanje koralnih grebenov, vendar ta cilj uresničuje posredno preko ohranjanja ekosistemov in drugih aktivnosti, ki prispevajo k zniževanju zakisovanja oceanov. Na podlagi podatkov, ki jih zbira Agencija RS za okolje, so se supni izpusti snovi (SO_x , NO_x in NH_3), ki povzročajo zakisovanje in eutrofikacijo v Sloveniji v obdobju 1990-2012 zmanjšali za 74 %. Najbolj so se zmanjšali izpusti žveplovih oksidov, kar za 95 %. Izpusti dušikovih oksidov so se zmanjšali za 26 %, izpusti amonijaka pa za 21 %. Izpusti žveplovih oksidov in amonijaka so bili leta 2012 nižji od predpisanih ciljnih vrednosti, ki ne smejo biti presežene od leta 2010 dalje. Izpusti dušikovih oksidov pa so v letu 2012 presegali določeno ciljno vrednost. Primerjava izpustov na prebivalca uvršča Slovenijo v letu 2011 na 15. mesto med državami EU in le za malenkost presega povprečje Evropske unije.

11. cilj: Do leta 2020 se bo vsaj 17 % kopenskih in celinskih vodnih območij ter 10 % obalnih in morskih območij, zlasti tistih, ki so posebej pomembna za biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve, ohranjalo z učinkovito in nepristransko upravljanimi ter ekološko reprezentativnimi in dobro povezanimi sistemi zavarovanih območij ter z drugimi učinkovitimi ohranitvenimi ukrepi na podlagi območij ter se jih vključilo v širše kopenske in morske krajine.

Slovenija še ni dosegla cilja CBD o ustanovitvi zadostnega obsega morskih zavarovanih območij. Velik delež redkih in ogroženih habitatov in vrst obale je sicer zajet v različnih območjih ohranjanja biotske raznovrstnosti, vendar je večina območij razglašena le za naravne vrednote ali območja Natura 2000. Ta območja niso zavarovana območja, zato nimajo določenih upravljavcev in se na njih ne izvajajo usmerjeni ohranitveni ukrepi. Za morská območja cilj tudi še ni bil dosežen. V zavarovana območja je vključenega le 0,4 % slovenskega morja. Glede na zelo omejen obseg nacionalnega morja ter velik pritisk mnogih dejavnosti (npr. turizem, pristanišča, urbanizacija) ta cilj najverjetneje ne bo dosežen. Ciljni delež zavarovanih območij skladno z Nacionalnim programom varstva okolja⁸⁴, ki bi moral do leta 2008 znašati 17 %, do leta 2014 pa 22%, ni bil dosežen. Trenutno je delež zavarovanih območij v Sloveniji okrog 13 %⁸⁵.

12. cilj: Do leta 2020 bo preprečeno izumrtje znanih ogroženih vrst ter izboljšano in vzdrževano njihovo ohranitveno stanje, zlasti tistih vrst, katerih številčnost je najbolj upadla.

Po dostopnih podatkih v Sloveniji v obdobju poročanja ni izumrla nobena znana ogrožena vrsta. V Sloveniji so se mnogi ukrepi za izboljšanje stanja številnih vrst izvajali skozi programe ekosistemskega varstva in z upravljanjem nekaterih krovnih vrst, kot so npr. velike zveri, saj je bilo v zadnjem obdobju veliko storjenega. Pripravljene so bile strategije in akcijski načrti za medveda, volka in risa. Čeprav vseh teh dokumentov vlada RS (še) ni potrdila, se številne naloge ustrezno izvajajo. Z uporabo novih metod se je v zadnjih letih bistveno izboljšalo tudi poznavanje gibanj in populacij medveda, risa in volka.

13. cilj: Do leta 2020 se bo ohranila genska raznovrstnost kulturnih rastlin ter gojenih in udomačenih živali ter njihovih prostoživečih sorodnikov, vključno z drugimi vrstami s socialno-ekonomsko in kulturno vrednostjo, ter oblikovale in izvedle strategije za zmanjšanje genske erozije in varstvo njihove genske raznovrstnosti.

Izvajanje ukrepov za ohranjanje avtohtonim pasem in sort v obdobju poročanja lahko ocenimo pozitivno, saj se je stanje v zadnjem desetletju izboljšalo. Uspešno je bila vzpostavljena javna služba ohranjanja slovenskih kmetijskih živalskih genskih virov, ki zagotavlja izvajanje neposrednih in posrednih ukrepov za zavarovanje avtohtonih in tradicionalnih pasem. Genska banka na področju rastlinskih virov zaenkrat deluje še programsko, a je delovanje različnih institucij razmeroma usklajeno, potekajo pa tudi aktivnosti za vzpostavitev javne službe⁸⁶. V predlagu posodobljene strategije OBR je navedena tudi usmeritev za ohranjanje slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem in sort z ukrepi povečanega obseg reje in uporabe slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali z namenom ohranjanja genske raznovrstnosti v kmetijstvu. Ostali ukrepi se nanašajo na povečanje obseg površin za vzgojo slovenskih avtohtonih in tradicionalnih domačih rastlinskih sort ter promocijo slovenske avtohtone in tradicionalne pasem in sort.

14. cilj: Do leta 2020 bodo obnovljeni in zavarovani vsi ekosistemi, ki zagotavljajo ključne storitve, vključno s storitvami v zvezi z vodo, in prispevajo k zdravju, preživljanju in blaginji, ob upoštevanju potreb žensk, domorodnih in lokalnih skupnosti ter revnih in ranljivih.

Ekosistemi, ki zagotavljajo ključne storitve za prebivalstvo so v Republiki Sloveniji večinoma zavarovani ali upravljani na podlagi sektorskih zakonodaj (npr. vodovarstvena območja, varovalni gozdovi, zavarovana območja narave, območja Natura 2000 ipd.). Čeprav mnoga od teh območij niso bila razglašena prvenstveno zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti imajo veliko vlogo pri vzdrževanju vitalnih ekosistemov. Območja Natura 2000 zajemajo 37,16 odstotkov površine Slovenije. Njihov glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove, saj na njih želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi. Na varstvenih območjih Natura 2000 niso izključene človeške dejavnosti, vendar je treba zagotoviti, da te dejavnosti ne bodo ogrozile narave, temveč bodo – kadar bo to mogoče – njeno ohranjanje podpirale. Poseben pomen pri zagotavljanju ekosistemskih storitev gozdov v Sloveniji imajo t.i. »varovalni gozdovi“ to so gozdovi, ki varujejo strma zemljišča pred izpiranjem in krušenjem, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo preneglo odtekanje vode in zato varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi, ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije⁸⁷. Glede oskrbe z vodo, v Republiki Sloveniji na podlagi Zakona o vodah Vlada določi vodovarstveno območje, da se zavaruje vodno telo, ki se uporablja za odvzem ali je namenjeno za javno oskrbo s pitno vodo pred onesnaževanjem ali drugimi vrstami obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost voda ali na njeno količino. K tem ukrepom lahko prištejemo tudi ukrepe omejene kmetijske rabe. V Sloveniji imamo za oskrbo s pitno vodo preko 1000 vodovodnih sistemov, ki skupaj oskrbujejo preko 90 % prebivalcev. Kot značilnost lahko navedemo veliko število individualnih oziroma majhnih vodovodov, ki pa oskrbujejo v celoti majhen delež prebivalcev. Mali vodovodi imajo pogosto pomanjkljivosti, ki se odražajo na slabši kakovosti vode⁸⁸. Upoštevanju potreb žensk, lokalnih skupnosti in ranljivih skupin (npr. gibalno ovirani) je vedno bolj prisotno pri izvajanju projektov in načrtovanju (npr. projekti na podlagi EEC in Norveškega mehanizma).

15. cilj: Do leta 2020 se bosta z ohranjanjem in obnavljanjem okrepila prožnost ekosistemov in prispevek biotske raznovrstnosti k zalogam ogljika, vključno z obnovitvijo vsaj 15 % degradiranih ekosistemov, kar bo prispevalo k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter pri boju proti širjenju puščav.

Slovenija se je v obdobju poročanja prizadevala ohranяти vitalne ekosisteme. Nadaljevala sta se dva značilna procesa za Slovenijo, urbanizacija na eni in zaraščanje oz. povečevanje gozdnih površin zaradi opuščanja kmetijske rabe na drugi strani. Slovenija je bila leta 2012 z okoljskim odtisom 5,2 gha/osebo nad evropskim povprečjem. Glede na leto 1992 se je okoljski odtis povečal do leta 2012 za 3,5 gha/osebo. Slovenija je od leta 1999 naprej v okoljskem deficitu. Leta 1999 je okoljski deficit v Sloveniji označeval primanjkljaj 0,1 gha/osebo, leta 2007 pa že kar 2,7 gha/osebo. V obdobju 1992-2012 so se zviševali tako odtis bioloških sredstev, ogljični odtis kot odtis infrastrukture. Po letu 2010 je začel ogljični odtis počasi padati, saj je v letu 2010 znašal 3.4 gha/osebo. Izpusti toplogrednih plinov so v letu 2012 (glede na leto 2011) v Sloveniji nižji kar za 2,8 %. V Sloveniji je bilo povečanje izpustov toplogrednih plinov zabeleženo samo v prometu, in sicer za 1,3 % glede na leto 2011. V vseh ostalih sektorjih so bili izpusti nižji kot v letu 2011. Skupni izpusti toplogrednih plinov so v Sloveniji leta 2012 dosegli vrednost 18.911 Gg (gigagram= 1000 ton ali kiloton) ekvivalenta CO₂, kar je za 7,1 % pod vrednostjo v izhodiščnem letu. Slovenija namerava doseči Kjotski cilj z uveljavitvijo ponorov (v višini 1.320 kiloton CO₂ letno)⁸⁹.

16. cilj: Do leta 2015 bo Nagojski protokol o dostopu do genskih virov ter pošteni in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, veljal in deloval skladno z notranjo zakonodajo.

Slovenija je Nagojski protokol podpisala leta 2011, ni pa ga še ratificirala. Za izvajanje Nagojskega protokola je EU sprejela Uredbo (EU) št. 511/2014 Evropskega parlamenta in Sveta o ukrepih za izpolnjevanje obveznosti uporabnikov iz Nagojskega protokola o dostopu do genskih virov ter pošteni in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, v Uniji. Uredba enotno ureja področje izpolnjevanja obveznosti uporabnikov genskih virov v vseh državah članicah EU. Harmonizacija na EU ravni je potrebna le za izpolnjevanje obveznosti uporabnikov, medtem ko imajo za dostop do genskih virov države članice diskrecijsko pravico glede odločanja, ali bodo za genske vire, ki jim pripadajo, zahtevale soglasje po predhodnem obveščanju in delitev koristi. Področje dostopa do genskih virov in genskih bank še ni regulirano. Zakon o ohranjanju narave omogoča ureditev tega področja na ravni podzakonskega akta. Na podlagi predhodne študije in strokovne ocene bo Slovenija v prihodnjih letih najverjetneje uredila tudi področje dostopa do genskih virov.

17. cilj: Do leta 2015 bo vsaka pogodbenica oblikovala učinkovito, vključujočo in posodobljeno državno strategijo ter načrt ukrepov za biotsko raznovrstnost, ju sprejela kot inštrumenta politike in ju začela izvajati.

Posodobljena nacionalna strategija in akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti sta trenutno v pripravi. V letu 2014 so bile narejene strokovne, strategija pa bo predvidoma sprejeta do konca leta 2015.

18. cilj: Do leta 2020 se bodo tradicionalno znanje, inovacije in prakse domorodnih in lokalnih skupnosti, pomembni za ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, ter njihova običajna raba bioloških virov, spoštovali, skladno z notranjo zakonodajo in ustreznimi mednarodnimi obveznostmi, ter v celoti vključili v izvajanje konvencije in upoštevali pri njem ob polnem in učinkovitem sodelovanju domorodnih in lokalnih skupnosti na vseh ustreznih ravneh.

Republika Slovenija nima domorodnih skupnosti. Lokalne skupnosti so subjekti varstva narave, ki sodelujejo pri sprejemanju in izvajanju ukrepov za biotsko raznovrstnost. Načelno so to lahko vse fizične in pravne osebe. Na lokalni ravni so to lahko nosilci javnih služb oz. javnih pooblastil⁹⁰.

19. cilj: Do leta 2020 bodo znanje, znanstvena podlaga in tehnologije, povezani z biotsko raznovrstnostjo, njenimi vrednotami, delovanjem, stanjem in trendi ter posledicami njenega zmanjševanja, izboljšani, široko dostopni in posredovani ter uporabljeni.

Slovenija na nacionalni ravni še ni oblikovala programa za raziskovanje biotske raznovrstnosti, niti za njegovo oblikovanje ni ustreznih sistemskih podlag. Pomanjkanje usmerjenega delovanja na področju raziskovanja se odraža tudi v skromnem podpiranju raziskovalnih projektov s področja biotske raznovrstnosti. Poleg raziskovalnih aktivnosti Univerze v Ljubljani se raziskave opravljajo tudi na Univerzi na Primorskem, v okviru Znanstveno-raziskovalnega središča Koper, kjer je vzpostavljen Inštitut za biodiverzitetne študije. Inštitut je usmerjen v proučevanje biotske raznovrstnosti na genski, vrstni in ekosistemski ravni. Poleg območja Slovenije precej pozornosti namenja tudi raziskavam biotske raznovrstnosti jugovzhodne Evrope. Osrednja organizacija, ki razpisuje programe in projekte, je Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Področje biotske raznovrstnosti v klasifikaciji ni ločeno, zato podatki o številu projektov s to tematiko niso lahko dostopni. Na raziskovalnem področju je v povezavi z biotsko raznovrstnostjo še vedno malo družboslovnih in ekonomskih raziskav. V Sloveniji se ekonomska vrednotenja v gozdarstvu in kmetijstvu izvajajo že nekaj časa, na področju varstva narave pa so bile prve študije izdelane šele v letu 2010. V predlagu posodobljene strategije OBR so navedeni tudi podrobni nacionalni cilji, ki naslavljajo področje znanja in raziskav povezanih z biotsko raznovrstnostjo ("Do leta 2025 bodo zagotovljeni stalni viri financiranja za raziskovalno dejavnost in programe ter projekte, ki podpirajo ohranjanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti, zastavili pa se bo tudi interdisciplinarni nacionalni program raziskovanja in spremljanja stanja biotske raznovrstnosti«).

20. cilj: Najpozneje do leta 2020 se bo znatno povečalo sproščanje finančnih sredstev za učinkovito izvajanje Strateškega načrta za biotsko raznovrstnost za obdobje 2011–2020 iz vseh virov v skladu z združenim in dogovorjenim procesom v Strategiji za zbiranje sredstev. Ta cilj se bo spreminjal glede na ocenjene potrebe po sredstvih, ki jih bodo izdelale in sporočile pogodbenice.

Zaradi gospodarske in finančne krize smo bili v obdobju poročanja soočeni z izzivom pri uvrščanju ohranjanja biotske raznovrstnosti med nacionalne prioritete z zmanjšanimi sredstvi, s katerimi je bilo treba dosegati še več ciljev kot doslej. Področje ohranjanja biotske raznovrstnosti ima v Sloveniji v primerjavi z drugimi sektorji, s katerimi tekmuje za sredstva (npr. obnovljivi viri energije, kmetijstvo, zdravstvo, ravnanje z odpadki in odpadnimi vodami) razmeroma majhno težo. Glede na potrebo po konsolidaciji javnih finance, Slovenija v poročevalskem obdobju ni mogla dajati finančnih zavez, ki jih ne bi mogla izpolniti. Prav tako je bilo potrebno paziti na upoštevanje načela integralnosti proračuna. Slovenija se zaveda pričakovanih držav v razvoju glede mobilizacije virov za uresničevanje strateškega načrta konvencije, ki je bil sprejet na 11. zasedanju Konference pogodbenic CBD. Zaradi podobnega stanja so se številne države ter tudi EU znašle v težavah pri uresničevanju teh ciljev. Slovenija si je v poročevalskem obdobju pridružila prizadevanjem, zlasti na ravni EU, za doseganje ciljev strateškega načrta Konvencije z inovativnimi mehanizmi financiranja.

11 Kakšen je bil prispevek ukrepov za izvajanje konvencije pri doseganju ustreznih Milenijskih razvojnih ciljev v državi ?

Slovenija je v poročevalskem obdobju aktivno prispevala k uresničevanju Milenijskih razvojnih ciljev do leta 2015 (cilji 1, 7 in 8). Slovenija z nudenjem tehničnih in človeških kapacitet, izmenjavami in usposabljanji sodeluje v številnih projektih in programih v državah v razvoju. Na tem področju so bile poleg Vlade RS aktivne tudi mnoge nevladne organizacije. Prispevek Slovenije je bil predvsem usmerjen v razvojno pomoč na področju okolja v državah Zahodnega Balkana. Zaradi neugodnega javnofinančnega stanja, je bila neposredna uradna razvojna pomoč v obdobju poročanja zmanjšana.

Slovenija je v poročevalskem obdobju aktivno prispevala k uresničevanju Milenijskih razvojnih ciljev do leta 2015. Zaradi neugodnega stanja javnih financ je bila uradna razvojna pomoč državam v razvoju kot prispevek Slovenije k izpolnjevanju Milenijskih razvojnih ciljev v poročevalskem obdobju zmanjšana. Prispevek Slovenije je bil predvsem usmerjen v razvojno pomoč na področju okolja v državah Zahodnega Balkana, v manjši meri pa tudi v drugih svetovnih regijah. Poleg neposredne razvojne pomoči, Slovenija z nudenjem tehničnih in človeških kapacitet, izmenjavami in usposabljanji, primeri dobre prakse ipd. sodeluje v številnih projektih in programih v državah v razvoju. V Sloveniji deluje Svet za trajnostni razvoj, ki je posvetovalno telo Vlade RS in spada pod Službo Vlade RS za razvoj. Svet si prizadeva za dialog s civilno družbo o vseh temeljnih razvojnih vprašanjih. Služba Vlade RS za razvoj vodi na tem področju projekt »Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035: Trendi in priložnosti v času podnebnih sprememb«. Namen projekta je iskanje odgovorov na vprašanje, ali in kako lahko Slovenija postane družba blagostanja v luči izzivov in priložnosti, ki so posledica podnebnih sprememb. Na podlagi teh odgovorov bodo oblikovani novi temelji za krovne strateške usmeritve in dokumente do leta 2035.

Slovenija je v poročevalskem obdobju neposredno ali posredno prispevala k izvajanju predvsem naslednjih Milenijskih razvojnih ciljev:

- Cilj 1. Izkoreniniti skrajno revščino in lakoto
- Cilj 7. Zagotoviti trajnostni razvoj okolja, ter
- Cilj 8. Razviti globalno partnerstvo za razvoj

11.1 Prispevek Slovenije pri doseganju 7. milenijskega cilja

V obdobju 2011 – 2013 je Slovenija prispevala več kot štiri milijone EUR (točna vsota: 4.144.775) neposredne razvojne pomoči za področje okolja. Ti projekti prispevajo tudi k uresničevanju ostalih Milenijskih ciljev, saj izboljšanje stanja okolja dviga kvaliteto življenja nasploh in je torej vezano na uresničevanje drugih ciljev, predvsem zmanjševanje izgube naravnih virov ter izkoreninjanja revščine. Uradno razvojno pomoč Slovenija prispeva kot finančno podporo različnim programom ter projektom v državah v razvoju. Za pregled in podatkovno zbirko razvojne pomoči skrbi Direktorat za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč na Ministrstvu za zunanje zadeve RS. Pri tem vprašanju smo se omejili na okoljske projekte, ki imajo vpliv na biotsko raznovrstnost. Uresničevanje teh programov in projektov štejemo kot prispevek Slovenije k izvajanju globalnih ciljev za doseganje Milenijskih razvojnih mejnikov do leta 2015. Izvajanje konvencije v Sloveniji kot prispevek k uresničevanju Milenijskih razvojnih ciljev do leta 2015 je opisano v odgovorih na vprašanja 7 – 10.

Uradna razvojna pomoč Slovenije državam v razvoju na področju okolja je prikazana v preglednici 4. V obdobju finančne in gospodarske krize se je uradna razvojna pomoč zaradi zelo zmanjšane prispevka Slovenije v Globalni sklad za okolje (GEF) občutno znižala. Ocena prispevka za GEF, ki je namenjena ohranjanju in izboljšanju stanja biotske raznovrstnosti je ocenjena na 40% višine prispevka.

Preglednica 4: Uradna razvojna pomoč Slovenije za biotsko raznovrstnost v obdobju 2006 – 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
IUCN	9430	12575		12949		9482	10358
CITES	2894	2894	2894	3590	3590	3590	4085
GEF (40%)	94902	405062	384197	489885	490806	274862	244204
Total	107226	420531	387091	506424	494396	287934	258647

Preglednica 5: Prispevek Slovenije k uresničevanju Milenijskih razvojnih ciljev v državah v razvoju (uradna razvojna pomoč) v obdobju od 2010 do 2013

Leto	Aktivnost	Država prejemnica	Izvajalec	Porabljena sredstva	Razvojni cilj
2010	Prenos dobrih praks / Transfer of best practices	Bosnia-Herzegovina	UNIDO	45.200,00	7,8
2010	Članarina / Membership fee		UNEP	37.113,00	1,7,8
2010	Članarina / Membership fee	Developing countries, unspecified	CITES	3.766,70	1,7,8
2010	Članarina / Membership fee		Montreal Protocol	117.327,48	7,8
2010	Članarina / Membership fee		UNCCD	7.130,00	7,8
2010	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution		GEF	1.197.500,00	1,7,8
2011	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution	Developing countries, unspecified	UNEP	37.113,00	7,8
2011	Članarina / Membership fee		UNEP	60.278,97	1,7,8
2011	Članarina / Membership fee	Developing countries, unspecified	CITES	3.960,19	1,7,8
2011	Članarina / Membership fee	Developing countries, unspecified	Montreal Protocol	3.082,64	7,8
2011	Članarina / Membership fee		Montreal Protocol	108.922,86	7,8

2011	Članarina / Membership fee		UNCCD	14.513,00	1,7,8
2011		Developing countries, unspecified			1,7,8
	Članarina / Membership fee		IUCN	11.701,91	
2011	Trajnostni razvoj kulture sobivanja in varovanja okolja v krajih Niš, Aleksinac in Leskovac	Serbia	Slovenska Karitas / Caritas Slovenia	30.000,00	7,8
2011	Študiji izvedljivosti v mestu Berane / Feasibility Study of Mechanical-biological and Thermal Waste Treatment in the Municipality of Berane and Feasibility Study of Municipal Heating Network in Municipality of Berane	Montenegro	CMSR / Centre for International Cooperation and Development	100.000,00	7
2011	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution		GEF	648.000,00	1,7,8
2011	Mislím, ločujem, (pre)delujem in zemljo rešujem, Gračanica (BiH)	Bosnia-Herzegovina	Slovenska filantropija / Slovene Philanthropy	29.614,06	7
2012	Trajnostni razvoj kulture sobivanja in varovanja okolja v krajih Niš, Aleksinac in Leskovac	Serbia	Slovenska Karitas / Caritas Slovenia	40.000,00	7,8
2012	Mislím, ločujem, (pre)delujem in zemljo rešujem, Gračanica (BiH)	Bosnia-Herzegovina	Slovenska filantropija / Slovene Philanthropy	40.000,00	7
2012	Učinkovito ravnanje z viri, uvajanje čiste proizvodnje in spodbujanje "zelene industrije" v državah vzhodne in osrednje Evrope / Resource Efficient and Cleaner Production Network to foster Green Industry Cooperation in Eastern and Central Europe	Europe, regional	UNIDO	90.000,00	1,7,8
2012	Nacionalni program čiste proizvodnje (NPČP) - Bosna in Hercegovina / National Cleaner Production Programme (NCP) - Bosnia and Herzegovina	Bosnia-Herzegovina	UNIDO	50.000,00	7,8
2012	Nacionalni program čiste proizvodnje (NPČP) – Črna gora / National Cleaner Production Programme (NCP) - Montenegro	Montenegro	UNIDO	40.000,00	7,8
2012	Štiri-letni regionalni program sonaravne čiste proizvodnje za države regije Vzhodnega partnerstva / Four-year regional Sustainable Consumption and Production (SCP) Programme for the countries of the Eastern Partnership	Developing countries, unspecified	UNIDO	60.000,00	7,8

Region					
2012		Developing countries, unspecified			7,8
	Članarina / Membership fee		Montreal Protocol	3.272,81	
2012	Članarina / Membership fee		UNFCCC	8.852,93	1,7,8
2012		Developing countries, unspecified			1,7,8
	Članarina / Membership fee		UNFCCC	2.885,91	
2012	Ekoremediacije kot strategija razvoja Črne gore / Ecoremediation as a Development Strategy of Montenegro	Montenegro	CMSR / Centre for International Cooperation and Development	126.000,00	7
2012	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution		GEF	600.000,00	1,7,8
2012	Članarina / Membership fee		Montreal Protocol	126.193,57	7,8
2012	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution	Developing countries, unspecified	Montreal Protocol	461,00	7,8
2012	Prostovoljni prispevek / Voluntary contribution	Developing countries, unspecified	UNEP	37.113,00	7,8
2012	Članarina / Membership fee	Developing countries, unspecified	CITES	4.204,49	1,7,8
2012	Vzpostavitev modela sodelovanja in povezovanja občin za pripravo skupnih projektov na področju komunalne infrastrukture	Serbia	Regionalna razvojna agencija Koroška	14.203,20	7
2012	Članarina / Membership fee		UNEP	9.461,04	1,7,8
2013	Zaščita okolja in razvoj Unsko-Sanjskega kantona z uporabo ekoremediacij	Bosnia-Herzegovina	CMSR / Centre for International Cooperation and Development	120.000,00	7
2013	Trajnostna raba vodnih virov in zagotavljanje konkurenčnosti lokalnega območja	Bosnia-Herzegovina	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijski zavod Maribor / Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia	19.453,69	7
2013	Trajnostni razvoj kulture sobivanja in varovanja okolja v krajih Niš, Aleksinac in Leskovac	Serbia	Slovenska Karitas / Caritas Slovenia	30.000,00	7,8

2013	Mislím, ločujem, (pre)delujem in zemljo rešujem, Gračanica (BiH)	Bosnia- Herzegovina	Slovenska filantropija / Slovene Philanthropy	30.000,00	7
2013	Krovni projekt bilateralne tehnične pomoči Črni gori pri pogajanjih o pristopu k EU	Montenegro	Public sector institutions	17.249,30	7,8
2013	Učinkovito ravnanje z viri, uvajanje čiste proizvodnje in spodbujanje "zelene industrije" v državah vzhodne in osrednje Evrope / Resource Efficient and Cleaner Production Network to foster Green Industry Cooperation in Eastern and Central Europe	Europe, regional	UNIDO	60.000,00	7,8
2013	Nacionalni program čiste proizvodnje (NPČP) - Bosna in Hercegovina / National Cleaner Production Programme (NCP) - Bosnia and Herzegovina	Bosnia- Herzegovina	UNIDO	100.000,00	7
2013	Štiri-letni regionalni program sonaravne čiste proizvodnje za države regije Vzhodnega partnerstva / Four-year regional Sustainable Consumption and Production (SCP) Programme for the countries of the Eastern Partnership Region	Developing countries, unspecified	UNIDO	60.000,00	7,8
Skupaj				4.144.775	

11.2 Aktivnosti nevladnih organizacij

Na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti v Republiki Sloveniji delujejo številne nevladne organizacije, ki so znatno prispevale k uresničevanju ciljev nacionalne strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti 2002 – 2012. Nekatere med njimi so aktivno sodelovale tudi pri pripravi strokovnih osnov za posodobljeno strategijo. Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS) je nacionalna nevladniška mreža z več kot 800 zvez, malih in velikih NVO z vseh področij: <http://www.cnvos.si/>. V nadaljevanju navajamo organizacije, ki so sodelovale kot partnerji na temo mednarodnega dneva biotske raznovrstnosti 2010:

- Botanično društvo Slovenije: <http://bds.biologija.org/>
- Center za kartografijo favne in flore: <http://www.ckff.si/?lang=en&pid=1&rid=0>
- CIPRA: http://www.cipra.org/en?set_language=en
- DONDES: <http://www.naravnadediscina.org/>
- DPPVN: <http://www.dppvn.eu/o-drustvu/>
- Društvo Dinaricum: <http://dinaricum.si/en/>
- Društvo Drobnovratnik: <http://drobnovratnik.si/>
- Društvo študentov biologije: <http://dsb.biologija.org/>
- Društvo za opazovanje in preučevanje ptic: <http://ptice.si/en/>
- Inštitut za trajnostni razvoj: <http://www.itr.si/>
- Lovska zveza Slovenije: <http://www.lovska-zveza.si/>
- Lutra: <http://lutra.si/en/>
- Mikološka zveza Slovenije: <http://www.gobe-zveza.si/>

- Mountain Wilderness Društvo za ohranjanje neokrnjene gorske narave
- Naravovarstvena zveza Smrekovec: <http://www.smrekovec.net/?lang=en>
- Planinska zveza Slovenije - Komisija za varovanje gorske narave: <http://kvgn.pzs.si/>
- Prirodoslovno društvo Slovenije: <http://www.proteus.si/>
- Ribiška zveza Slovenije: <http://ribiska-zveza.si/>
- Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev: <http://www.sdpvn-drustvo.si/ENG/indexen.html>
- Societas herpetologica slovenica: <http://www.herpetolosko-drustvo.si/>
- Umanotera: <http://www.umanotera.org/>
- Zavod Symbiosis: http://www.zavod-symbiosis.si/E_home.html
- Zveza ekoloških gibanj Slovenije: <http://www.zin.si/?id=27>

V Sloveniji so na področju spodbujanja in zagotavljanja okoljske trajnosti poleg Vlade RS aktivne tudi mnoge nevladne organizacije; vidnejše med njimi so Umanotera, Focus, Društvo planet Zemlja, Slovensko društvo ZN za trajnostni razvoj idr. Nevladne organizacije k doseganju ciljev prispevajo s pripravo in izvedbo številnih projektov v Sloveniji in tujini. Njihove aktivnosti so navedene na spletni strani: <http://www.milenijski-cilji.org/razvojni-cilji.html>

11. 2. 1 Društvo za Združene narode za Slovenijo

Društvo za Združene narode za Slovenijo skrbi za širitev idealov in ciljev ZN v Sloveniji. Njegova osrednja naloga je zbiranje in ponujanje informacij o vlogi in dejavnostih ZN. Od leta 2009 naprej ob podpori ZN izvajajo milenijsko kampanjo, s katero slovensko javnost seznanjajo z Razvojnimi cilji tisočletja. Z letom 2008 so začeli v Sloveniji koordinirati akcijo Vstani in ukrepaj, ki je globalni poziv, s katerim podpirajo prizadevanja za doseganje prvega razvojnega cilja. Več informacij lahko najdete na <http://www.unaslovenia.org/> in <http://www.milenijski-cilji.si/>.

11.2. 2 UNICEF Slovenija

UNICEF Slovenija je eden od 36 UNICEF-ovih nacionalnih odborov, ki delujejo v gospodarsko bolj razvitih državah. Partnerstvo med UNICEF-om in UNICEF-om Slovenija temelji na zaobljubi, pogodbi za delovanje v korist otrok v državah v razvoju ter izvajanje programov zagovorništva in izobraževanja za razvoj v Sloveniji. UNICEF Slovenija zbira sredstva za UNICEF-ove dolgoročne razvojne programe in programe nujne pomoči otrokom v državah v razvoju, razvija programe izobraževanja za razvoj v Sloveniji ter spremlja položaj otrok in spodbuja in zagovarja uresničevanje otrokovih pravic. nacionalna spletna stran UNICEF: <http://www.unicef.si/projekti-v-sloveniji/zagovornistvo/razvojni-cilji-tisocletja>

11.2. 3 Slovenska filantropija

Njene aktivnosti so poleg prikazovanja prostovoljstva kot pozitivne priložnosti tudi povezovanje posameznikov z želenimi oblikami prostovoljskega dela, usposabljanje prostovoljcev in pomoč organizacijam pri razvijanju prostovoljskega dela. Glede Razvojnih ciljev tisočletja, Slovenska filantropija zagovarja stališče, da v Sloveniji zmoremo in moramo prevzemati svoj delež odgovornosti za zmanjševanje razlik med razvitimi in nerazvitimi ter podpira skladnejši razvoj v svetu. Več informacij lahko najdete na: <http://www.filantropija.org/>

11.2. 4 Humanitas

HUMANITAS, društvo za človekove pravice in človeku prijazne dejavnosti, se zavzema za manj privilegirane skupine prebivalstva v Sloveniji in drugod po svetu. Njihove aktivnosti vključujejo program botrstva otrok v Afriki in Sloveniji, spodbujanje pravične trgovine ter odgovornega turizma.

Zavzema se za prepoznanje pravice do vode kot osnovne človekove pravice. Več informacij lahko najdete na: <http://www.humanitas.si/>

11.2. 5 Zavod Voluntariat

Voluntariat – zavod za mednarodno prostovoljno delo – je slovenska veja gibanja Service Civil International (SCI). Zavod Voluntariat, skupaj z društvom Humanitas, sodeluje v evropskem projektu A.W.A.R.E., ki se osredotoča na uresničevanje drugega Razvojnega cilja tisočletja – univerzalen dostop do osnovnošolske izobrazbe. Več informacij lahko najdete na: <http://www.zavod-voluntariat.si/>

Priloga 1

Viri

¹ Kus Veenvliet, J. (2012). Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Končno poročilo. Nova vas: Zavod Symbiosis. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor.
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/narava/analiza_strategije_biotske_raznovrstnosti_povzetki.pdf.

² Dobrine in storitve ekosistemov, Urad za publikacije, Evropska unija, 2010.

³ Kovac, N. & Rejec Brancelj, I. (2012). Skrbno upravljanje naravnega kapitala in ekosistemskih storitev vodi do večje okoljske učinkovitosti, Statistični dnevi 2012.

⁴ Andrej Kirn, Varstvo narave in kriza napredka, VARSTVO NARAVE, 21 (2008), 25–40.

⁵ (<http://www.natreg.eu/news-events/the-study-on-evaluating-ecosystem-services-for-small-protected-area-on-pohorje>).

⁶ Jasmina Žujo, Gregor Danev UPORABA METOD ZA VREDNOTENJE EKOSISTEMSKIH STORITEV NA VAROVANIH OBMOČJIH NARAVE, Varstvo narave 24, 2010,.

⁷ Vrednotenje ekosistemskih storitev parka Škocjanske jame (Ecosystem Services Evaluation in the Škocjan Caves Regional Park), Ljubljana, 2011, 179 str. http://www.park-skocjanske-jame.si/slo/park-skocjanske-jame_uprava_projekti.shtml#1
<http://www.park-skocjanske-jame.si/cgi-bin/news.cgi?action=detail&id=168&kaj=1>

⁸ Razvoj koncepta večnamenskega gospodarjenja z gozdovi : funkcije gozda, ekosistemske storitve in prednostna območja : zbornik prispevkov / [glavna urednika Andrej Bončina, Dragan Matijašić]. - Ljubljana : Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta : Zavod za gozdove Slovenije, 2013

⁹ <http://www.biomura.si/default.aspx>.

¹⁰ http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/razpisi/Javni_razpisi/JR_NFM_in_EGP_2009-2014/9_Navodila_za_prijavitelje_-_Sklop_B_vs_2_29.1.2014.pdf.

¹¹ Socio-ekonomska analiza slovenskega morja, Inštitut za vode RS, 2012
<http://www.izvrs.si/podrocja-dela/sekto-za-morje/upravljanje-morskega-okolja/raziskovalno-in-strokovno-delo/socio-ekonomska-analiza/>.

¹² Glej vir 11.

¹³ ZRSVN 2013. http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=65&id_informacija=579 in prezentacija M. Petkovšek, Posvet Pregled upravljanja območij Natura 2000, Ljubljana, 13. 11. 2013
http://www.zrsvn.si/dokumenti/73/2/2013/1_Posvet_PUN_2013_MP_koncna_3387.pdf, dostop 2. 6. 2015.

¹⁴ ZRSVN 2014: http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=65&id_informacija=820, dostop 26. 6. 2014.

¹⁵ MOP 2015: <http://www.natura2000.si/index.php?id=211>, dostop 2. 6. 2017.

¹⁶ ZRSVN, Kartiranje habitatnih tipov:
http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=62&id_informacija=704, dostop 2. 6. 2015.

¹⁷ Glej vir 1.

---

¹⁸ Izvajanje programa spremljanja kakovosti morja v skladu z Bracelonsko konvencijo v letu 2013, Nacionalni inštitute za biologijo, 2013, p.2.

¹⁹ DOPPS 2014 :

http://cdn.ptice.si/ptice/2014/wp-content/uploads/2014/09/201411_kmecl_figelj_monitoring_sipkk_2014.pdf

²⁰ MKO, 2013, Analiza Analiza ciljev in ukrepov programa upravljanja območij Natura 2000, Sektor kmetijstvo http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/A1_A2_Analiza_kmetijstvo.pdf, dostop 2. 6. 2015.

²¹ MKO, 2013. Analiza ciljev in ukrepov programa upravljanja območij Natura 2000. http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/A1_A2_Krovni.pdf, dostop 2. 6. 2015.

²² ARSO, Ocena kemijskega stanja podzemnih voda v Sloveniji v letu 2013 http://www.arso.gov.si/vode/podzemne%20vode/publikacije%20in%20poro%c4%8dila/Porocilo_podzemne_2013_12.12.2014.pdf.

²³ MOP 2015 Akcijski načrt za trajnostno upravljanje populacije volka: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017_revidirano.pdf dostop 5. 6. 2015.

²⁴ MOP 2015 Osnutek strategije ohranjanja in trajnostnega upravljanja z risom 2015-2025. http://www.mop.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article//5830/90ba1936ec20ee07bba046f155b99c8c/, dostop 5. 6. 2015.

²⁵ <http://www.bioportal.si/neobiota teme.php>, 5. 6. 2015.

²⁶ Glej vir 1.

²⁷ DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine - poročilo za leto 2013 Končno poročilo Ljubljana, november 2013.

²⁸ Glej vir 13.

²⁹ Glej vir 27.

³⁰ MOP 2015. Program upravljanja območij Natura 2000: http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_ProgramNatura.pdf.

³¹ MOP 2015. Akcijski načrt za trajnostno upravljanje populacije volka v Sloveniji za obdobje 2013-2017. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017_revidirano.pdf.

³² MOP. (2010b). The 2010 EU Biodiversity Action Plan (BAP) report – Country profile: Slovenia. http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/bap/envtcd9sg/CPSI_Final.pdf

³³ ZGS 2014, Načrt sanacije po žledolomu. http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/varstvo/2014Ujma/Nacrt_sanacije_zled_2014.pdf.

³⁴ Strokovne podlage za strategijo in akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti za obdobje 2015 - 2025, Ipsum, 2014, <http://www.biotskaraznovrstnost.si/>

-
- ³⁵ Program monitoringa stanja voda za obdobje 2010 – 2015, ARSO, p.1
<http://www.arso.gov.si/vode/poro%c4%8dila%20in%20publikacije/Program%202010%20-%202015.pdf>.
- ³⁶ Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z navadnim risom (Lynx lynx) v Sloveniji 2015 – 2025, Ministrstvo za okolje in prostor.
- ³⁷ Kus Veenvliet Jana (ur.) in Andrej Sovinc: Program dela Konvencije o biološki raznovrstnosti za zavarovana območja : Stanje in prihodnost izvajanja v Sloveniji, MOP, 2011
- ³⁸ Glej vir 37.
- ³⁹ Staša Tome, Ogroženost gozdov, prirodoslovni muzej Slovenije, 2010.
- ⁴⁰ MOP 2007. Operativni program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013
http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/narava/operativni_program_program_upravljanja_obmocij_natura_2000_za_obdobje_2007_2013/, dostop 19. 2. 2014.
- ⁴¹ Deklaracija na 1. kongresu o vodah Slovenije, 22. marca 2012,
http://ksh.fgg.uni-lj.si/kongresvoda/01_deklaracija/Deklaracija_kongresa.pdf
- ⁴² Glej vir 40.
- ⁴³ Marjeta Keršič Svetel, Narava v evropskih gorah, Večer, 30. 08. 2010, <http://www.gore-ljudje.net/novosti/58693/>.
- ⁴⁴ BELA KNJIGA, Prilagajanje podnebnim spremembam: evropskemu okviru za ukrepanje naproti, 2009, Evropska komisija.
- ⁴⁵ Statistični urad RS, Podatki o prebivalstvu, 2015: <http://www.stat.si/StatWeb/pregled-podrocja?id=17&headerbar=15>.
- ⁴⁶ Podnebna ranljivost Slovenskega prostora – vir spletna stran ARSO
http://www.arso.gov.si/podnebne%20spremembe/poro%c4%8dila%20in%20publikacije/klimatska_ranljivost.html.
- ⁴⁷ Berginc, Mladen, Sistem varstva narave v Sloveniji / [avtorji Mladen Berginc & Jelka Kremesec-Jevšenak & Jana Vidic]. – Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor, 2007
- ⁴⁸ Glej vir 47.
- ⁴⁹ Bibič, A., Priporočila za financiranje ukrepov programa upravljanja območij natura 2000 v obdobju 2014–20, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, 2014.
- ⁵⁰ Glej vir 47.
- ⁵¹ Glej vir 47.
- ⁵² Glej vir 47.
- ⁵³ Glej vir 47.
- ⁵⁴ Glej vir 47.
- ⁵⁵ Glej vir 47.

---

⁵⁶ Glej vir 47.

⁵⁷ Glej vir 47.

⁵⁸ Glej vir 47.

⁵⁹ SVRK 2015. OP izvajanje evropske kohezijske politike
http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/evropska_kohezijska_politika/ekp_2014_2020/strateski_in_izvedbeni_dokumenti/.

⁶⁰ MOP 2015. Program upravljanja območij Natura 2000:
http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN_ProgramNatura.pdf.

⁶¹ MGRT, 2012. Strategija razvoja slovenskega turizma 2012 – 2016 :
http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf dostop 10. 6. 2015.

⁶² Glej vir 1.

⁶³ Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012. – Ur. l. RS št. 2/06.

⁶⁴ ARSO, Delež zavarovanih območij 2014: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=411, dostop 10. 6. 2015.

⁶⁵ MKO 2013. Slovenija povečala omrežje Natura 2000.
[http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews\[tt_news\]=370&tx_ttnews\[backPid\]=17](http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews[tt_news]=370&tx_ttnews[backPid]=17), dostop 19. 2. 2014.

⁶⁶ Glej vir 40.

⁶⁷ Glej vir 21.

⁶⁸ Glej vir 60.

⁶⁹ Glej vir 60.

⁷⁰ Krajinski park Goričko. Projekt Krajina v harmoniji. http://www.park-goricko.org/si/informacija.asp?id_meta_type=52&id_jezik=0&id_language=0&id_informacija=349, dostop 10. 6. 2015

⁷¹ Flash Eurobarometer 379: Attitudes towards biodiversity
[\\mko.sigov.si\dfs\users\breda.ogorelec\Dokumenti\TEKSTI\Natura2000\2015_FitnessCheck\Attitudes_towards_biodiversity_http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_379_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_379_en.pdf).

⁷² Nose Marolt Mateja: Sodelovanje javnosti pri doseganju ciljev omrežja Natura 2000 in izvajanju Vodne direktive / Public participation in achieving the Natura 2000 network objectives and in the implementation of the water framework directive (master thesis), Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana, 2014.http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/gozdarstvo/md_nose_marolt_mateja.pdf.

⁷³ Glej vir 70.

⁷⁴ Glej vir 71.

⁷⁵ Glej vir 21.

---

⁷⁶ Glej vir 66.

⁷⁷ http://www.zrsvn.si/dokumenti/62/2/2008/Zlozenka_o_zavodu_O_1003.pdf.

⁷⁸ Boštjan Anko: Perspektive razvoja naše naravovarstvene vzgoje in izobraževanja, Varstvo narave, 25 (2011) 5-19, http://www.zrsvn.si/dokumenti/63/2/2011/Anko_2582.pdf

⁷⁹ Kus Veenvliet, J. (2012). *Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Končno poročilo*. Nova vas: Zavod Symbiosis. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor.

⁸⁰ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/ukrepi_razvoja_podezelja/ohranjanje_okolja_in_podezelja/ dostop 22. 6. 2015

⁸¹ Strategija Evropa 2020. http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij o trajnostni potrošnji in proizvodnji ter akcijskem načrtu za trajnostno industrijsko politico, Evr. Komisija 2008

⁸² Program upravljanja rib v celinskih vodah Republike Slovenije za obdobje 2010 – 2021, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, 2014

⁸³ ARSO, http://kazalci.arso.gov.si/?data=group&group_id=18, dostop 22. 6. 2015.

⁸⁴ Glej vir 63.

⁸⁵ Glej vir 64.

⁸⁶ Glej vir 79.

⁸⁷ Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, 2. Člen.

⁸⁸ Oskrba z vodo, Pavel Žerovnik, Ministrstvo za šolstvo in šport, 2009, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Impletum/IMPLETUM_347VARSTVO_Oskrba_Zerovnik.pdf.

⁸⁹ Glej vir 81.

⁹⁰ Glej vir 46.

Citat:

Bolješić, R. & Groznik Zeiler, K.(eds.), 2015: Konvencija o biološki raznovrstnosti - Četrto nacionalno poročilo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, Junij 2015